

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ
ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER
ALAN METİNLERİN OKUNABİLİRLİK
DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yasemin UYSAL YALÇIN

SINIF EĞİTİMİ
BİLİM DALI

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN
OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin UYSAL YALÇIN

Danışman: Doç. Dr. Yasin ÖZKARA

Antalya, 2025

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

14/04/2025

Yasemin UYSAL YALÇIN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yasemin UYSAL YALÇIN'ın bu çalışması 14/04/2025 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Doç. Dr. Alper SİNAN

Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Üye: Prof. Dr. Serdar BULUT

Akdeniz Üniversitesi

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Ana Bilim Dalı

Üye (Danışman): Doç. Dr. Yasin ÖZKARA

Akdeniz Üniversitesi

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI:

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN OKUNABİLİRLİK
DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Hazırlamış olduğum yüksek lisans tezimde, desteklerini esirgemeyen çok sayıda kişiye teşekkürü bir borç bilirim. Öncelikle lisans ve yüksek lisans süresince ilgisini ve bilgisini hiçbir zaman esirgemeyen, samimiyeti ve yardımlarıyla her zaman yol gösterici olan kıymetli hocam, danışmanım Doç. Dr. Yasin ÖZKARA' ya teşekkürlerimi sunuyorum. Doğduğum ilk andan itibaren her an, her dakika yanımda olan, omzumda elini hep hissettiğim, ayrıca bu süreçte de bilgisi ve tecrübesiyle yolumu aydınlatan canım ağabeyim Doç. Dr. Yavuz UYSAL' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Daima yanımda olan kıymetli eşim Çağatay YALÇIN ve bu süreçte çok anlayışlı davranarak işimi kolaylaştıran canım oğlum Oğuz Ata' ya, aileme, dostlarıma ve birlikte çalıştığım öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Yasemin UYSAL YALÇIN

Antalya, Nisan 2025

ÖZET

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yasemin UYSAL YALÇIN

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yasin ÖZKARA

Nisan 2025, 118

Dört temel dil becerisinden biri olan okuma, tüm bireyler açısından eğitim hayatı ve günlük hayatta en çok kullanılan beceridir. Okuma bilgi sahibi olmanın temeli ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Okuma becerisi bireylerin akademik başarısını arttırmakta bunla birlikte iş hayatında başarı sağlamakta ve genel yaşam kalitesini yükseltmektedir. Bu sebeple okuma becerisinin çocukluk çağından itibaren sevdinilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Okumayı çocukluk çağlarında sevmeyen, okumayı ilkokul çağlarında yeteri kadar kazanamayan öğrenciler sonraki öğretim hayatlarında sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu sebeple Türkçe derslerinin önemi çok büyüktür. Türkçe dersinde kullanılan en temel materyal ise ders kitaplarıdır. Ders kitapları gelişen teknolojiye rağmen günümüzde en çok kullanılan eğitim-öğretim materyallerinin başında gelmektedir. Bu sebeple Türkçe dersinde kullanılan ders kitaplarının belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Şüphesiz ki okunabilirlik bunlardan bir tanesidir. Bundan dolayı ders kitaplarına seçilen metinlerin okunabilirlik açısından belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu çalışmayla 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Bu kitapların okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeylerine bakılmıştır. Şiirler ve dinleme metinleri kapsam dışında tutularak bilgilendirici ve hikâye edici metin incelenmiştir. Okunabilirlik puan ve düzeylerinin hesaplanabilmesi için Ateşman (1997) Okunabilirlik Formülü, Çetinkaya-Uzun (2010) Okunabilirlik Formülü ve Bezirci-Yılmaz

(2010) Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Çalışmada metinlerin okunabilirlik puanlarının incelenebilmesi için nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolara aktararak yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okunabilirlik, Metin, Okuma, Türkçe Ders Kitapları

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE TEXTS IN TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF READABILITY

Yasemin UYSAL YALÇIN

Master's Thesis

Department of Educational Sciences

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Yasin ÖZKARA

April 2025, 118

Reading; one of the four basic language skills, is the most commonly used skill in both education and daily life for individuals. Reading is the foundation of acquiring knowledge and it is a lifelong process. The reading skill enhances their individuals' academic success, contributes to success in their professional lives, and improves overall quality of life. Therefore, the reading skill should be fostered and developed from childhood. And also students who do not enjoy reading in their early years or fail to master it during their elementary school may face difficulties in later stages of their education. For this reason, the importance of Turkish language lessons is immense. The most essential material used in Turkish lessons is textbooks. Despite the advancing technology, textbooks remain one of the most widely used teaching materials today. Consequently, Turkish language textbooks must possess certain characteristics. Undoubtedly, readability is one of these essential qualities. Therefore, the texts selected for textbooks must have specific readability features. This study examines the Turkish language textbooks for 2nd, 3rd, and 4th-grade students used during the 2023-2024 academic year. The readability scores and levels of these textbooks were analyzed. Poems and listening texts were excluded, and only informative and narrative texts were considered. To calculate the readability scores and levels, the readability formulas of Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010), and Bezirci-Yılmaz (2010) were used. Document analysis, a qualitative research method, was employed to examine the readability scores of the texts. The results obtained were transferred to tables and interpreted. Based on the findings, it was determined that the reading level of informative texts was more difficult compared to narrative texts, that the difficulty

levels of some texts in the textbooks were higher than expected, and that the average sentence lengths in some texts were above the normal range.

Keywords: Readability, Text, Read, Turkish Textbooks

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	2
1.3. Alt Problemler	2
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi	3
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7. Varsayımlar	4
1.8. Tanımlar	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.1. Okuma	6
2.2. Okuma Becerisinin Geliştirilmesinde Öğretim Programlarının Önemi	7
2.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar	7
2.3. Okuma Becerisinin Geliştirilmesinde Ders Kitaplarının Önemi	12
2.4. Metin	14
2.5. Okunabilirlik	18

2.6. Okunabilirlik Formülleri	21
2.6.1. Yabancı Diller İçin Hazırlanmış Okunabilirlik Formülleri	21
2.6.1.1. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü	21
2.6.1.2. GunningFog Index	22
2.6.1.3. Flesch Okunabilirlik Formülü (Fresch Reading EaseScore-FRES)	23
2.6.1.4. Flesch-Kincaid Değeri	24
2. 6. 1. 5. ARI-Otomatik Okunabilirlik Dizini	25
2.6.1.6. Fry Okunabilirlik Grafiği	25
2.6.1.7. McLaughlin SMOG Formülü	26
2.6.1.8. Raygor Formülü	27
2.6.1.9. Coleman Okunabilirlik Formülleri	28
2.6.1.10. Power-Sumner-Kearl Formülü	29
2.6.1.11. Bormuth Ortalama Çıkartma Formülü	30
2.6.2. Türkçe İçin Hazırlanmış/Uyarlanmış Okunabilirlik Formülleri	31
2.6.2.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü	31
2.6.2.2. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü	33
2.6.2.3. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü	35
2.7. İlgili Araştırmalar	36
2.7.1. Tezler	36
2.7.2. Makaleler	44

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	54
3.2. İncelenen Materyal	54
3.3. Verilerin Toplanması	55
3.4. Verilerin Analizi	57

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle	
2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular	58

4.2. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle	
2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular	67
4.3. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle	
3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular	76
4.4. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle	
4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular	85
4.5. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle	
4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular	94

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	104
5.1.1. İkinci Sınıf Türkçe MEB Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar	104
5.1.2. İkinci Sınıf Türkçe Bilim ve Kültür Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar	105
5.1.3. Üçüncü Sınıf Türkçe Sonuç Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar	106
5.1.4. Dördüncü Sınıf Türkçe Koza Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar	108
5.1.5. Dördüncü Sınıf Türkçe MEB Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar	109
5.2. Öneriler	110
KAYNAKÇA	112
BİLDİRİM	119
ETİK KURULU KARARI	120
ÖZGEÇMİŞ	121
İNTİHAL RAPORU	122

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkçe Dersi Öğretim Programında 2. Sınıfa Yönelik Okuma Kazanımları.....	8
Tablo 2: Türkçe Dersi Öğretim Programında 3. Sınıfa Yönelik Okuma Kazanımları.....	9
Tablo 3: Türkçe Dersi Öğretim Programında 4. Sınıfa Yönelik Okuma Kazanımları.....	10
Tablo 4: Dale-Chall Okunabilirlik Düzey Formülü (MEB, 2021)	21
Tablo 5: Dale-Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri (MEB, 2021)	22
Tablo 6: Flesch Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri (MEB, 2021)	23
Tablo 7: Flesch-Kincaid Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri (MEB, 2021)	24
Tablo 8: Ateşman Okunabilirlik Formülünün Hesaplamasında Kullanılan Türkçe En Zor ve En Kolay Metinlerin Özellikleri	32
Tablo 9: Ateşman Okunabilirlik Formülünde Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Sayılarına Göre Sınıflandırılması	32
Tablo 10: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması (Çetinkaya, 2010, s, 88)	34
Tablo 11: Bezirci ve Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri (Bezirci ve Yılmaz, 2010, s, 60)	36
Tablo 12: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları	59
Tablo 13: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri	61
Tablo 14: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	63
Tablo 15: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	65
Tablo 16: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları.	66
Tablo 17: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları.....	68
Tablo 18: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	70
Tablo 19: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri	72

Tablo 20: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri	74
Tablo 21: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları.....	75
Tablo 22: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları	77
Tablo 23: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri	79
Tablo 24: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	81
Tablo 25: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	83
Tablo 26: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları.	84
Tablo 27: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları	86
Tablo 28: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri	88
Tablo 29: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	90
Tablo 30: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	92
Tablo 31: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları.	93
Tablo 32: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları	95
Tablo 33: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri	97
Tablo 34: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	99
Tablo 35: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri.....	101

Tablo 36: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları	102

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 1. Okunabilirlik kavramı	20
Şekil 2: Coleman okunabilirlik formülleri	29
Şekil 3: Power-Sumner-Kearl Formülü	30
Şekil 4: Bormuth ortalama çıkartma formülü	31
Grafik 1: Fry Okunabilirlik Grafiği	26
Grafik 2: Raygor Okunabilirlik Grafiği	28

KISALTMALAR LİSTESİ

ARI	: Automated Readability Index
BM	: Bilgilendirici Metin
DLL	: Özgün Dale- Chall Listesinde Yer Alan 3000 Kelime Sayısı
DRP	: Okuma Gücü Derecesi (0-100 puan)
HM	: Hikaye Edici Metin
H3	: Bir Cümledeki Ortalama 3 Heceli Kelime Sayısı
H4	: Bir Cümledeki Ortalama 4 Heceli Kelime Sayısı
H5	: Bir Cümledeki Ortalama 5 Heceli Kelime Sayısı
H6	: Bir Cümledeki Ortalama 6 Heceli Kelime Sayısı
LET	: Seçili Metindeki Harf Sayısı
OCU	: Ortalama Cümle Uzunluğu
OKU	: Ortalama Kelime Uzunluğu
OKS	: Ortalama Kelime Sayısı
OP	: Okunabilirlik Puanı
OSU	: Ortalama Sözcük Uzunluğu
OTU	: Ortama Tümce Uzunluğu
R	: Ortalama Çıkartma Puanı
SEN	: Seçili Metindeki Cümle Sayısı
YOD	: Yeni Okunabilirlik Değeri
W	: Seçili Metindeki Kelime Sayısı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve bazı tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dört temel dil becerisinden biri olan okuma, tüm bireyler açısından eğitim hayatı ve günlük hayatta en çok kullanılan beceridir. Okuma bilgi sahibi olmanın temeli ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Akyol (2013) tarafından okuma, insana ait temel bir özellik ve sihirli bir süreç olarak tanımlanırken Çeçen ve Aydemir (2011) ise okumayı, bilişsel ve duyuşsal boyutta anlamayı temel alan bir faaliyet olarak tanımlamıştır. Okuma becerisi bireylerin akademik başarısını arttırmakta bunla birlikte iş hayatında başarı sağlamakta ve genel yaşam kalitesini yükseltmektedir. Bu sebeple okuma becerisinin çocukluk çağından itibaren sevdendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Çocuklar okula başladıkları ilk andan itibaren okumaya çok büyük önem verilmektedir. İlköğretimde okuma becerisini yeteri kadar kazanamayan öğrenciler daha sonraki öğretim dönemlerinde de başarısız olabilmektedirler (Akyol, 2011).

Günümüzde gelişmiş teknoloji şartlarına rağmen ders kitapları okullarda en çok kullanılan eğitim materyalidir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlar tarafından kullanılan, belirli bir öğretim programı çerçevesinde hazırlanan, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından incelenip okutulması uygun görülen materyallere ders kitabı adı verilmektedir (MEB, 2021). Bu sebeple ders kitaplarının kendini geliştirmesi ve çağın gereklerine ayak uydurması gerekmektedir. Bu noktada ders kitapları içerisinde bulunan metinlerin amacına hizmet edebilmesi için birçok özelliği içerisinde bulundurması gerekir. Bu özelliklerden bir tanesi de okunabilirliktir (MEB, 2021).

Ateşman'ın (1997, s, 71) “*Okuyan tarafından metinlerin kolay ya da güç anlaşılır olma durumu*” olarak tanımladığı okunabilirlik, metnin anlamlandırılması açısından çok önemlidir. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin seviyesine uygun şekilde okunabilir ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Türkçe ders kitaplarının okunabilir ve

anlaşılabilir olması, öğrencilerin okumaya dair isteklerini arttıracak ve dersin daha etkili olmasına yardımcı olacaktır.

Bütün bunlardan hareketle bu çalışmada 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek amaç edinilmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

İlkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Nedir?

1.3. Alt Problemler

Bu çalışmada problem durumuna cevap bulabilmek amacıyla oluşturulan alt problemler aşağıda sıralanmıştır.

- İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nelerdir?
- İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nelerdir?
- İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?
- İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nelerdir?
- İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nelerdir?
- İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?
- İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nelerdir?
- İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nelerdir?
- İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında okullarda ders kitabı olarak okutulan, İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeylerini inceleyip değerlendirmektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

İlköğretimde okuma becerisini geliştirme konusunda en önemli ders Türkçedir. Türkçe dersinin en önemli materyali de ders kitabıdır. Ders kitaplarındaki metinlerin, öğrenciler tarafından okunup anlaşılabilir düzeyde olması gerekir. Bir metnin okuyucu tarafından okunup anlaşılabilmesi okunabilirlikle alakalıdır. Bu sebeple okunabilirlik, okuma açısından önemli rol oynamaktadır (Okur ve Arı, 2013).

Eğitim ve öğretim sürecinde kullanılacak olan materyallerin özellikleri oldukça önemlidir. Bu materyaller seçilirken öğrencinin gelişim özelliklerine, dersin amaçlarına, konunun içeriğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Öğretim araçları ve materyalleri, öğrenci ile kaynak arasında bilgi taşıyan her türlü araç-gereci kapsar. Eğitim ve öğretim sürecinin temel materyallerinden birisi de ders kitaplarıdır. Buradan hareketle ders kitaplarının öğrenciler tarafından okunabilir ve anlamlandırılabilir olması gerekmektedir (Bora ve Arslan, 2021).

Hem öğretmen hem de öğrenciler için ders kitapları büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple ders kitapları belli standartlara uygun olarak hazırlanmalıdır. Ders kitapları akıcı olmalı, anlaşılır şekilde okunabilmeli ve hitap ettiği yaş grubuna uygun olmalıdır (Tekbıyık, 2006).

“Anadilinin temel etkinliklerinden biri olan okuma becerisi, bireyin okul yaşamında ve toplumsallaşmasında önemli bir yere sahiptir. Öğrencilere yetkin bir okuma becerisinin kazandırılması çalışmalarında, okuma sürecinde kullanılacak metinlerin seçiminde bazı ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu ölçütlerden biri de okunabilirliktir.”(Çetinkaya, 2010, s, 4).

Bu bağlamda yapılacak bu çalışma ile İlköğretim 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyleri belirlendikten sonra ilgili metinlerin, öğrencilerin düzeyine uygun olup olmadığı tespit edilecektir. Çalışma bu yönüyle önem taşımaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma;
  1. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 19 metin,
  2. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 09.05.2022 tarihli ve 36 sayılı kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 25 metin,
  3. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.07.2018 tarihli ve 99 sayılı kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 19 metin,
  4. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 21 metin,
  5. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 09.05.2022 tarihli ve 36 sayılı kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 27 metin ile sınırlıdır.
- Araştırma; 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinlerle sınırlıdır. Bu bağlamda ilgili kitaplardaki şiir ve dinleme metinleri çalışmaya dâhil edilmemiştir.
- Araştırmadaki veriler, Türkçe metinlerin okunabilirliğini saptamaya yönelik hazırlanan Ateşman (1997), Çetinkaya ve Uzun (2010) ve Bezirci ve Yılmaz (2010) formüllerinden hareketle elde edilmiş ve çalışma, bu kapsamda sınırlı tutulmuştur.

1.7. Varsayımlar

İlköğretim Türkçe 2, 3 ve 4. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puanlarının öğrencilerin düzeyine uygun olduğu varsayılmaktadır. Bu kapsamda;

İlköğretim 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlere kıyasla daha zor olduğu varsayılmaktadır.

1.8. Tanımlar

Okuma: “Okuma uzmanları, değişik anlamlar yüklemişlerdir okuma sözcüğüne. Bunların en yaygını şudur: Basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir.” (Özdemir, 1991, s, 13).

Okunabilirlik: “Bir yazıyı belli bir düzeydeki öğrencinin okuyup anlayabilmesidir” (Demir Atalay, 2018, s, 27).

Okunabilirlik Formülü: “Okunabilirlik formülleri metnin gözlenebilen dilsel özelliklerinden yola çıkarak metinleri okuma zorluklarına veya kolaylıklarına göre aşamalı olarak sınıflandırmayı amaçlayan kestirim araçlarıdır.” (Çetinkaya, 2010, s, 40).

Ders Kitabı: “Herhangi bir eğitim ve öğretim programı çerçevesinde hazırlanmış, Talim ve Terbiye Kurulunca (TTK) örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulması uygun bulunan basılı veya dijital ortamdaki kitap ve ekleri veya model prototipidir.” (Gündüz, 2023, s, 39).

Metin: “Bir fikrin veya tecrübenin yazılı olarak ifade edilmesidir.” (Hartman ve Hartman, 1996)

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde, araştırma konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla çalışmanın kuramsal boyutu hakkında açıklamalar yapılmış ve araştırma konusuyla ilgili yerli ve yabancı çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Okuma

Okuma ile ilgili çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Okuma, “1.Yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek. 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek.” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005, s, 1494).

Özdemir (2005, s, 11) okumayı, “Basılı ya da yazılı sözcükleri duyu organlarımız yoluyla algılama, bunları anlamlandırıp kavrama, yorumlamadır. Zihinsel ve düşünsel bir edimdir. Basılı ve yazılı simgelerle iletişimsel bir etkinlik içine girmez.” olarak tanımlarken Akyol (2011, s, 1), “Ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci.” olarak tanımlamıştır.

Güldenoğlu, Kargın ve Miller (2014, s, 19) okumayı, “okuyucuların yazılı metinlerde yer alan kelimeleri uygun ortografik, sesbilgisel, morfolojik bilgi ve becerilerini kullanarak çözümlemeleri, ardından çözümlenen kelimeleri var olan sözcük dağarcıkları, önceki bilgi ve deneyimleri ile bağdaştırarak anlamlandırmaları, sonrasında ise anlamlandırdıkları kelimelerden oluşan cümleleri sözdizimsel özellikleri bağlamında analiz edip verilmek istenen mesaja ulaşabilmeleri gereken bir süreç” olarak tanımlamışlardır.

Güneş’e (2016) göre okuma, “görme, algılama, seslendirme, anlama, zihinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynimizin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç” olarak tanımlanırken Coşkun (2002)’a göre “görme, dikkat, algılama, hatırlama, seslendirme, anlamlandırma, sentezleme, çözümleme ve yorumlama gibi farklı bileşenlerden oluşan, karmaşık bir zihinsel süreç” olarak tanımlanmaktadır.

Okuma üzerine bugüne kadar birçok tanım yapılmıştır. Geçmişte yapılan bazı tanımlamalar okumanın sadece yazılı metni seslendirmek olduğunu ileri sürse de günümüzde alan yazında kabul edilen okuma tanımları anlam kurma sürecini içerisinde barındırmaktadır.

Buradan yola çıkılarak anlam oluşturulamayan eylem, okuma olarak kabul edilmemektedir (Kalyoncu ve Memiş, 2024).

Okuma her toplumda çok önemlidir. Evde aileler, okulda öğretmenler çocukların bir an önce okuma becerisini kazanmaları için yoğun çaba sarf ederler. Çünkü okuma sadece Türkçe dersinde değil, bütün derslerde çocuğun başarısına yön verecek belirleyici bir faktördür (Çaycı ve Demir, 2006).

Herhangi bir konuda bilgi sahibi olmanın ya da öğrenmenin en temel yolu okumadır. Okuma bireyler için ilkokul ile başlayan ve ömür boyu devam eden bir süreçtir. Toplumda akademik anlamda daha başarılı olan bireyler, muhtemel iyi okuyuculardır. Bu sebeple öğrencilere okuma becerisinin ve okuma alışkanlığının kazandırılmasına önem verilmelidir. Okuma becerisinin artırılması eğitim sistemindeki kaliteyi arttıracaktır. Bu da toplumların gelişmişlik seviyelerine doğrudan katkı sağlayacaktır (Yokuş, 2024).

2.2. Okuma Becerisinin Geliştirilmesinde Öğretim Programlarının Önemi

Her dersin öğretim amaçlarına uygun olarak öğrencilere kazandırmayı planladığı kazanımları bulunmaktadır. Bu kazanımlar ilgili dersin öğretim programında yer almaktadır. Bu bağlamda Türkçe öğretimi kapsamında, Türkçe Dersi Öğretim Programında dört temel dil becerisine yönelik kazanımlar bulunmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, Türkçe Dersi Öğretim Programı hakkında kısaca bilgi verildikten sonra okuma kazanımları tablolar hâlinde gösterilmiştir.

2.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar

2019 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik ayrı tablolar hâlinde verilmiştir. Bu bağlamda Türkçe Dersi Öğretim Programında dinleme/izleme becerisine yönelik kazanım sayısı 1. sınıfta 11; 2. sınıfta dokuz; 3 ve 4. sınıflarda 13; 5 ve 6. sınıflarda 12; 7 ve 8. sınıflarda 14'tür. Konuşma becerisine yönelik kazanım sayısı 1 ve 2. sınıflarda 4; 3 ve 4. sınıflarda 6; 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda 7'dir. Yazma becerisine yönelik kazanım sayısı 1. Sınıfta 13; 2. Sınıfta 14; 3. Sınıfta 17; 4. Sınıfta 22; 5. Sınıfta 16; 6. Sınıfta 14; 7. Sınıfta 17; 8. Sınıfta ise 20 kazanım bulunmaktadır (MEB 2019, s, 20-50).

Çalışma konusu ile ilgili olması sebebiyle ikinci sınıfa yönelik kazanımlar Tablo 1’de, üçüncü sınıfa yönelik okuma kazanımlar Tablo 2’de, dördüncü sınıfa yönelik okuma kazanımları ise Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 1:Türkçe Dersi Öğretim Programında 2. Sınıfa Yönelik Okuma Kazanımları

Kazanım	Okuma Kazanımları

No

Akıcı Okuma

- T.2.3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanır
- T.2.3.2. Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur
- T.2.3.3. Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.
- T.2.3.4. Şiir okur.
- T.2.3.5. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.
- T.2.3.6. Okuma stratejilerini uygular.

Söz Varlığı

- T.2.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.
- T.2.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.
- T.2.3.9. Kelimelerin eş anlamlılarını tahmin eder.

Anlama

- T.2.3.10. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
  - T.2.3.11. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
  - T.2.3.12. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.
  - T.2.3.13. Okuduğu metnin konusunu belirler.
  - T.2.3.14. Okuduğu metinle ilgili soruları cevaplar.
  - T.2.3.15. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.
  - T.2.3.16. Metin türlerini tanır.
  - T.2.3.17. Okuduğu metindeki hikâye unsurlarını belirler.
  - T.2.3.18. Yazılı yönergeleri kavrar.
  - T.2.3.19. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.
-

Kaynak: MEB, 2019, s, 23-24

Tablo 1’de 2. sınıfa yönelik okuma kazanımları görülmektedir. Toplam sayıları 19 olan okuma kazanımlarından altısı akıcı okuma, üçü söz varlığı, onu anlama başlığı altında yer almaktadır.

Tablo 2: Türkçe Dersi Öğretim Programında 3. Sınıfa Yönelik Okuma Kazanımları

Kazanım Okuma Kazanımları

No

Akıcı Okuma

- T.3.3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanır.
- T.3.3.2. Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur.
- T.3.3.3. Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.
- T.3.3.4. Şiir okur.
- T.3.3.5. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur
- T.3.3.6. Okuma stratejilerini uygular.

Söz Varlığı

- T.3.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.
- T.3.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.
- T.3.3.9. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.
- T.3.3.10. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

Anlama

- T.3.3.11. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
- T.3.3.12. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
- T.3.3.13. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.
- T.3.3.14. Okuduğu metnin konusunu belirler.
- T.3.3.15. Metnin ana fikri/ana duygusunu belirler.
- T.3.3.16. Okuduğu metinle ilgili soruları cevaplar.
- T.3.3.17. Metinle ilgili sorular sorar.
- T.3.3.18. Okuduğu metindeki hikâye unsurlarını belirler.
- T.3.3.19. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.

Tablo 2'nin devamıdır.

T.3.3.20. Metin türlerini ayırt eder.

T.3.3.21. Metinleri oluşturan ögeleri tanır.

T.3.3.22. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.

T.3.3.23. Metindeki gerçek ve hayalî ögeleri ayırt eder.

T.3.3.24. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.

T.3.3.25. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.

T.3.3.26. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.

T.3.3.27. Yazılı yönergeleri kavrar.

T.3.3.28. Tablo ve grafiklerde yer alan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.

Kaynak: MEB, 2019: 27-28.

Tablo 2'de 3. sınıfa yönelik okuma kazanımları görülmektedir. Toplam sayıları 28 olan okuma kazanımlarından altısı akıcı okuma, dördü söz varlığı, on sekizi anlama başlığı altında yer almaktadır.

Tablo 3: Türkçe Dersi Öğretim Programında 4. Sınıfa Yönelik Okuma Kazanımları

Kazanım	Okuma Kazanımları

No

Akıcı Okuma

T.4.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.4.3.2. Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.

T.4.3.3. Şiir okur.

T.4.3.4. Metinleri türün özelliklerine uygun biçimde okur.

T.4.3.5. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.

T.4.3.6. Okuma stratejilerini uygular.

Söz Varlığı

T.4.3.7. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.

Tablo 3'ün devamıdır.

T.4.3.8. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.

T.4.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

T.4.3.10. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler

T.4.3.11. Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar.

T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Anlama

T.4.3.13. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

T.4.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.

T.4.3.15. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.

T.4.3.16. Okuduğu metnin konusunu belirler.

T.4.3.17. Metnin ana fikri/ana duygusunu belirler.

T.4.3.18. Okuduğu metinle ilgili soruları cevaplar.

T.4.3.19. Metinle ilgili sorular sorar.

T.4.3.20. Okuduğu metindeki hikâye unsurlarını belirler.

T.4.3.21. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık belirler.

T.4.3.22. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.

T.4.3.23. Metin türlerini ayırt eder.

T.4.3.24. Hikâye edici ve bilgilendirici metinleri oluşturan öğeleri tanıır

T.4.3.25. Yönergeleri kavrar.

T.4.3.26. Metindeki gerçek ve hayalî öğeleri ayırt eder.

T.4.3.27. Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır.

T.4.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.

Tablo 3'ün devamıdır.

T.4.3.29. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.

T.4.3.30. Metindeki renkli, altı çizili, koyu ifadelerin önemli noktaları vurguladığını kavrar.

T.4.3.31. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

T.4.3.32. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.

T.4.3.33. Medya metinlerini değerlendirir.

T.4.3.34. Grafik, tablo ve çizelgelerle ilgili soruları cevaplar.

T.4.3.35. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

T.4.3.36. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

T.4.3.37. Okuduğu metindeki olaylara ilişkin düşüncelerini ifade eder.

Kaynak: MEB, 2019: 31-33

Tablo 3'te 4. sınıfa yönelik okuma kazanımları yer almaktadır. Bu bağlamda 37 adet okuma kazanımından altısının akıcı okuma, altısının söz varlığı, yirmi beşinin anlama başlığı altında sıralandığı görülmektedir.

2.3. Okuma Becerisinin Geliştirilmesinde Ders Kitaplarının Önemi

Ders kitabıyla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir:

“Herhangi bir eğitim ve öğretim programı çerçevesinde hazırlanmış, Kurulca örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulması uygun bulunan basılı veya dijital ortamdaki kitap ve ekleri veya model prototipi” olarak verilmektedir (MEB, 2021).

Bamberger'a (1975) göre ders kitabı, *“çeşitli alıştırma ve tekrarlarla hatırlama ve öğrenmeyi kolaylaştıran, bilgilerin aşamalı ve düzenli sıralandığı kitaptır”*.

Richaudeau'a (1979) göre ders kitabı, *“çeşitli disiplinlerle ilgili bilgileri öğretmek amacıyla hazırlanan, kolaydan zora uzanan, sistemli ve programlı metinlerden oluşan teknik bir kitap”* olmalıdır.

Ünsal ve Güneş'e (2003) göre ders kitabı, “*öğretim programlarında yer alan konulara ait bilgileri planlı ve düzenli bir biçimde inceleyip açıklayan, bilgi kaynağı olarak öğrenciyi dersin hedefleri doğrultusunda yönlendiren ve eğiten temel bir ortamdır.*”

Choppin'e (1992) göre “*ders kitabı denilince hangi dönem hangi yaş oluştursun herkesin aklına okulda okunan, üzerinde çalışmalar yapılan okul kitabı akla gelmektedir. Bu tanımlanması zor, çok yönlü ve çok işlevli bir kitaptır.*”

Güneş'e (2022) göre “*öğretim programları doğrultusunda hazırlanan, belirli düzeydeki öğrenciler için yazılan, öğretim amacıyla kullanılan, öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştıran, kolaydan zora uzanan, sistemli ilerleme ve gelişme sunan teknik bir kitap olmaktadır.*”

Aslan'a (2010) göre “*Ders kitapları, bir toplumun kendi çocuklarını gelecekte birer olgun birey olarak yaşamaya hazırlamak için, aktarmak istediği ve resmen kabul görmüş olan bilgilerin tamamını içerirler. Yetişkinlerin doğru olduğuna inandıkları ve genç kuşaklara aşılacak istedikleri çok sayıda kurala, norma ve davranış kalıbına açık göndermelere rastlanır. Ders kitapları sadece bilgi aktarmakla yetinmeyerek, bir toplumun siyasal ve toplumsal normlarını da belleklere kazımaya çalışırlar.*”

Ders kitapları tüm dünyada yaygın kullanılan eğitim araçlarının başında gelmektedir. Teknolojideki gelişmelere rağmen öğrenci ve öğretmenlerin vazgeçilmez ders materyallerinden birisidir. Her ülke açısından eğitim çok önemlidir. Ders kitapları, bilimsel kurallara ve ülke koşullarına uygun olarak hazırlanmaktadır. Ders kitapları öğrenmeyi kolaylaştırmakta, öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmekte, eğitimin kalitesini artırmaktadır. Öğrencinin başarısına ve geleceğine yön vermektedir (Güneş, 2022).

Eğitimde istenilen hedeflere ulaşabilmek için gerekli olan uyarıcıların düzenlenmesi ve uygulanması gerekir. Eğitim sisteminde hedeflere ulaşabilmek için öğretim materyalleri, araç gereçler, öğretim yöntemleri, zaman gibi değişkenler vardır. Bu sebeple öğretim materyalleri önemlidir. Öğretim materyalleri içerisinde en çok kullanılanı ise ders kitaplarıdır (Gündüz, 2023).

Eğitim-öğretim süreci boyunca en çok kullanılan ders araç gereçlerinden biri olan ders kitapları, ismini ilgili olduğu dersin öğretim programına bağlı olarak alır. Bu sebeple çeşitli ders kitapları vardır. Bu durum da ders kitaplarına, diğer kitap türlerine göre ayrı bir nitelik kazandırmaktadır (Ülper, 2018).

Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları, diğer derslere yönelik hazırlanan kitaplardan farklı olarak seçilen metinlerden hareketle öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Türkçe ders kitapları, ülkemizdeki ilkokullarda ve ortaokullarda Türkçe dersi kapsamında kullanılan ders materyalleridir. Türkçe ders kitapları her sınıf seviyesinde sekiz temadan oluşmaktadır. Her tema kapsamında üç okuma metni, bir dinleme/izleme metni, bir de serbest okuma metni olmak üzere kitapta toplam 40 metin yer almaktadır. Birinci sınıfa ait Türkçe ders kitabında ise metinlere, öğrencilerin okuma yazmayı henüz bilmemeleri ve yeni öğrenecek olmaları nedeniyle beşinci temadan itibaren yer verilmektedir. Bununla birlikte Türkçe ders kitaplarındaki metinler, bilgilendirici metin, hikâye edici metin ve şiir olmak üzere sınıflandırılmış; her sınıf düzeyinde okutulması gereken metin türleri Türkçe Dersi Öğretim Programında ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

2.4. Metin

Herhangi bir konuyla alakalı hedef kitleyle yazılı olarak iletişim kurarken kurduğumuz cümlelere metin denilmektedir. Metni oluştururken cümleler, konuya uygun olarak belirli bir mantık sırasına göre dizilir. Metinde yazarın duygu ve düşünceleri yer alır (Tiryaki, 2013).

“Belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür. Bir başka deyişle, bildirişim değeri taşıyan, eyleme yönelik devingen bir bütündür. Bildirişim işlevi olmayan yazılı ya da sözlü bir belge, metin değildir. Kısaca metin, başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlanabilir.” (Günay 2003, s, 35)

“Her metin, belli bir algılanma amacı ve biçimiyle okura sunulur; okurun tepkisi (algılaması, anlamlandırması, çözümlemesi, eleştirmesi, beğenmesi, duygulanması, vb.) ile bütünleşir. Her metin ya da anlamlı yapı, bir okur tarafından anlamlandırılmaya başladığı an yaşamaya, soluk almaya başlar. Bu bakımdan her metin, okurun değerlendirmesine olanak sağlayacak biçimde düzenlenmiştir.” (Akbayır 2006, s, 2)

Robert de Beugrande’a göre metin kurmanın evreleri şöyledir: (Akt., Akbayır 2006, s, 218)

1. Amaç Tespiti: Metin betimsel, anlatımsal ve toplumsal amaçlara uygun hazırlanır. Betimsel amaçta bilgi vermek-almak, düşünceleri değiştirmek vardır. Açıklama ve tartışma kullanılır. Anlatımsal amaç, duygusal eğilimi belirtmek, anlatmak, paylaşmak için kullanılır. Betimleme ve öyküleme vardır. Toplumsal amaç, insanlar arası ilişkiler

- sonucu ortaya çıkar. Seslenmeler, selamlaşmalar, vedalar, davetler, duyurular vb. dilin toplumsal amaçlarına yönelik kullanımları içerir.
2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma: İlk olarak yazma eylemini gerçekleştirecek bir konu belirlenir. Konunun ilgi ve bilgi alanı göz önüne alınarak sınırlandırmalar yapılır.
  3. İletiyi Belirleme: Savunulacak, aktarılacak, sezdirilecek temel konu belirlenir. Konu bir ileti olarak verilmişse, üzerinde düşünülür, ileti çözümlenir.
  4. Düşünceleri Oluşturma, Düzenleme (Kurgulama): İletiyile ilgili düşünceler oluşturulur. İletiyi destekleyecek yardımcı düşünceler bulunur ve bunlar belirli bir kurgu çerçevesinde düzenlenir. Alıntılar belirlenir. Düşünceleri geliştirecek uygun yöntemler bulunur (tanımlama, örnekleme, karşılaştırma, alıntılama, sayısal verilerden yararlanma, vb.) Kullanılacak anlatım biçimine karar verilir.(açıklayıcı, tartışmacı, betimleyici, öyküleyici).
  5. Söylem Tasarımı: Söylem tasarımı yapılırken söylem alanı, söylem deyişi ve söylem kipi dikkate alınır. Söylem alanı ortamdır. Söylem deyişi metnin yazarının okuyucuyla etkileşim biçimidir. Dil kullanımı buna bağlı olarak değişir. Söylem kipi metnin yazılı olarak sunulmasıyla ve türüyle ilgilidir.
  6. Kavram Ağını Kurma: Kavram ağı kurulurken metindeki önermelerin birbiriyle uyumlu, tutarlı ve ortak bir konuya yönelik olmasına dikkat edilir. Metnin içerik şemasının, alıcının yorumlama sürecini güdüleyecek biçimde bir kavram ağı içermesi sağlanır.
  7. Dilsel Gösterenleri Seçme: Dilsel gösterenler seçilirken içerik şemasında belirginleşen kavramların ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin dilsel göstereni olan sözcüklerin seçimine yönelik çalışma yapılır. Uygun sözcük seçimi, içerik şemasının üretilen metinde olabildiğince eksiksiz yansıtılmasında ve bu yolla içeriğin erişilir kılınmasında önemli bir rol oynar.
  8. Metin Düzeyinde Dilsel Kodlamaya Geçiş: Metin düzeyinde dilsel kodlamaya geçişte oluşturulan içerik, hem dilsel kodlama hem retorik kodlama şemasına göre sıralanır.
  9. Yazma: Yazına metin üretiminin son evresidir. Bu evrede, içerik şemasındaki tüm bağlar dilsel olarak kodlanır. Yazına alanıyla ilgili yöntem ve teknik belirlenir. Böylece, metinleştirme sürecinin bu son evresinde bitmişlik taşıyan ve dilsel gösterenlerden oluşan metne ulaşılır.
  10. Yazılanları Denetleme: Cümlelerde anlatım bozuklukları varsa düzeltilir. Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uygunluk denetlenir. Düşüncenin akışındaki tutarlılık kontrol edilir. Metin olmanın ölçütleri denetlenir.

Akbayır'a (2006, s, 234-235) göre metin olmanın ölçütleri aşağıdadır:

- Bağlaşıklık: Metindeki dilsel bütünlükten bahsetmektedir. Sözcüklerin cümlelere, cümlelerin metine dilbilgisi kurallarıyla bağlı olmasıdır.
- Bağdaşıklık: Metindeki cümlelerin birbirine anlam olarak bağlı olmasını ifade etmektedir.
- Tutarlılık: Metindeki anlamsal bütünlüktür. Sözcükler ve cümleler arasında anlamlı bağlantı kurulmasıdır.
- Amaçlılık: Metnin herhangi bir amacının olması yani rastlantısal olmaması demektir. Bu sebeple metin tamamlanır.
- Benimsenirlik (Kabul Edilebilirlik): Metnin bilinçli ve dikkatli bir şekilde okunmasıdır.
- Yaşantısallık: Yazar ile okur arasında yaşantı ortaklığının olması durumudur.
- Bilgisellik: Metnin okur tarafından yeni bir bilgi taşıması durumudur.
- Metinler Arası İlişkiler: Metnin önceki metinlerle kurduğu ilişkidir. Metin tamamlama, metinler arası ilişkiye örnektir.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermesi ve nitelikli olmasıyla Türkçe öğretiminde başarılı olma arasında çok ciddi bir bağ vardır. Çocukların okumayı sevmesinde, düşüncelerini açık bir şekilde ifade edebilmesinde metinlerin önemi inkâr edilemez. Okunan hikâye ya da roman, çocuklara yeni yaşantılar sunarken aynı zamanda yeni bir dünyanın kapısını da aralamaktadır. Bu sebeple metinler çok önemlidir (Küçükavşar, 2016).

Türkçe Dersi Öğretim Programında temel dil becerilerinin kazandırılması sürecinde metinlerden yararlanıldığı ifade edilmiştir (MEB, 2019). Buradan sebeple, seçilen metinlerin bu becerilerin kazandırılmasına yönelik olduğu söylenebilir. Programda, Türkçe ders kitapları için metin seçimi yapılırken dikkate alınması gereken metin sayısı ve metin türlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında tüm sınıf düzeylerinde sekiz tema ve her temada üçü okuma, biri dinleme metni olmak üzere dört metin yer alacağı belirtilmiştir. Ayrıca tema ile ilgili olması şartıyla her temada da bir serbest okuma metnine yer verilmesi gerektiği bildirilmiştir. Böylelikle kitapta toplamda kırk metnin olacağı belirtilmiştir. Türkçe dersi için seçilecek metinler; bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler ve şiir olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken bilgilendirici metinler; anı, efemera ve broşür, günlük, haber metni, reklam, kartpostal, kılavuzlar, özlü sözlerdir. Bilgilendirici metinler arasında yer alan e-posta, üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunuyorken ikinci sınıf Türkçe ders

kitaplarında bulunmamaktadır. Ayrıca bilgilendirici metinler arasında yer alan sosyal medya mesajları sadece dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken hikâye edici metinler çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra ve tiyatrodur. Hikâye edici metinler arasında yer alan roman, sadece dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunmaktadır. Mâni, ninni, şarkı, türkü, şiir, tekerleme, sayısmaca ve bilmece türleri ise şiir ana başlığı altında verilmiştir (MEB, 2019). Bununla birlikte 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programına bakıldığında Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri ile ilgili 14 açıklayıcı maddeye yer verilmiştir. Bunlar aşağıdadır:

1. *“Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.”*
2. *“Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.”*
3. *“Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.”*
4. *“Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.”*
5. *“Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.”*
6. *“Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.”*
7. *“Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.”*
8. *“Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.”*
9. *“Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.”*

10. *“Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleniş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.”*
11. *“Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.”*
12. *“Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.”*
13. *“Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.”*
14. *“Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır.”*(MEB, 2019, s, 18)

2.5. Okunabilirlik

Okuduğunu anlayan ve okumayı alışkanlığı kazanan bireylerin yetiştirilmesi, bir toplum için en önemli hedeflerdendir. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için kişilerin çok küçük yaşlardan itibaren nitelikli metin ve kitaplarla tanıştırılmasına çaba ve özen gösterilmesi gerekir. Bunun tersi uygulamalar, kişilerin okumaktan uzaklaşmasına, okumayı zor ve zaman kaybına yol açan bir eylem olarak görmelerine sebep olabilir. Bu nedenle okuma denildiğinde akla ilk gelecek materyallerin başında metinler olduğu için, bu metinlerin seçimi ve nitelikleri göz ardı edilmemesi gereken hususlardandır (Kemiksiz, 2021).

Metin ile okuyucu arasındaki etkileşim okuma ya da dinleme becerisi aracılığıyla gerçekleşir. Hedeflenen bu kazanımlara ulaşılması ve okuyucu motivasyonunun sağlanması açısından ders kitaplarında yer alan metinlerin çok karmaşık olmaması gerekmektedir. Metinlerde zor kelimeler kullanılmışsa ve metinlerin anlaşılması zorsa okuyucunun ilgisi dağılır.

Okuma becerisinin belirli bir düzeyin üzerine ulaşması için birçok unsur gereklidir. Okunan metnin özelliği, bulunulan ortamın fiziksel özellikleri, öğrencinin bilgi ve yeteneği gibi pek çok faktör sayılabilir. Ancak bunların içerisinde okuma becerisini doğrudan etkileyen unsurların başında okunabilirlik gelmektedir. Bu kavram, okuduğunu anlama, metni okuma

hızı, okuma alışkanlığı kazanma ve okuma becerisini geliştirme açısından çok önemlidir (Demir Atalay ve Karahan, 2016).

Günümüzde elde ettiğimiz becerilerin çoğu okuma sayesinde. Okuma ilköğretim çağlarından başlayarak hayatımızın sonuna kadar devam eden bir eylemdir. Okumanın temel amacı ise anlayabilmektir. Okumaya başladığımız ilk yıllarda şüphesiz ki ders kitapları en önemli materyalimiz olmuştur.

Ders kitaplarına alınan metinlerin birçok özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden bir tanesi de okunabilirlik kavramıdır. Okunabilirlikle alakalı birçok alanda yurt dışında ve yurt içinde çalışmalar yapılmıştır.

Okunabilirlikle alakalı çok fazla tanımlama yapılmıştır. Ateşman'a (1997) göre okunabilirlik, bir metnin kolay ya da zor anlaşılabilirlik durumu iken; Tekbıyık'a (2006) göre okunabilirlik, bir öğrencinin okuduğu metni hızlı okuyabilme ve okuduğunu anlayabilme düzeyi olarak tanımlanmıştır. Kalyoncu ve Memiş'e (2024) göre okunabilirlik, *“kısaca metinlerin yapısal özelliklerinden kaynaklı okuma kolaylığı ya da zorluğu”* olarak ifade edilmektedir. Göğüş (1978), okunabilirliği *“bir yazıyı belli bir düzeydeki öğrencinin okuyup anlayabilmesi”* (Akt., Bağcı ve Ünal, 2013, s. 13) olarak tanımlarken MEB (2021), *“metnin anlaşılma düzeyi”* olarak tanımlamaktadır.

Klare (Akt., Çetinkaya, 2010) okunabilirliği, metindeki dilsel özelliklerin tamamının okur tarafından az ya çok kabul edilir olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Klare'a göre okunabilirliğin üç anlamı vardır:

1. El yazısı veya baskı biçimi olarak okunaklılığı belirtir.
2. Yazının, içeriğinden kaynaklanan okuma kolaylığını belirtir.
3. Yazım biçiminden kaynaklanan kavrama ve anlama kolaylığını belirtir.

Zorbaz'a (2007) göre okunabilirlikle, metinlerin cümle-kelime uzunlukları ve bilinmeyen kelime sayısı göz önüne alınarak zorluğu belirlemeyi amaçlar. Metinlerin zorluk derecesinin belirlenmesi ve buna göre düzeye uygun olup olmadığının tespiti okunabilirliğin temel problemidir.

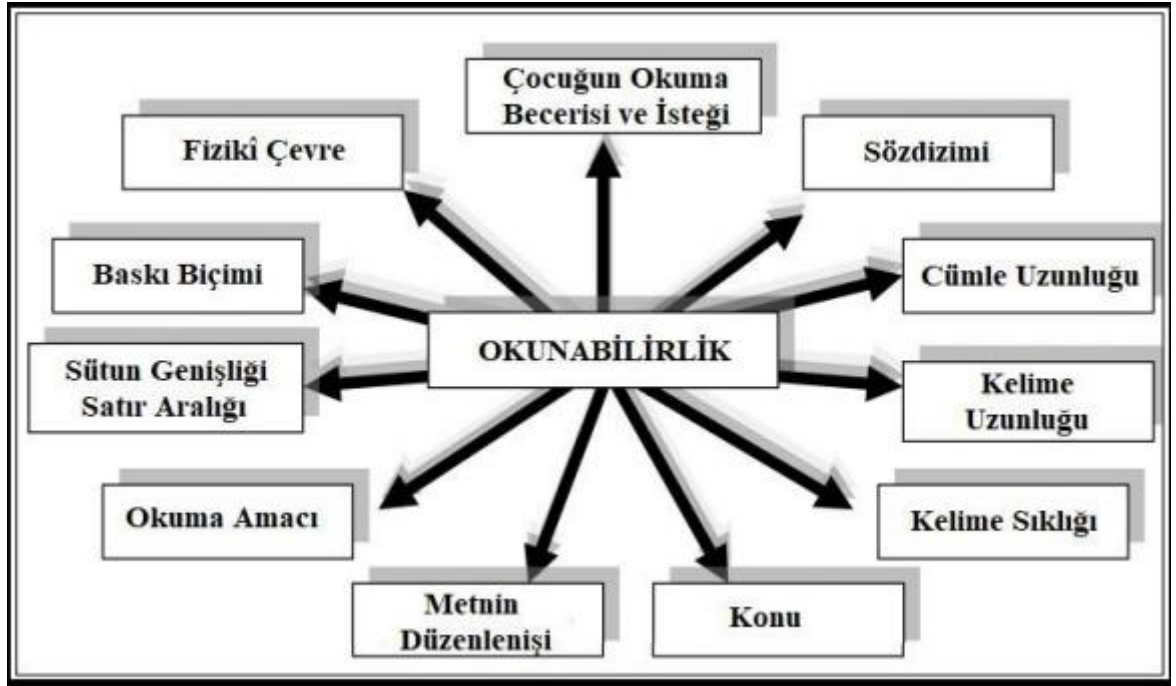
Okunabilirlik, metinlerdeki cümle ve sözcük uzunlukları ile bilinmeyen sözcük sayısına bakılarak metnin okuma güçlük düzeyini belirlemeyi amaçlar. Burada okuyucunun yaş, seviye ve beceri gibi özellikleri önemlidir. Çünkü bu özelliklere göre anlamlandırması kolay ya da zor olabilmektedir (Okur ve Arı, 2013).

İlgili alan yazına göre okunabilirliğin belirlenmesi amacıyla ağırlıklı olarak sözcük ve cümle uzunluğu esasına dayalı araştırmaların yapıldığı gözlemlenmektedir. Okunabilirlik bir metnin, okuyucu tarafından anlaşılır olmasıdır (Özçetin ve Karakuş, 2020).

Yapılan araştırmalar neticesinde okunabilirlikle alakalı pek çok tanımlama yapılmıştır. Yapılan bu tanımların ortak noktası, okuduğunu anlama ve okunan metnin kolay veya zor anlaşılabilme durumudur.

Aşağıdaki şekilde de okunabilirlik kavramını etkileyen değişkenlere yer verilmiştir.

Şekil 1. Okunabilirlik Kavramı (Akt., Çetinkaya, 2010, s, 13)

Şekil 1’de okunabilirlik kavramını etkileyen değişkenlere yer verilmiştir. Bu değişkenlerden “Sözdizimi”, “Cümle Uzunluğu”, “Kelime Uzunluğu” ve “Kelime Sıklığı” metnin nicel değişkenleridir. Bunlar okunabilirlik formüllerinde kullanılır. “Çocuğun Okuma Becerisi ve İsteği” ile “Okuma Amacı” okuyucuyla ilgili değişkenlerdir. “Fizikî Çevre”, “Baskı Biçimi”, “Sütun Genişliği Satır Aralığı”, “Metnin Düzenlenişi” ve “Konu” is metnin yazımı, içeriği ve baskısıyla ilgili olan değişkenleridir.

2.6. Okunabilirlik Formülleri

Bu başlık altında okunabilirlikle ilgili geçmişten günümüze yapılan uluslararası okunabilirlik formülleri ve Türkçeye uyarlanan okunabilirlik formüllerine yer verilmiştir.

2.6.1. Yabancı Diller İçin Hazırlanmış Okunabilirlik Formülleri

Araştırmanın bu bölümünde yabancı dillerdeki metinler için geliştirilmiş olan okunabilirlik formüllerine değinilecektir.

2.6.1.1. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü

Dale-Chall Okunabilirlik Formülü 1948 yılında Edgar Dale ve Jeanne S. Chall tarafından geliştirilmiştir (MEB, 2021). Zorbaz'a (2007) göre bu formül, cümle uzunluğu ve bilinmeyen kelime sayısı yoluyla metnin güçlüğü belirlemeyi amaçlar.

Okunacak metinlerin zorluğunu belirlemek amacıyla kullanılacak kitap veya metnin ilk yüz kelimesi alınır, cümle sayısı ve zor (bilinmeyen) kelime sayısı belirlenir. Cümlelerin uzunluğu, kelime sayısının, cümle sayısına bölünmesiyle bulunur (Erdem, 2011).

“Formüllerde cümle uzunluğu, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle zor kelimelerin oranı ise zor kelimelerin sayısının geriye kalan kelime sayısına bölünmesi ve 100 ile çarpılması ile tespit edilir.” (MEB, 2021)

$$OCU = \text{Ortalama cümle uzunluğu} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \quad KLP = \text{Zor kelime oranı} = \frac{\text{Zor Kelime Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \times 100$$

Tablo 4: Dale-Chall Okunabilirlik Düzey Formülü (MEB, 2021)

Formül Sonucu	Okunabilirlik Düzeyi (Yaş)
4.9 ve aşağı	4 ve aşağı
5.0- 5.9	5-6
6.0-6.9	7-8
7.0-7.9	9-10
8.0- 8.9	11-12
9.0-9.9	13-15
10.0 ve yukarı	16+ yukarı

Tablo 5: Dale-Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri (MEB, 2021)

ODP = (0.1579 x KLP) + (0.0496 x OCU) + 3.6365	
ODP (Okuma düzeyi puanı)	Formül sonucu çıkan okunabilirlik düzeyi
KLP (Kelime listesi puanı)	Dale-Chall'in alışılmış 3000 kelime listesinde bulunmayan kelimelerin yüzdesi (zor kelime oranı)
OCU (Ortalama cümle uzunluğu)	Cümle uzunlukları (Kelime sayısının cümle sayısına bölümü)

2.6.1.2. GunningFog Index

GunningFox Index, 1952 yılında Robert P. Gunning tarafından geliştirilmiştir. Gunning, liseden mezun olmuş birçok kişinin okuma konusunda yeterli olmadığını, bu problemin aslında yazma problemi olduğunu belirtmiştir (MEB, 2021).

GunningFox Index 'e göre, metinden alınan 100 kelimelik bölümde bulunan üç ve daha fazla heceli kelimeler sayılır ve bu kelimelerin sayısı geriye kalan kelime sayısına bölünür ve sonuç 100 ile çarpılarak üç heceli kelime oranı bulunur. Üç heceli kelime oranı ve ortalama kelime sayısı toplanarak fogindex (0.4) ile çarpılır.

$$\text{Üç Heceli Kelime Oranı} = \frac{\text{Üç ve Daha Fazla Heceli Kelime}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \times 100$$
$$\text{Ortalama Kelime Sayısı} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$
$$(\text{Üç Heceli Kelime Oranı} + \text{Ortalama Kelime Sayısı}) \times 0.4 = \text{Fog Index}$$

Gunning formülüne göre yapılan hesaplamalar neticesinde elde edilen puan 6-10 arasında ise metin kolay, 11-12 arasında ise orta zor düzeyde; 13-17 arasında ise çok zor düzeydedir (Gunning, 1968).

2.6.1.3. Flesch Okunabilirlik Formülü (Fresch Reading EaseScore-FRES)

Flesch Okunabilirlik Formülü 1948 yılında Rudolph Flesch tarafından geliştirilmiştir. Dp-oğru sonuç vermesi ve kolay hesaplanabilmesi sebebiyle Amerika’da yaygın olarak kullanılmıştır. Bu formül 0 (zor) ve 100 (kolay) arasında değer alır.

Okunabilirlik hesaplaması yapılacak bir metinden 100 kelimelik bir bölüm seçilir. Seçilen bu bölümdeki kelime sayısı, hece sayısı ve cümle sayısı belirlenerek kelime uzunluğu için hece sayısı kelime sayısına, cümle uzunluğu için kelime sayısı cümle sayısına bölünür ve bulunan sonuçlar formülde yerine konularak okunabilirlik düzeyi belirlenir.

Flesch okunabilirlik formülü (Flesch, 1948)

$$FRES = 206,835 - \left(\frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \times 1,015 \right) + \left(\frac{\text{Hece Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \times 8,46 \right)$$

Tablo 6: Flesch Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri (MEB, 2021)

Metnin Düzeyi	Ortalama Cümle Uzunluğu	Ortalama Hece Sayısı (100 Sözcükte)	Metnin Düzeyi (Sayısal Olarak)	Tahmini Öğrenci Seviyesi
Çok kolay	8 ve daha az	123 ve daha az	90-100	5. sınıf
Kolay	11	131	80-90	6. sınıf
Oldukça kolay	14	139	70-80	7. sınıf
Standart	17	147	60-70	8-9. sınıf
Oldukça zor	21	155	50-60	10-11.sınıf
Zor	25	167	30-50	13-16. sınıf
Çok zor	29 ve daha çok	192 ve daha çok	0-30	Üniversite Yetişkinler

Flesch okunabilirlik formülüne göre, kelime başına düşen hece sayısı 1’e yaklaşırsa metin kolay, kelime başına düşen hece sayısı 10’a yükselirse metin zor olarak değerlendirilir. Aynı işlem cümle için de geçerlidir. Kelime sayısı 1’e düştükçe metin kolay, 10’u geçtikçe metin zor olarak değerlendirilir.

2.6.1.4. Flesch-Kincaid Değeri

Flesch'in tanımladığı FRES ve Kincaid'in NRI (NavyReadability Index) okunabilirlik formüllerinden yola çıkarak tanımlanan Flesch-Kincaid Değeri, FRES'den farklı olarak metnin eğitim seviyesine uygun olarak hangi yaş grubuna hitap ettiğini (US gradelevel) belirtir. Bilimsel metinlerin okunabilirlik düzeyini tespit etmek için geliştirilmiştir. ABD Savunma Bakanlığının okunabilirlik testidir.

Okunabilirlik formüllerinin birçoğundan farklı olarak metinlerde yer alan harf sayısını da dikkate almaktadır (MEB, 2021). Metinlerin puanlandırılması 1 ile 18 arasındadır. Değer 18'e yaklaştıkça metnin düzeyi zorlaşmakta, 1'e yaklaştıkça kolaylaşmaktadır (Yokuş, 2024).

Flesch-Kincaid değeri (Kincaid, vd. 1975, s, 39)

$$\text{Flesch – Kincaid Değeri} = 0,39 \times \left(\frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \right) + 11,8 \times \left(\frac{\text{Hece Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}} \right) - 15,59$$

Tablo 7: Flesch-Kincaid Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri (MEB, 2021)

Metin Puanı	Okul Seviyesi	Açıklama
100-90	5. Sınıf	Okunabilirlik Düzeyi Çok Kolay Metinler
90-80	6. Sınıf	Kolay Metinler
80-70	7. Sınıf	Kolay Sayılabilecek Seviyedeki Metinler
70-60	8 ve 9. Sınıf	Sade Dil Seviyesindeki Metinler
60-50	10-12. Sınıf	Zor Seviyeye Yakın Metinler
50-30	Üniversite	Zor Metinler
30-0	Üniversite Mezunu	Okunabilirlik Düzeyi Çok Zor Metinler

2. 6. 1. 5. ARI-Otomatik Okunabilirlik Dizini

Edgar A. Smith ve Roderick J. Senter tarafından 1967 yılında ABD ordusunun kullanımı için tanımlanmıştır. Bu formüle göre harf sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı değişkenlerinden hareketle hesaplama yapılmaktadır.

ARI okunabilirlik formülü (Smith ve Senter, 1967, s, 8)

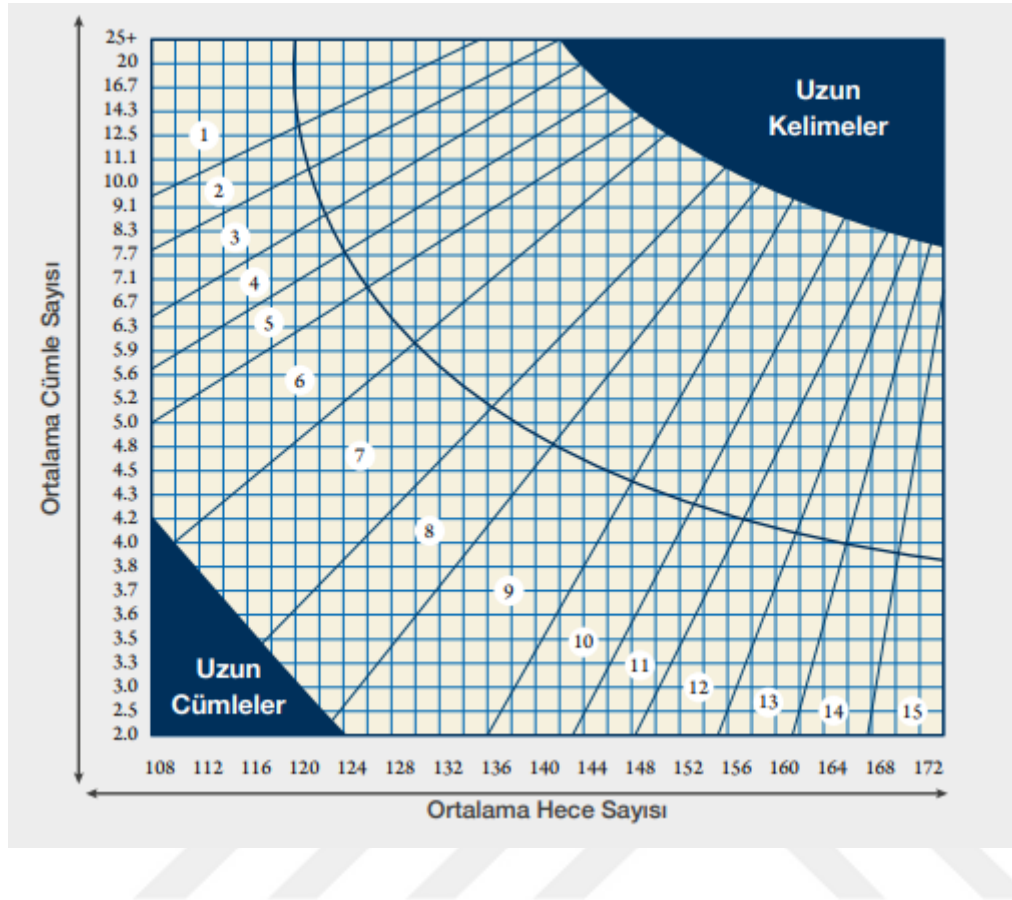
$$ARI = 0,50 \times \left(\frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \right) + 4,71 \times \left(\frac{\text{Harf Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}} \right) - 21,43$$

2.6.1.6. Fry Okunabilirlik Grafiği

Edward Fry 2002 yılında grafiğe dayalı bir okunabilirlik formülü geliştirmiştir. Fry, kelime hazinesinin üniversite yıllarına kadar geliştiğini ifade ederken bireylerin okuma yetenekleri arasındaki değişkenliği de bireysel farklılıklara ve alınan eğitime bağlamıştır. Fry’a göre bir metnin okunabilirliği belirlenirken şu hususlara dikkat edilir (Fry, 2002, s, 288):

- Bir metin, paragraf ya da parçadan yüzer kelimedenden oluşan üç bölüm seçilir.
- Seçilen ve yüz kelimedenden oluşan her bölüm için cümle sayısı, hece sayısı belirlenir ve üç bölümün de cümle sayısı ve hece sayısı ortalaması alınır.
- Ortalamalar hesaplandıktan sonra elde edilen ortalama cümle sayısı ve ortalama hece sayısı Fry Okunabilirlik Grafiği üzerinde iki verinin kesiştiği yerde işaretlenir. İşaretlenen alan metnin yaklaşık okunabilirlik seviyesini gösterir.
- Eğer değişkenlik fazlaysa yüzer kelimedenden oluşan başka bir üç bölüm seçilebilir.
- Koyu renkle gösterilen alanlarda çıkan sonuçlar geçersizdir.
- Grafiğe göre yayın altındaki noktalar normal cümle uzunluğundan daha uzun cümleleri temsil ederken yayın üzerindeki noktalar daha zor kelimelere sahip olan metinleri temsil eder (MEB, 2021).

Grafik 1: Fry Okunabilirlik Grafiği (MEB, 2021)

2.6.1.7. McLaughlin SMOG Formülü

McLaughlin SMOG Formülü, 1969 yılında G. Harry McLaughlin tarafından geliştirilerek basit bir formül olarak görülmesine karşın ABD’de eğitim ve sağlık alanında uzun yıllar kullanılmıştır.

Bu formülde diğer formüllerden farklı olarak toplama yerine çarpma işlemi kullanılmıştır. Ayrıca diğer formüllerde katılımcıların %50 ve %75 anlama puanları dikkate alınırken bu formülde %100’lük anlama puanı dikkate alınmıştır (McLaughlin, 1969).

SMOG formülünün hesaplanmasında aşağıdaki yollar izlenmiştir (McLaughlin, 1969):

- Metnin başından, ortasından ve sonundan en az 10’ar cümlelik bölümler alınır.
- Bu cümlelerdeki çok heceli olan yani en az üç heceli olan kelime sayıları hesaplanır.
- Çıkan sonucun karekökü hesaplanır ve buna üç eklenir. Ortaya çıkan bu değer bireyin okuma düzeyidir.

McLaughlin SMOG formülü (McLaughlin, 1969)

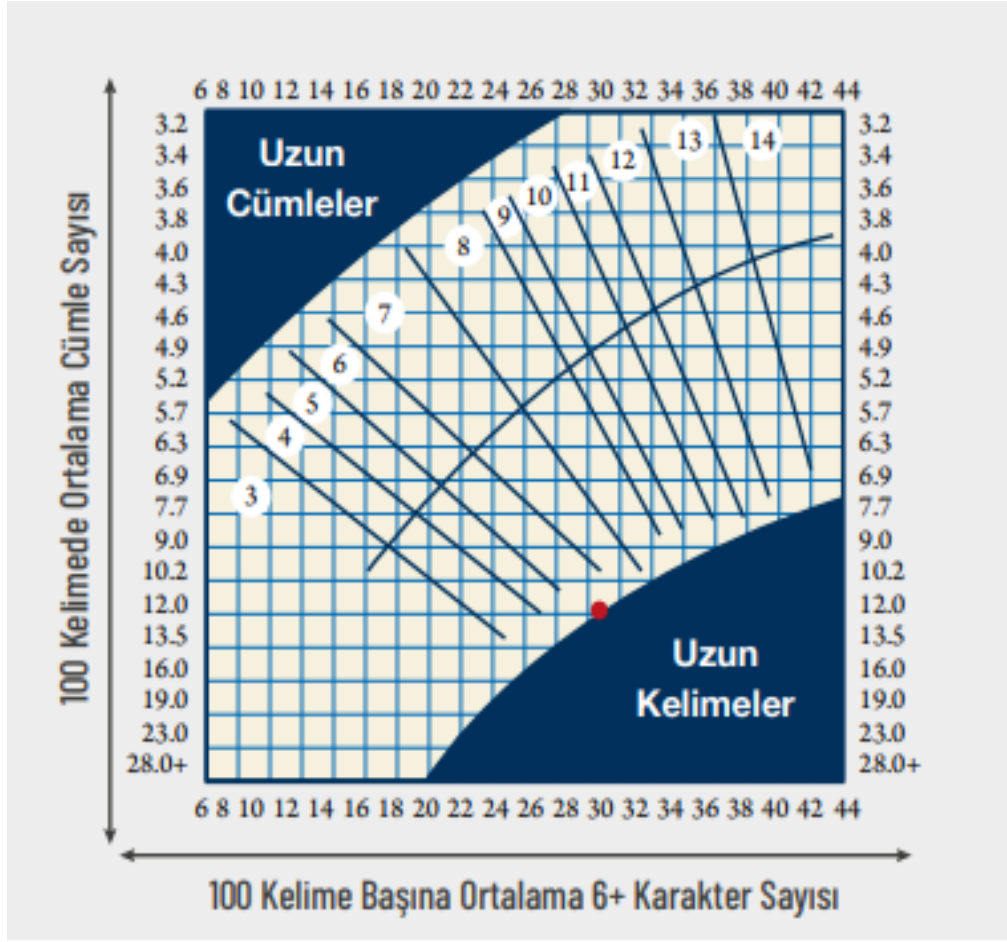
$$\text{SMOG Formülü} = 1,043 \times \sqrt{30 \times \frac{\text{Çok Heceli Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}} + 3,1291$$

2.6.1.8. Raygor Formülü

“Bu okunabilirlik formülünde metnin ya da kitabın başından, ortasından ve sonundan yüzer kelimelik bölümler seçilir. Seçilen bölümlerdeki cümleler, altı ve daha fazla heceli kelimeler sayılır ve Raygor grafiği ile karşılaştırılarak metnin okunabilirliği hakkında çıkarımlarda bulunulur.”

“Sonuçları Raygor grafiğinde çizmek için seçtiğiniz kısımdaki toplam cümle sayısını Raygor ölçeğinin dikey ekseninde bulunuz ve sayınıza en yakın kenar boşluğuna bir nokta yerleştiriniz. Sonra yatay ekseninde altı veya daha fazla harf içeren kelime sayısını bulunuz ve yine bu sayıya en yakın noktayı yerleştiriniz. Ardından noktaların grafik üzerinde kesiştiği yeri bulunuz. Derece seviyesi, noktanızın kesiştiği noktadır. Derece seviyesi “paralel” satırlar içinde geçerlidir. Çiziminiz ızgaranın sol üst kısmında veya sağ altta (paralel çizgilerin dışında) ise toplamınız geçersizdir.” (MEB, 2021)

Grafik 2: Raygor Okunabilirlik Grafiği(MEB, 2021)

2.6.1.9. Coleman Okunabilirlik Formülleri

Edmund B. Coleman, 1965 yılında genel kullanım amaçlı dört formül yayınlamıştır. Okunabilirliğin tespit edilebilmesi amacıyla çıkarma işleminden yararlanmıştır.

“Coleman, çıkartma puanları olan formüllerinde sırasıyla 86., 89., 90. ve 91. çoklu bağıntılar bulmuştur.” (Bora, 2019)

Çıkartma puanlarının kullanılması sayesinde geçerliliği daha yüksek sonuçlara ulaşılmıştır.

Şekil 2: Coleman okunabilirlik formülleri (MEB 2021)

$$C\% = 1.29w - 38.45$$

$$C\% = 1.16w + 1.48s - 37.95$$

$$C\% = 1.07s + 1.18s + .76p - 34.02$$

$$C\% = 1.04w + 1.06s + 0.56p + 0.36prep - 26.01$$

C% : Doğru çıkartma işlemi oranı

w : 100 sözcüklük kesitteki 1 heceli sözcük oranı

s : 100 sözcüklük kesitteki kelime sayısı

p : 100 sözcüklük kesitteki cümle sayısı

Prep: 100 sözcüklük kesitteki edat sayısı

2.6.1.10. Power-Sumner-Kearl Formülü

Bu formül 1958 yılında Powers, Sumner ve Kearl tarafından “GunningFog Index” formülünü temele alarak geliştirilmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde ortalama cümle uzunluğu ve toplam hece sayısı değişkenlerinden faydalanılmaktadır. Bu formülle hem eğitim düzeyi hem de yaş değişkenlerine göre veriler elde edilmektedir.

“Formül, metinlerin okunabilirlik düzeyini yalnızca 7-12 yaş aralığındaki okurlar ile eşleştirirken 12 yaş üstü okurlar için bir değerlendirme fırsatı sunmamaktadır.” (MEB 2021)

Formülün uygulanmasında izlenen aşamalar şu şekildedir:

Şekil 3: Power-Sumner-Kearl Formülü (MEB 2021)

- Uygulanma aşamasında ilk olarak 100 kelimelik örnekler seçilir ve aşağıdaki hesaplamalar yapılır.
- Alınan kesitteki cümle sayısı belirlenir.
- Ortalama cümle uzunluğu (L) = $\frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$ hesaplanır.
- Her 100 kelimedeki hecelerin sayısı (N) hesaplanır.
- Bulunan değerler formülde yerine yazılır.

$$\text{Derece} = (L \times 0.0778) + (N \times 0.0455) - 2.2029$$

$$\text{Okuma yaşı} = (L \times 0.0778) + (N \times 0.0455) + 2.7971 \text{ yıl}$$

2.6.1.11. Bormuth Ortalama Çıkartma Formülü

Bormuth Ortalama Çıkartma Formülü, 1969 yılında John R. Bormuth tarafından ortaya konmuştur.

Bormuth, metinlerde yer alan 20 dilsel değişken ile çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulayarak bir araştırma yapmış ve bu araştırmanın neticesinde 24 farklı formül geliştirmiştir. Bu formüllerden en yaygın olanı 1981 yılında uyarlanan ortalama çıkartma formülüdür.

Bu formülde üç değişken kullanılmıştır (MEB 2021):

1. Özgün Dale-Chall listesinde yer alan 3000 sözcük sayısı
2. Ortalama sözcük uzunluğu (yazı birim temelli)
3. Ortalama cümle uzunluğu

Bormuth ortalama çıkartma formülünün denklemi şu şekildedir:

Şekil 4: Bormuth ortalama çıkartma formülü (Bormuth, 1969)

$$R = 0,886593 - 0,083640 \left(\frac{LET}{W} \right) + 0,161911 \left(\frac{DLL}{W} \right)^3 - 0,021401 \left(\frac{W}{SEN} \right) + 0,000577 \left(\frac{W}{SEN} \right)^2 - 0,000005 \left(\frac{W}{SEN} \right)^3$$

$$DRP = (1 - R) \times 100$$

R: Ortalama çıkartma puanı

LET: Seçili metindeki harf sayısı

W: Seçili metindeki kelime sayısı

DLL: Özgün Dale-Chall listesinde yer alan 3.000 kelime sayısı

SEN: Seçili metindeki cümle sayısı

DRP: Okuma gücü derecesi (0-100 puan)

2.6.2. Türkçe İçin Hazırlanmış/Uyarlanmış Okunabilirlik Formülleri

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe metinler için geliştirilmiş olan okunabilirlik formüllerine değinilecektir.

2.6.2.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü

Ülkemizde okunabilirlikle alakalı yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, bu konuyla alakalı az sayıda çalışma yapıldığı kanaatine varılmaktadır. Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini tanımlama ve sınıflandırmaya yönelik ülkemizdeki ilk çalışma, Ender ATEŞMAN tarafından 1997 yılında yapılmıştır. Ateşman Okunabilirlik Formülü, Flesch Okunabilirlik Formülü'nün Türkçeye uyarlanmasıyla oluşturulmuştur (Ülper, 2010).

Ateşman (1997), “Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi” isimli çalışmasında “cümle uzunluğu” ve “kelime uzunluğu” değişkenlerini temel alarak metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemeye yönelik bir formül geliştirmeye çalışmıştır (Çetinkaya, 2010).

Ateşman'a (1997) göre, Türkçedeki en kolay metinlerin, kelime uzunluğu ortalama 2,2 hece, cümle uzunluğu ortalama 4 kelime olarak çıkmakta iken en zor metinlerin ise kelime uzunluğu ortalama 3 hece, cümle uzunluğu ise ortalama 30 kelime olarak çıkmıştır. Bu durum Türkçenin diğer dillerden farklı olduğunu ortaya koymuştur. Bütün bunların sonucunda

Türkçedeki kelimelerin ortalama 2,6 hece, cümlelerin ise ortalama 9-10 kelime uzunluğunda olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Ateşman Okunabilirlik Formülünün Hesaplamasında Kullanılan Türkçe En Zor ve En Kolay Metinlerin Özellikleri

	Kelime Uzunluğu(hece)	Cümle Uzunluğu(kelime)
En Kolay Metin	2,2	4
En Zor Metin	3,0	30

Ateşman Okunabilirlik Formülü (Ateşman, 1997, s, 74)

$O.S. = 198,825 - 40,175 \cdot X1 - 2,610 \cdot X2$

O.S.= Okunabilirlik Sayısı

X1 = Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu

X2 = Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu

Bu formülden yola çıkarak Ateşman (1997)'ın okunabilirlik sınıflandırması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9: Ateşman Okunabilirlik Formülünde Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Sayılarına Göre Sınıflandırılması

	Okunabilirlik Sayısı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

“Bu sınıflandırmaya göre, örneğin okunabilirlik sayısı 70-89 aralığında yer alan metinler kolay okunabilen metinler, 30-49 arasında yer alanlar ise zor okunabilen metinlerdir.”
(Ateşman, 1997, s, 74)

Yukarıda bahsettiğimiz Ateşman'ın okunabilirlik üzerine yapmış olduğu çalışma Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeyleriyle alakalı ilk çalışma olması sebebiyle büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışmanın ardından okunabilirlik kavramıyla ilgili çalışmalar artarak devam etmiştir. Günümüzde de ilgi konusudur. Fakat bu çalışmada, formülün temelini oluşturan istatistiksel çözümlerden bahsedilmemektedir. Öte yandan, Flesch'in okunabilirlik formülünün temelini oluşturan değişkenlerin Türkçe metinlerin okunabilirliği ile olan ilişkisel eşliği veya etki katsayısı, evrenin bütününe ne oranda etkilediği konularına çalışmada yer verilmemektedir.

2.6.2.2. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü

Ateşman'ın 1997 yılında ortaya koyduğu Ateşman Okunabilirlik Formülü, birçok çalışmada kullanılmıştır. Fakat bazı çalışmalarda İngilizce için geliştirilmiş olan formüller Türkçe metinlerde kullanılmaya çalışılmıştır. Dilsel özellikler açısından bakıldığında, Türkçe ve İngilizce farklı özellikler sergilediğinden dolayı İngilizce için geliştirilen okunabilirlik formüllerinin Türkçe metinlerde kullanılması, bu çalışmaların sonuçlarının geçerliliğiyle alakalı soru işaretleri yaratmaktadır (Çetinkaya, 2010).

Bu sebeplerden dolayı Çetinkaya (2010), Türkçenin yapısına uygun yeni bir okunabilirlik formülü geliştirmiştir.

“Bu çalışmada, Türkçeye özgü dilsel özellikler yoluyla, metinlerin okunabilirlik puanının kestirilmesine yönelik bir okunabilirlik formülü oluşturularak, Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması amaçlanmaktadır.”(Çetinkaya, 2010, s, 4)

Çetinkaya bu çalışmasında; dört ve üzeri heceli sözcük oranı, ortalama sözcük uzunluğu, tekrarlanan sözcük gövde oranı ve ortalama tümce uzunluğu olmak üzere dört temel değişken belirlemiştir. Örneklem olarak 32 tane metin seçilmiştir. Seçilen bu metinlerin okunabilirlik puanıyla ilişkisi Pearson İlişkisel Eşlik Katsayısı ile hesaplanmıştır. Çalışma grubu olarak resmi bir ilköğretim okulu ve meslek lisesinin 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıflarında okuyan, her sınıf kademesinden 30 öğrenci olmak üzere toplam 240 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama esnasında çıkartmalı okunabilirlik tekniği kullanılmıştır (Çetinkaya, 2010).

Sonuç olarak, bu çalışmanın bağımlı değişkeni olan çıkartma puanı ile bağımsız değişkenleri olan dört ve üzeri heceli sözcük oranı, ortalama sözcük uzunluğu, tekrarlanan sözcük gövde oranı ve ortalama tümce uzunluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir (Çetinkaya, 2010).

Yapılan regresyon çözümlemesi sonuçlarına göre Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü elde edilmiştir. Bu formül aşağıda gösterilmiştir.

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülünün aşamaları şu şekildedir:

1. Adım: Sözcükleri sayın
2. Adım: Tümceleri sayın
3. Adım: Heceleri sayın
4. Adım: Ortalama Tümce Uzunluğunu bulun.

$$OTU = \frac{\text{Toplam Sözcük Sayısı}}{\text{Toplam Tümce Sayısı}}$$

5. Adım: Ortalama Sözcük Uzunluğunu bulun.

$$OSU = \frac{\text{Toplam Hece Sayısı}}{\text{Toplam Sözcük Sayısı}}$$

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü(Çetinkaya, 2010, s, 85)

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU$$

OSU= Ortalama Sözcük Uzunluğu

OTU= Ortalama Tümce Uzunluğu

Tablo 10: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması (Çetinkaya, 2010, s, 88)

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	ENGELLİ DÜZEY	10., 11. ve 12. Sınıf
35-50	EĞİTSEL OKUMA	8. ve 9. Sınıf
51 +	BAĞIMSIZ OKUMA	5., 6. ve 7. Sınıf

ENGELLİ DÜZEY: Okurun bilişsel düzeyinin üstünde, eğitimci yardımı olmasına karşın metni işlemleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeydir.

EĞİTSEL OKUMA: Okurun, bir eğitimcinin yardımıyla metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir.

BAĞIMSIZ OKUMA: Okurun, herhangi bir yardım olmaksızın metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir.

2.6.2.3. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü

Burak Bezirci ve Asım Egemen Yılmaz tarafından 2010 yılında geliştirilmiştir. C programlama dilinde geliştirilen bu formülle farklı türdeki Türkçe metinlerin incelenmesi sonucunda yeni bir okunabilirlik değeri ortaya konulmuştur (İskender, 2013).

Hint-Avrupa dil ailesindeki dillere ait metinlerin okunabilirliğine yönelik birçok çalışma yapılmasına ve bu çalışmaların çok eskilere dayanıyor olmasına karşın Türkçede sadece Ateşman tarafından bir çalışma yapılmıştır. Bu sebeple Türkçe için yeni bir okunabilirlik formülü oluşturulmuştur. Bu formülle 20 farklı türden dergi ve kitap aşağıdaki adımlar izlenerek incelenmiştir (Bezirci ve Yılmaz, 2010, s, 56).

1. Eserlerdeki toplam cümle sayısı, kelime sayısı, harf sayısı, karakter sayısı, hece sayısı, çok heceli kelime sayısı (4 heceli veya daha fazlası için) hesaplanmıştır.
2. İngilizce için tanımlanmış olan SMOG, Gunning Fog, ARI, FRES ve Flesch-Kincaid formülleri Türkçe için geliştirilmeye çalışılmış ve çıkan değerler karşılaştırılmıştır.
3. Tüm metinler göz önüne alınarak Türkçe için ortalama değerler hesaplanmıştır.
4. Metinlerdeki 1 heceli, 2 heceli, 3 heceli, 4 heceli, 5 heceli, 6 veya daha fazla heceli kelime sayıları hesaplanmıştır.
5. Bir cümlede hece sayısına göre ortalama kelime sayısı ve hece sayısına göre kelimelerin frekansları (rastlanma sıklıkları) hesaplanmış ve dağılım grafikleri çıkartılmıştır.

Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü (Bezirci ve Yılmaz 2010, s, 60)

$$YOD = \sqrt{OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))}$$

YOD= Yeni Okunabilirlik Değeri

OKS= Ortalama Kelime Sayısı

H3= Bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı

H4= Bir cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı

H5= Bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı

H6= Bir cümledeki ortalama altı heceli kelime sayısı

Tablo 11: Bezirci ve Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri (Bezirci ve Yılmaz, 2010, s, 60)

Yeni Okunabilirlik Değeri	Sınıf Düzeyi
1-8	İlköğretim
9-12	Lise
13-16	Lisans
16 +	Akademik

2.7. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde “Tezler” ve “Makaleler” başlıkları adı altında bugüne kadar okunabilirlikle alakalı yapılmış olan çalışmalara değinilecektir.

2.7.1. Tezler

Temur (2002), “İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması” isimli çalışmasında 5. sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak bir ders saati boyunca kompozisyonlar yazdırılmıştır. Ardından çalışmaya katılan öğrencilerin kullandıkları ders kitapları belirlenerek bu kitaplardan seçilen metinlere ve öğrenci kompozisyonlarına Ateşman Okunabilirlik Formülü uygulanmış ve gerekli veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, İlköğretim 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile 5. Sınıf öğrencilerine ait kompozisyonların okunabilirlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Solmaz (2009), “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi” isimli çalışmasında ilköğretim 4 ve 5.sınıf düzeyindeki Türkçe metinlerin ortalama kelime uzunluğu, ortalama cümle uzunluğu ve kelime hazineleri değişkenlerinin, metinlerin okunabilirliği üzerindeki etkilerini incelemiştir. Metinler 4. ve 5. sınıf düzeylerinden 10 öğrenciye okutularak verilen açık uçlu soruları cevaplamaları istenmiş, değerlendirme sonucu elde edilen puanların aritmetik ortalaması alınarak metinlerin okunabilirlik puanları belirlenmiştir. Elde edilen veriler neticesinde kelime hazinesi kullanım oranı değişkeninin diğer değişkenlere göre okunabilirlik puanı üzerinde daha anlamlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu değişken, okunabilirlik üzerine yapılan araştırmalarda dikkate alınması gereken bir değişken olarak değerlendirilebilir.

Hızarcı (2009), “İlköğretim 6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi” isimli çalışmasında MEB ve özel yayınevlerine ait kitaplardan, farklı anlatım teknikleri ile hazırlanmış altı adet metin seçmiştir. Seçilen bu metinlerle öğrencilere uygulama yapmıştır. Çalışma sonucunda MEB yayınevine ait metinlerin daha yüksek okunabilirlik gösterdiği, öyküleyici anlatım tekniğiyle hazırlanan metinlerin yüksek okunabilirlik göstermesine karşın, açıklayıcı anlatım tekniğiyle hazırlanan metinlerin yetersiz okuma seviyesinde olduğu görülmüştür.

Çetinkaya (2010), “Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması” isimli çalışmasıyla yeni bir okunabilirlik formülü geliştirmiştir. Ülkemizde okunabilirlik alanında ilk çalışma 1997 yılında Ateşman tarafından yapılmıştır. Günümüzde okunabilirlik kavramının Türkçe alanyazınında önem kazandığı yapılan çalışmaların son yıllarda yoğunlaşmasından anlaşılmaktadır. Fakat, yapılan çalışmaların çoğu İngilizce için geliştirilmiş okunabilirlik formüllerini kullanarak yapılmaktadır. Diğer taraftan, İngilizce metinlerin okunabilirlik düzeyini tanımlamaya yarayan formüllerin Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeyini tanımlamada yetersiz kaldığı yapılan çalışmalarla ortaya konmaktadır. Bu çalışmayla Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeyinin ölçülmesi ve sınıflandırılması amaçlanmıştır.

Erdem (2011), “Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme” isimli çalışmasında 2005 eğitim öğretim yılından itibaren ortaöğretimin 9-10-11-12. sınıflarında okutulan Dil ve Anlatım ders kitaplarında yer alan metinlerin, öğrencilere okuduğunu anlama becerisini kazandırmada etkili olan okunabilirlik durumlarını tespit etmeye çalışmıştır. Ölçümde Flesch Okunabilirlik Formülü ve Ateşman Okunabilirlik Formülünü kullanmıştır. Doküman analizi yöntemi kullanılan araştırmada, ortaöğretimin bütün sınıflarında Dil ve Anlatım ders kitaplarında yer

alan 139 metin üzerinde çalışılmış ve metinler, bilgilendirici veya hikâye edici olması özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucuna göre ders kitaplarının okunabilirlik düzeyi olarak “Orta Güçlükte” metinlerden oluştuğu, ayrıca metinlerin cümle ve kelime uzunluğu bakımından “Kolay” olarak nitelendirilebilecek bir düzeye sahip oldukları tespit edilmiştir. Dört sınıf düzeyine ait ders kitaplarında hikâye edici metinler kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeyleri bakımından bilgilendirici metinlere göre daha kolay düzeydedir.

Akkurt (2011), *“İlköğretim Okullarında Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici ve Tahkiyeli Metinlerin Anlaşılabilirlikleri İle İlgili Görüşleri ve Metinlerin Metin Okunabilirliği Açısından İncelenmesi”* isimli çalışmasında 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan tahkiyeli ve bilgilendirici metinleri incelemiştir. Bu araştırmada okunabilirlik ve anlaşılabilirlik kavramları ayrı ayrı ele alınmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile anlaşılabilirlik düzeylerinin arasında fark olup olmadığının tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Bu iki kavram açısından değerlendirme ölçütleri göz önünde tutularak ölçümler yapılmıştır. Bu çalışmada Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 8. Sınıf Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemini ise 8. Sınıf Türkçe öğretmenleri arasından tesadüfi olarak seçilen 5 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Seçilen metinlerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek için hazırlanan “metinlerin anlaşılabilirliğini değerlendirme ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; değerlendirme için seçilen 15 metnin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyleri arasında farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada 8. Türkçe Ders Kitaplarında bulunan tahkiyeli ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyine göre %6,66’sının çok zor, %20’sinin zor, %60’ının orta güçlükte, %13,33’ünün kolay olduğu tespit edilmiştir. Okunabilirlik düzeyi çok kolay olan metin tespit edilmemiştir. Anlaşılabilirlik düzeylerine göre metinlerin; %20’si zor, %33,33’ü orta güçlükte, %46,66’sı kolay olarak tespit edilmiştir. Anlaşılabilirlik düzeyleri açısından çok zor ve çok kolay metin tespit edilmemiştir.

İskender (2013), *“Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki”* isimli çalışmasında doküman incelemesi yöntemini kullanarak Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kelime ve cümle yapılarının okunabilirlik düzeyleri ile olan ilişkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın evrenini Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ve 2012-2013 eğitim öğretim yılında 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki her temadan tiyatro metinleri ve şiirler hariç bir metin seçilmiştir. Toplamda 25 metin üzerinde çalışma gerçekleştirilmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin

okunabilirlik düzeylerini belirlemek için Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sıralı ve bağlı cümlelerin 5. sınıf düzeyindeki metinlerde 6, 7 ve 8. sınıf düzeyindeki metinlere oranla daha az kullanıldığı görülmüştür. Bir yapım eki almış kelime sayısı, zor ve orta güçlükte kabul edilen metinlerde kolay düzeydeki metinlere oranla daha yüksek kullanılmaktadır. Bir çekim eki almış kelime sayısı, kolay düzeydeki metinlerde, zor düzeydeki metinlere oranla daha yüksek kullanılmaktadır. Basit kelimeler, kolay düzeydeki metinlerde orta güçlükte ve zor kabul edilen metinlere göre daha fazla kullanılmaktadır. Türemiş kelimeler, kolay düzeydeki metinlerde orta güçlükte ve zor kabul edilen metinlere göre daha az kullanılmaktadır. Basit cümleler, kolay düzeydeki metinlerde orta güçlükte ve zor kabul edilen metinlere göre daha fazla kullanılmaktadır.

Bolat (2016), “*Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği*” isimli çalışmasında, ilköğretim 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin sözcük ve kelime uzunlukları ve metinlerdeki sözcüklerinin kullanım sıklığına göre okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. Bunun için uzman görüşüne başvurmuştur. Bu metinler üzerinde çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulanarak okunabilirlik durumları metin türü, kelime ve cümle uzunlukları, sınıf ve cinsiyet değişkenleri açısından belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada betimsel araştırma yöntemi ve tarama tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda 5-8. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metinleri bilgilendirici metinlere göre daha kolay okuduğu gözlemlenmiştir. Sınıf seviyelerine göre değerlendirildiğinde 6.sınıf ders kitabındaki metinlerin diğer ders kitaplarına göre daha kolay okunduğu gözlemlenmiştir. Kelime sıklığı ile okunabilirlik düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit edilmiş, yaygın olan kelimelerden oluşan metinlerin daha rahat anlaşıldığı görülmüştür. Bir diğer bulguya göre metinlerin cümle uzunluğu 13 sözcüğü aşınca okunabilirlik puanında anlamlı düşüşler olmuş ve metinlerin okunabilirliğini en çok etkileyen değişkenin ortalama cümle uzunlukları olduğu tespit edilmiştir.

Rada (2016), “*Kaan Murat Yanık’ın Uçurtma Mevsimi Kitabındaki Öykülerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında, Kaan Murat Yanık’ın Uçurtma Mevsimi adlı kitabındaki öykülerin okunabilirliğini değerlendirmiştir. Bu kitapta bulunan otuz öykü, okutmanlar tarafından okunmuştur. Okutmanlar tarafından on öykü araştırılmaya uygun görülmüştür. Bu on öykünün cümle, kelime ve hece sayıları saptanmıştır. Bu aşamadan sonra öykülerin, hece olarak ortalama kelime uzunluğu ve kelime olarak ortalama cümle uzunluğu belirlenip Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır. Bu süreçten sonra öykülerin okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Uçurtma Mevsimi adlı kitaptan incelenen on öyküden biri kolay, sekizi orta güçlükte ve biri zor güçlüktedir.

Teke (2016), “*Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci’nin Öykülerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında, çocuk edebiyatı alanında eserler veren Hasan Kalimci’ye ait öykülerin okunabilirlik düzeylerini değerlendirmiştir. Öncelikle uzman görüşü alınarak yazarın öykülerinden beşinci sınıf seviyesine uygun olduğu düşünülen on öykü belirlenmiştir. Bu öykülere Ateşman Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır. Araştırma sonucunda incelenen tüm öykülerin kolay düzeyde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, yazarın eser verdiği hedef kitleye uygun metinler oluşturduğu görülmektedir.

Bora (2019), “*Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi*” isimli çalışmasında, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik yönünden incelemiştir. Sadece düzyazı türündeki okuma parçalarını incelemiştir. Farklı okunabilirlik formüllerini kullanmıştır. Toplamda 100 adet okuma parçası incelenmiş, metinler türlerine göre ayrılmış ve metinlerin genel olarak “kolay” ve “orta seviye” düzeylerinde olduğu görülmüştür. Bilgi verici metinlerin güçlük seviyelerinin öyküleyici metinlerin güçlük seviyesinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda metinlerin okunabilirlik bakımından zorluk seviyelerinin sınıf düzeylerine göre belirgin şekilde artmadığı tespit edilmiştir. Yani sınıf seviyeleri arttıkça okuma parçalarının seviyeleri artmamıştır.

Çinpolat (2019), “*MiyaseSertbarut’un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri*” isimli çalışmasında, MiyaseSertbarut’un 10 kitabını, Ordu ili merkezinde bulunan bir okulda öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıf 57 ortaokul öğrencisine uygulamıştır. Çalışmada okunabilirlik düzeyini belirlemek amacıyla Ateşman Okunabilirlik Formülü, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ve çıkartmalı okunabilirlik uygulaması kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre incelenen metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre genellikle orta güçlük düzeyinde olduğu; Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre genellikle eğitsel okuma düzeyinde olduğu; çıkartmalı okunabilirlik uygulamasına göre zor düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şimşek (2019), “*Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Açısından İncelenmesi*” isimli çalışmasında, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinden yararlanmıştır. Doküman incelemesi yöntemini kullanmıştır. Araştırma, Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe, Ankara Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe ders kitaplarının temel, orta ve ileri düzeyi ile sınırlı tutulmuştur. Her bir ders kitabındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri aşamalı bir biçimde sıklık ve yüzdelik oranları bağlamında ele alınmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde, Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülünü kullanmıştır. Araştırma sonucunda genel olarak metinlerin

düzeylerinin artmasıyla birlikte okuma güçlüklerinin de arttığı görülmüştür. Okunabilirlik düzeyi açısından temel düzeyde en kolay kitabın Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe, orta ve ileri düzeyde ise en kolay kitapların ise Yedi İklim Türkçe ders kitapları olduğu saptanmıştır.

Ziya (2019), “*Behiç Ak’ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi*” adlı çalışmada, Behiç AK’ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden hangi düzeyde olduklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, çocuk romanlarının kelime sıklık dizinleri oluşturularak romanların sahip olduğu söz varlığı unsurları incelenmiştir. Son olarak romanların okunabilirlik sayıları ve düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırma tamamen nitel bir araştırma olup verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Behiç AK’ın çocuk romanlarının söz varlığı yönünden yeterince zengin, okunabilirlik yönünden de “orta düzeyde” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çıplak (2022), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” isimli çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemini kullanmıştır. İncelenen materyaller 2021- 2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarıdır. Çalışmada ele alınan 151 metin Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre değerlendirilmiştir. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre genellikle “kolay” ve “orta güçlükte”, Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre genellikle eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu görülmüştür. Ortaokul Türkçe ders kitabındaki bazı metinlerin okunabilirlik açısından öğrencilerin sınıf seviyelerinin üstünde olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik değerleri dikkate alındığında Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre “kolay” ve “orta” düzey olarak değiştiği, Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre ise tamamının eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okunabilirlik durumlarının 5. sınıftan 8. sınıfa düzenli biçimde artmadığı görülmüştür. Ayrıca aynı sınıf seviyesinde olan kitaplar arasında okunabilirlik düzeyi bakımından bir eşitlik olmadığı belirlenmiştir.

Semiz (2022), “*Gülten Dayıoğlu’nun Romanlarının Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmada, Gülten Dayıoğlu’nun resmî sitesindeki sınıflamadan yararlanılarak 9-12 yaş aralığını kapsayan çocuk kitapları bölümündeki on dört romanı ele alarak doküman analizi yöntemi ile inceleme yapmıştır. Araştırmanın sonucunda Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre romanlardan üç tanesi “engelli düzey” seviyesinde çıkarken geriye kalan on bir roman “eğitsel okuma” düzeyinde çıkmıştır. Ateşman

Okunabilirlik Formülüne göre ise üç romanın güçlük seviyesi “kolay” olarak belirlenirken geriye kalan on bir roman “orta” güçlükte olarak belirlenmiştir. Bu durumda romanların genel olarak Gülten Dayıoğlu’nun resmî sitesinde yer alan yaş aralığının okunabilirlik tanımlamasına uygun olduğu saptanmıştır.

Yaman (2022), “*Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Okuma Kitaplarının Okunabilirlikleri*” adlı çalışmasında, doküman incelemesi yöntemini kullanarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanan kitapların okunabilirlik düzeylerini belirlemeyi hedeflemiştir. Bunu belirlemek için Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülleri kullanılmıştır. PIKTES projesi kapsamında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan “Yabancı Öğrenciler İçin Türkçe Hikâyeler” setinin okunabilirlik düzeyi Ateşman’a göre “kolay” iken Çetinkaya-Uzun’a göre metinlerin “eğitsel düzey”de olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler okunabilirlik üzerine yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında farklı sonuçlar vermiştir. Hikâye kitapları Çetinkaya-Uzun formülüne göre “bağımsız düzey” ve Ateşman formülüne göre “kolay” olduğu tespit edilmiştir.

Dikmen (2023), “*Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ve Okuduğunu Anlama*” adlı çalışmasında, ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Araştırmada Ateşman Okunabilirlik Formülü, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü ve Sönmez Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin aldıkları toplam puanlar ile anne ve baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada, ders kitaplarına seçilecek metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi sonucunda, okunabilirlik formüllerinin Türkçeye uygun olmadığı ve Türkçeye uygun okunabilirlik formülleri geliştirilmesi, öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri ile okunabilirlik formülü geliştirme çalışmalarının yapılması, alan yazına katkı sağlayacak okunabilirlik çalışmalarının devam etmesi önerilmektedir.

Altuntaş Gürsoy (2023), “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İçin Hazırlanmış Yardımcı Okuma Kitaplarının Okunabilirliklerinin İncelenmesi*” adlı çalışmasında, Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için hazırlanmış Anadolu Hikâyeleri serisini okunabilirlik açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda seride yer alan hikâye kitaplarının okunabilirlik puanları ile düzeyleri belirlenmiştir. Kitapların ortalama sözcük ve cümle uzunlukları ile ortalama okunabilirlik puanları ve düzeyleri de hesaplanmıştır. Araştırmayı Yunus Emre Enstitüsü tarafından yayımlanmış Anadolu Hikâyeleri serisindeki tüm kitaplar oluşturmıştır. Seride A1-A2 düzeyine yönelik 5 hikâye kitabı yer almaktadır. Verilerin

analizleri, Ateşman'ın, Çetinkaya ve Uzun'un, Bezirci ve Yılmaz'ın okunabilirlik formüllerine göre yapılmıştır. Analizler sonucunda; Laleye Sor, Kırmızı Ayakkabılar ve Yılık kitapları Ateşman ile Çetinkaya ve Uzun formüllerinde okunabilirlik düzeyleri açısından yakın sonuçlar vermiştir. Kitaplar, “kolay” ve “eğitsel okuma” düzeyindedir. Bezirci ve Yılmaz formülüne göre ise sırayla “lisans, lise, ilköğretim” olmak üzere farklı eğitim düzeylerine denk gelmektedir. Bayramlık adlı kitap için de benzer bir durumun söz konusu olduğu belirlenmiştir. Kitap, “çok zor” ve “engelli” düzeydedir. Bezirci ve Yılmaz formülüne göre ise “ilköğretim” eğitim düzeyindedir. Son olarak Bir Bardak Çay adlı kitap; 3 formül için de ortak okunabilirlik düzeyinde yani “çok kolay”, “bağımsız okuma” düzeyi ve “ilköğretim” olarak bulunmuştur. Sonuç olarak kitap incelemelerinde Ateşman ile Çetinkaya ve Uzun'un okunabilirlik ölçümlerinin çoğunlukla birbirine yakın sonuçlar verdiği belirlenmiştir. Kitapların ortalama okunabilirlik düzeyi formüllere göre “kolay”, “eğitsel okuma” ve “lise” iken ortalama sözcük uzunluğu 2,91 hece ve ortalama cümle uzunluğu ise 4,52 sözcük olarak hesaplanmıştır.

Sarıkaya (2023), “*Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi*” adlı çalışmada, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe, Ege Üniversitesi Yabancılar için Türkçe, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Yabancılar için Türkçe isimli ders kitaplarının temel düzey (A1/A2), orta düzey (B1/B2) ve ileri düzey (C1) kitaplarındaki okuma becerisi başlığı altındaki okuma metinlerini incelemiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılarak 1024 metin incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda araştırma kapsamındaki ders kitaplarında A1-A2 düzeyindeki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyinin kolay düzeyde olduğu, B1-B2 düzeyindeki metinlerin okunabilirlik düzeyinin orta güçlükte olduğu, C1 düzeyindeki okuma metinlerinin ise orta güçlükte okunabilirlik düzeyi tespit edilmiş olmakla birlikte bu düzeydeki okuma metinlerinde çok zor düzeyde okunabilirlik oranlarına da rastlanılmıştır. Araştırmada okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri kıyaslandığında A1-A2, B1-B2- C1 düzeyinde okunabilirlik yönüyle güçlük derecesinin düzenli olarak arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yokuş (2024), “*Türkçe Ders Kitapları (3 ve 4. Sınıf) İle Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında (3 ve 4. Sınıf) Yer Alan Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları ile yine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 3 ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının okunabilirlik puanlarını ve okunabilirlik düzeylerini belirlemek amacıyla şiir ve dinleme metinleri haricinde toplamda 118 metin incelemiştir. Bu çalışmada; Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülleri kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen dört ders

kitabında üç formülden hareketle elde edilen veriler, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin hikâye edici metinlere göre zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.7.2. Makaleler

Temur (2003), “*Okunabilirlik(Readability) Kavramı*” adlı çalışmasında okunabilirlik kavramının geçmişten bugüne kadar gelişim süreci hakkında bilgi vermiş ve okunabilirlik formüllerine değinmiştir.

Tekbıyık (2006), “*Lise Fizik 1 Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu*” adlı çalışmasında, Lise Fizik 1 ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğunu araştırmıştır. Bunun için Cloze ve FOG testi kullanılmıştır. Test 40 tane Lise 1. Sınıf öğrenciye uygulanmıştır. Sonuç olarak, ders kitabının okunmasında öğrencilerin bazı problemlerle karşılaşabileceği ve düşük seviyedeki öğrenciler için ders kitabının okunma yaşının yüksek olabileceği sonuçlarına varılmıştır.

Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007), “*Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmalarında, 2006-2007 eğitim öğretim yılında ilköğretim altıncı sınıflarda okutulan ders kitaplarında bulunan şiir ve tiyatro metinleri dışındaki 46 düzyazının kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirliklerini ölçülmüşlerdir. Bu çalışmada Ateşman Okunabilirlik Formülünü kullanmışlardır. Sonuç olarak, öyküleyici metinlerin kelime ve cümle uzunluklarının bilgilendirici metinlere göre daha kısa olduğu, buna bağlı olarak okunabilirlik sayılarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Zorbaz (2007), “*Türkçe Ders Kitabındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme*” adlı çalışmasında, ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime ve cümle uzunluklarının sınıflara göre değişimi ve metinlerin okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülünü kullanmıştır. Sonuç olarak, ders kitaplarına alınan masalların kelime ve özellikle cümle uzunluklarının, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre düzenli bir artış göstermediği, cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından metinlerde altıncı sınıfa geçişte bir değişiklik olduğu, bunun dışında sınıflara göre belirli bir değişimin olmadığına kanaat getirilmiştir. Genel olarak ilköğretimde, metinlerin okunabilirlik düzeyinin kolay olduğu belirtilmiştir.

Köse (2009), “*Biyoloji 9 Ders Kitabında Hücre İle İlgili Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı çalışmasında, Biyoloji 9 ders kitabında yer alan “Hücre” konusundaki metinlerin okunabilirlik düzeyinin farklı formüllere göre hesaplanıp karşılaştırılmasını çalışmıştır. Sonuç olarak, Sönmez, Ateşman ve Cloze testlerine göre Lise 9. sınıf biyoloji ders

kitabında bulunan “Hücre” konusunun okunabilirlik düzeyi kolay ve okunabilir olarak tespit edilmiştir.

Bezirci ve Yılmaz (2010), “*Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü*” adlı çalışmalarında, İngilizce için tanımlanan okunabilirlik formüllerini incelemişlerdir. Bu formüllerin Türkçe için uygun olup olmadıkları ya da uyarlanabilme durumları göz önüne alınarak Türkçe kitaplardaki metinler incelenmiştir. Bütün bunların sonucunda yeni bir okunabilirlik ölçütü ortaya konmuştur.

Temizyürek (2010), “*Türkiyede Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada, 100 temel eserden seçilmiş 10 kitabın kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeylerine bakmıştır. Çalışmada Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; incelenen 10 kitap arasında özellikle cümle uzunluğu yönüyle dikkate değer farklılıklar olduğu, cümle uzunluklarının 6,07 kelime ile 18,40 kelime arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu eserlerin okunabilirlik açısından da dikkate değer şekilde zor, orta güçlükte ve kolay olarak değişim gösterdiği belirlenmiştir.

Çeçen ve Aydemir (2011), “*Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” isimli çalışmalarında, okul öncesine yönelik Öykü Yağmur setinden 50 hikâye kitabının kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Sonuç olarak hikâye kitaplarının okunabilirlik düzeyinin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre çok kolay, kolay, orta güçlükte olarak değişim gösterdiği belirlenmiştir.

Tosunoğlu ve Özlük (2011), “*Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmalarında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabında bulunan düz yazı metinlerinin okunabilirliğini ölçülmüşlerdir.. Metinlerin okunabilirliği hesaplanırken Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır.

Bağcı ve Ünal (2013), “*İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi*” adlı çalışmalarında, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin okuma- anlama seviyelerine ne kadar uygun olduğunu belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada Türkiye’nin değişik illerinde okutulan iki adet 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bilgilendirici ve öyküleyici metinler incelenmiştir. Sonuç olarak, öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrencilerin seviyelerine daha uygun olduğu görülmüştür.

Demir ve Çeçen (2013), “İlköğretim I-V. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde okutulan I-V. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan şiir ve tiyatro dışındaki 65 düzyazı metninin kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirliklerini ölçmüşlerdir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Sonuç olarak, sınıf düzeylerine göre kelime ve cümle uzunluklarında farklılıkların olduğu ancak okunabilirlik düzeyi açısından düzenli bir dağılım olduğu görülmüştür.

Karatay, Bolat ve Güngör (2013), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği” adlı çalışmalarında, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeylerini, 12 Türkçe öğretmenin görüşünü alarak zor, orta güçlükte ve kolay şeklinde sınıflandırmışlardır. Öğretmen görüşleri tutarlı sonuç vermemesi, ders kitaplarına alınan metinlerin seçiminde okunabilirlik ve anlaşılabilirlikte sorunların olduğunu, uzman görüşünün her zaman isabetli ve doğru sonuçlar veremeyeceğini göstermektedir.

Okur ve Arı (2013), “6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği” adlı çalışmalarında, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ne kadar anlaşılabilir olduklarını öğrenmek için okunabilirlik puanlarını çıkarmışlardır. Türkçeye uyarlanmış iki farklı formül kullanılmıştır ve bunlar karşılaştırılmıştır. Bilgilendirici ve öyküleyici metinler çalışmaya alınmıştır. Araştırmanın sonunda, öyküleyici metinlerin okunabilirlik açısından daha kolay olduğu gözlemlenmiştir. Sınıf seviyesi yükseldikçe metinlerin okunabilirlik seviyesinin de yükseldiği tespit edilmiştir.

Durukan (2014), “Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri İle Öğrencilerin Okuma Becerileri Arasındaki İlişki” adlı çalışmada, MEB Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabından üç adet düzyazı metni seçilmiş, bu metinlerin okunabilirlik düzeyleri hesaplanmıştır. Metinlerin okunabilirlikleri hesaplanırken Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda metinlerin okunabilirlik düzeylerine göre öğrencilerin okuma hızları ve anlama düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Baş ve İnan Yıldız (2015), “2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında, 2014- 2015 eğitim-öğretim yılında okutulan Doku Yayınları’na ait 2. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri ölçülmüşlerdir. Metinlerin ölçümünde Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanlarının bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çakıroğlu (2015), “*İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmada, sınıf öğretmenleri tarafından kullanılan ilkökul (1.- 4. sınıf) Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin Türkçe için geliştirilmiş formüller kullanılarak okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesini ve bu düzeylerin uzman görüşleriyle karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Araştırmada bulgularına göre ilkökul birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre ortalama olarak “kolay” düzeyde olduğu üçüncü ve dördüncü sınıf düzeylerindeki bazı metinlerin “orta” düzeyde zorluk derecesine sahip olduğu görülmektedir. Sınıf seviyesi artıkça metinlerin okunabilirlik değerlerinin de arttığı belirlenmiştir.

Erol (2015), “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Okunabilirlik*” adlı çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak metinlerde, okunabilirlik formülünün örnek bir uygulamasını yapmıştır.

Mirzaoglu ve Akın (2015), “*5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği Üzerine Bir İnceleme*” adlı çalışmalarında, Cem Web Ofset Yayınları’na ait 5.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 13 öyküleyici ve 15 bilgilendirici metnin okunabilirlik düzeyleri incelenmiştir. Çalışmaya şiirler dâhil edilmemiştir. Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesinde Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha basit, okunabilirlik düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumağaç (2016), “*Mustafa Ruhi Şirin Hikâyelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada, Mustafa Ruhi Şirin’in “Her Çocuğun Bir Yıldızı Var” ile “Geceleri Mızıka Çalan Kedi” hikâyeleri okunabilirlik açısından incelenmiştir. Doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Şirin’in hikâyeleriyken örnekleme ise yazarın hikâye metinlerinin ilk yüz sözcüğüdür. Çalışmada, Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülleri kullanılmıştır.

Özdemir (2016), “*Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Durumu*” adlı çalışmada, Orta Okul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirliğini belirlemeyi amaçlamıştır. 14 öyküleyici 12 bilgilendirici metin incelenmiştir. Araştırma sonucunda bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha uzun sözcük ve cümlelerden oluştuğu ve okunabilirlik düzeyinin daha zor olduğu, metinlerin kolaydan zora sıralanmadığı ve metin türleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür.

Zorbaz ve Köroğlu (2016), “*Gazi Tömer Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setindeki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı çalışmalarında, Gazi Üniversitesi TÖMER’in hazırladığı ve temel (A1, A2), orta (B1, B2) ve ileri düzey (C1) kitaplardan oluşan setteki metinleri; kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Metinlerin okunabilirlik düzeyi belirlenirken Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Sonuç olarak, A1 düzeyinden B2 düzeyine doğru düzenli bir artış gerçekleşmiş, düzey yükseldikçe metinlerde daha uzun kelimeler kullanılmıştır. Ancak C1 düzeyindeki metinlerin ortalama kelime uzunluğunun B2 düzeyinden az da olsa kısa olduğu tespit edilmiştir. Cümle uzunluğu yönüyle A1 düzeyinden C1 düzeyine doğru düzenli bir artış gerçekleşmiş, düzey yükseldikçe metinlerde daha uzun cümleler kullanılmıştır. Ancak düzeyler arasında farklılık olmasına rağmen, cümle uzunluğu yönüyle A2 ile B1 arasında, B2 ile C1 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Okunabilirlik düzeyleri yönüyle, A1 düzeyinden B2 düzeyine doğru metinlerin zorlaştığı söylenebilir. Düzeyler arasında farklılık olmasına rağmen metinlerin okunabilirlik puanlarında A1 ile A2, A2 ile B1 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Ayrıca C1 düzeyindeki metinlerin ortalama okunabilirlik puanı B2’den düşüktür.

Biçer ve Alan (2017), “*Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*” adlı çalışmalarında, yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Araştırma sonucunda iki kitap arasında sözcük uzunluğu, cümle uzunluğu ve okunabilirlik puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre Yeni Hitit 3 ders kitabının İstanbul C1+ ders kitabına göre daha zor düzeyde metinlerden oluştuğu saptanmıştır.

Lüle Mert (2018), “*Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlikleri*” adlı çalışmada, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülünü kullanarak MEB yayınevine ait yeni öğretim programına göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki metinlere uygulamıştır. Sonuç olarak, bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanları ve eğitim düzeyleri ilişkisinin farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bilgilendirici metinler, ulaşılmak istenen okurun yaş düzeyini, göz ardı ederek seçilirken, öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere oranla ulaşılmak istenen çocuk okurun eğitim düzeylerine daha uygun oldukları gözlemlenmiştir.

Özbek ve Ergül (2018), “*İlkokul 4. Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirliklerinin Değerlendirilmesi*” adlı çalışmalarında, ilkök 4. sınıf Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarından tesadüfi olarak belirlenen metinler Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz

Okunabilirlik Formüllerine göre değerlendirilmiş ve formüllerin sonuçları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, kitapların 4. sınıf düzeyinin üzerinde zorluk derecelerine sahip oldukları ve formüller arasında farklılıkların olduğu görülmüştür.

Baki (2019), “*Türkçe Dersi 8. Sınıf Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği*” adlı çalışmasında, MEB Yayınları tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 22 metni incelenmiş, şiirleri araştırmanın dışında tutmuştur. Çalışmada Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda metinlerin genel olarak sınıf düzeyine uygun olduğu bununla birlikte öyküleyici metinlerin, bilgilendirici metinlere göre daha basit, okunabilirlik düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kösecioğulları, Sarıçam ve Topçuoğlu Ünal (2020), “*2019- LGS Türkçe Sorularının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmalarında, 2019 yılındaki LGS Türkçe sorularının okunabilirliklerini incelemişlerdir. Sınavda toplam 20 tane Türkçe sorusu bulunmaktadır. Sorular, Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülleriyle incelenmiştir. Sonuç olarak soruların, Ateşman Formülüne göre okunabilirlik düzeyi %60 oranında “Orta Okuma Düzeyi”, Çetinkaya-Uzun Formülüne göre ise %55 oranında “Eğitsel Düzey” ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir.

Mutlu (2020), “*Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında (İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, Yedi İklim Öğretim Seti) Yer Alan Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi*” adlı çalışmasında, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ve Yedi İklim Öğretim Seti’nde yer alan, toplam sözcük sayısı 100’ü geçen metinleri incelemiştir. Genel olarak her iki öğretim setinin okunabilirlik düzeylerinin seviyeler arasında kolaydan zora doğru bir yol izlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Özçetin ve Karakuş (2020), “*5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi*” adlı çalışmalarında, MEB tarafından hazırlanan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi ve metinlerin sınıf düzeyine uygunluğunun incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmaya okuma parçaları ve serbest okuma parçaları alınmış, toplam 26 metin incelenmiş; şiirler incelemeye dâhil edilmemiştir. Çalışmada Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha zor olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Türkçe’nin üç farklı okunabilirlik formülüne (Ateşman, Çetinkaya-Uzun, Bezirci-Yılmaz) göre incelenen 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin 5. sınıf öğrenci seviyesinin üzerinde metinler oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tekşan ve Çinpolat (2020), “*Miyase Sertbarut’un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı çalışmalarında, Miyase Sertbarut’un 10 kitabını incelemişlerdir. Araştırma grubunu, Ordu ili merkezinde bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 6, 7 ve 8. Sınıf düzeyindeki toplam 57 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada okunabilirlik düzeyini belirlemek amacıyla Ateşman okunabilirlik formülü, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü ve çıkartmalı okunabilirlik uygulaması kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerden hareketle incelenen metinlerin Ateşman okunabilirlik formülüne göre genellikle orta güçlük düzeyinde olduğu; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre genellikle eğitsel okuma düzeyinde olduğu; çıkartmalı okunabilirlik uygulamasına göre zor düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bora ve Arslan (2021), “*Türkçe Ders (5, 6, 7, 8) Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi*” adlı çalışmalarında, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik yönünden incelemişlerdir. Çalışmaya sadece düzyazı türündeki okuma parçaları dâhil edilmiştir. Çalışmada toplam 100 adet okuma parçası incelenmiştir. Metinler türlerine göre ayrılmış ve genel olarak “kolay” ve “orta seviye” düzeylerinde olduğu görülmüştür. Bilgilendirici metinlerin güçlük seviyelerinin öyküleyici metinlerin güçlük seviyesinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda metinlerin okunabilirlik bakımından zorluk seviyelerinin sınıf düzeylerine göre belirgin şekilde artmadığı tespit edilmiştir. Yani sınıf seviyeleri arttıkça okuma parçalarının seviyeleri artmamıştır.

Coşkun (2021), “*Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyinin Değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında, 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında 8. sınıf düzeyinde okutulmakta olan, MEB tarafından hazırlanmış Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerini incelemiştir. Ders kitabında yer alan öyküleyici ve bilgilendirici türdeki metinler çalışma kapsamına dâhil edilmiş, şiir ve tiyatro metinleri ise okunabilirlik formüllerinin uygulanmasına uygun olmadıkları için çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerinden yararlanılmıştır. Bu amaçla öncelikle incelenecek metinlerden en az yüzer kelimelik parçalar seçilmiştir. Daha sonra ilgili formüller için gerekli değişkenler olan metinlerdeki cümle sayısı ve hece sayısı değerleri bulunmuştur. Sonuç olarak, incelenen metinlerin öğrenci düzeyine genel itibarıyla uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin metin türüne göre farklılık gösterdiği, bilgilendirici türdeki metinlerin öyküleyici metinlere göre okunabilirlik düzeylerinin daha yüksek yani okunmasının daha zor olduğu, tespit edilmiştir.

Kemiksiz (2021), “*Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı çalışmasında, MEB tarafından yayınlanan 9, 10, 11 ve 12. Sınıf Türk Dili ve

Edebiyatı ders kitaplardaki 40'ı öyküleyici, 36'sı bilgilendirici türde olmak üzere toplam 76 metni incelemiştir. Çalışmada Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. r. Ulaşılan bulgulara göre Ateşman formülünden hareketle incelenen öyküleyici metinlerde 9. sınıfta “kolay” ve “orta güçlükte” metinler eşit sayıdaiken 10. sınıfta “orta güçlükte”, 11 ve 12. sınıfta “kolay” metinlerin ağırlıkta olduğu; bilgilendirici metinlerde ise bütün sınıf seviyelerinde “orta güçlükte” metinlere daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Çetinkaya-Uzun formülüne göre bütün sınıf düzeylerinde hem öyküleyici hem de bilgilendirici metinlerde “eğitsel” düzeyin öne çıktığı tespit edilmiştir. Metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluklarına bakıldığında bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha uzun kelime ve cümlelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Şimşek ve Çinbolat (2021), “*Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Özellikleri*” adlı çalışmalarında, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında bulunan bilgilendirici ve edebî olarak kategorize edilen toplam 93 metni incelemeye almışlardır. İncelemeye tiyatro ve şiir metinleri dâhil edilmemiştir. Çalışmada Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre çoğu metnin Ateşman okunabilirlik formülüyle orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüyle ise eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf) olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca bilgilendirici metinlerin okunabilirlik açısından edebî metinlere göre daha zor oldukları ve zorluk düzeyinin sınıf seviyesi ile düzenli artış göstermediği tespit edilmiştir.

Acar ve Karakuş (2022), “*Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi*” adlı çalışmalarında, MEB'in Türkçe ve Türk Kültürü derslerinde kullanılmak üzere hazırladığı 5-8. seviye ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırmada dört ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici türde 185 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda tüm seviyelerde bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öyküleyici metinlere göre daha zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üç okunabilirlik formülüne göre de en kolay ders kitabı 5. seviyeye aitken en zor ders kitabı 8.seviyeye aittir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri ile yapılan hesaplamalarda 7.seviye ders kitabının okunabilirliğinin 6.seviye ders kitabından daha kolay olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bezirci-Yılmaz formülüne göre ise ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri sınıf düzeyine paralel olarak zorlaşmaktadır.

Çıplak ve Balcı (2022), “*Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi*” adlı çalışmalarında,2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe

ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliklerini incelemeyi amaçlamışlardır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan 151 metin Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre genellikle “kolay” ve “orta güçlükte”; Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre genellikle eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular incelenen bazı metinlerin sınıf seviyesinin üzerinde olduğunu göstermektedir.

Divrik ve Ceran (2022), *“Mustafa Orakçı'nın “Ünlülerle Bir Gün” Serisinin Okunabilirlik Düzeyi Açısından İncelenmesi”* adlı çalışmalarında, Mustafa Orakçı'nın Ünlülerle Bir Gün serisinde yer alan 10 adet öykü Ateşman okunabilirlik formülünü kullanarak okunabilirlik düzeyi açısından incelemişlerdir. Formül sonucuna göre ortalama cümle uzunluğu açısından 10 adet öykünün tamamı kolay düzeyde çıkmıştır. Ünlülerle Bir Gün serisinde yer alan öykülerdeki bazı uzun cümlelere rağmen tüm öykülerin kolay metin düzeyinde çıkmasının sebebi öykülerin çok fazla sayıda tek sözcükten oluşan cümle içermesidir. Öykülere sözcük uzunluğu açısından bakıldığında öykülerin tümünün Türkçenin karakteristik yapısına tamamen uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma neticesinde, Mustafa Orakçı'nın Ünlülerle Bir Gün serisinin cümle başına 5,62 sözcük ortalamasıyla 2, 3 ve 4. sınıflar için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Akbaş ve Aksoy (2024), *“Sevim Ak Hikâyelerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi”* adlı çalışmalarında, Sevim Ak'ın Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino, Gemici Dedem, Anahtar Öyküler ve Uçurtmam Bulut Şimdi hikâye kitaplarını Smog ve Fry okunabilirlik formüllerini kullanarak okunabilirlik düzeyi açısından karşılaştırmalı olarak analiz etmişlerdir. Sonuç olarak, hikâye kitaplarının eğitim düzeyi olarak ikinci çocukluk evresine hitap ettiği görülmekle birlikte metin düzeyinin kolay ve çok kolay olduğu tespit edilmiştir.

Kalyoncu ve Memiş (2024), *“Türkçe İçin Oluşturulmuş Okunabilirlik Formüllerinin Karşılaştırılması ve Tutarlılık Sorgusu”* adlı çalışmalarında, Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formüllerinin işlevselliğini sorgulamak ve bu formüller arasından uzman görüşleriyle en tutarlı olanını saptamayı amaçlamışlardır. Bu doğrultuda araştırmada kullanılmak üzere 3 metin seçilmiş ve seçilen metinlerin Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları hesaplanmıştır. Metinlerin okunabilirlik puanlarının hesaplanması sonucunda Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formüllerinin birbirleriyle ve ders kitaplarının sınıf seviyesi ile tutarsız sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Söz konusu

tutarsızlıktan yola çıkarak bu formüller arasından uzman görüşleriyle en tutarlı olan formülü tespit etmek amacıyla 2023-2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde fiili olarak Türkçe öğretmenliği tecrübesine sahip 20 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Toplanan verilerin analiziyle, Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formülleri arasından uzman görüşleriyle doğrudan ya da güçlü bir tutarlılık gösteren formül bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde çalışma modeli, incelenen materyaller, veri toplama araçları ve verilerin analizine yönelik açıklamalarda bulunulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmış ve betimsel niteliklere dayanan tarama modelinde yapılandırılmıştır.

Nitel araştırma, bireylerin belirli olaylardaki yaşantılarda karşılaştıkları sorulara cevap vermek amacıyla kullanılır. Gözlem, görüşme, doküman analizi nitel araştırma yöntemlerindendir. Doğrudan gözlem ya da görüşmenin mümkün olmadığı durumlarda çalışılan konuyla alakalı basılı ve yazılı materyaller de incelenip konuya dâhil edilebilir. Buradan hareketle, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi, araştırılması planlanan olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Betimsel taramada ise var olan durum veya olay ayrıntılı bir şekilde araştırılır ve olayın, durumun ne olduğu betimlenmeye çalışılır (Tanrıöğen, 2009).

Bu bağlamda araştırma için gerekli olan veriler, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ilkokul Türkçe dersi kapsamında okutulan 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesiyle elde edilmiştir.

3.2. İncelenen Materyal

Bu çalışmada 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulan ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

Çalışmada veriler; 2. Sınıf Türkçe ders kitabı(Bilim ve Kültür Yayınları), 2. Sınıf Türkçe ders kitabı(MEB Yayınları), 3. Sınıf Türkçe ders kitabı(Sonuç Yayınları), 4. Sınıf Türkçe ders kitabı(MEB Yayınları) ve 4. Sınıf Türkçe ders kitabı(Koza Yayınları) olmak üzere toplam 5 yayından elde edilmiştir. Bu 5 yayında toplam 111 metin incelemeye alınmıştır. Dinleme metinleri ve şiirler bazı bölümlerde tam bir cümle bütünlüğü oluşturmadığından dolayı çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Bilim ve Kültür Yayınları 2. Sınıf Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir. MEB Yayınları 2. Sınıf Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 09.05.2022 tarih ve 36 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Sonuç Yayınları 3. Sınıf Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 25.07.2018 tarih ve 99 sayılı kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir. MEB Yayınları 4. Sınıf Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun kararıyla ders kitabı olarak okutulmasına karar verilmiştir. Koza Yayınları 4. Sınıf Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 18.04.2019 tarih ve 8 sayılı Kurul Kararı ile 2019 - 2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli olan verilerin toplanmasında Ateşman Okunabilirlik Formülü, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır.

Verilerin toplanması sürecinde ilk olarak ilkokul 2, 3 ve 4. Sınıf düzeyinde 2023/2024 eğitim öğretim yılında okutulan 5 ders kitabı temin edilmiştir. Ardından kitaplardaki şiir ve dinleme metni dışında kalan hikâye edici ve bilgilendirici metinler tespit edilmiştir. 2. Sınıf düzeyinde 44 metin, 3. Sınıf düzeyinde 19 metin ve 4. Sınıf düzeyinde 48 metin olmak üzere toplam 111 metin okunabilirlik düzeyi açısından incelenmiştir.

Okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi için metinden alınacak 100 kelimelik kısım yeterli görülse de kesin sonuca ulaşmak adına metinlerin tamamı incelemeye alınmıştır. İncelenen metinlerin toplam hece, kelime ve cümle sayıları saptanmıştır. Kelime sayısı belirlenirken boşluklara dikkat edilmiş ve tespit edilen kelimelerin anlamlı olup olmaması durumu formüllere göre dikkate alınmamıştır. Başlıklar kelime sayısına dâhil edilmemiştir. Kısaltmalar dikkate alınmış ayrıca parantez içinde verilen ifadeler de hesaplama kapsamına dahil edilmiştir. Sayı ile ifade edilen kavramlar hesaplama alınmamıştır. Cümle sayısı belirlenirken cümlenin nokta (.), üç nokta (...), soru işareti (?), iki nokta (:) ve ünlem işareti (!) ile bitme durumu göz önüne alınarak hareket edilmiştir. Virgül ve noktalı virgül ile bağlanmış, bağımlı ve bağımsız sıralı cümleler tek cümle olarak kabul edilmiştir.

Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre hesaplama yapabilmek için öncelikle metindeki toplam hece, kelime ve cümle sayısı belirlenmiştir. Sonrasında, toplam hece sayısı toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu (OKU) hesaplanmıştır. Toplam kelime sayısının toplam cümle sayısına bölünmesiyle ise ortalama cümle uzunluğuna (OCU) hesaplanmıştır. Ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğu formüle yerleştirilince metnin Ateşman Okunabilirlik Puanı ve Ateşman Okunabilirlik Düzeyi hesaplanmıştır. Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre; 1-29 puan arası “çok zor”, 30-49 puan arası “zor”, 50-69 puan arası “orta güçlükte”, 70-89 puan arası “kolay”, 90-100 puan arası “çok kolay” düzeylerine denk gelmektedir.

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre hesaplama yapabilmek için öncelikle metindeki toplam hece, kelime ve cümle sayısı belirlenmiştir. Sonrasında, toplam hece sayısı toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu (OKU) hesaplanmıştır. Toplam kelime sayısının toplam cümle sayısına bölünmesiyle ise ortalama cümle uzunluğuna (OCU) hesaplanmıştır. Ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğu formüle yerleştirilince metnin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi hesaplanmıştır. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre; 0-34 puan arası “engelli düzey”, 35-50 puan arası “eğitsel okuma düzeyi”, 51 ve üzeri bir puan ise “bağımsız okuma düzeyi” olarak kabul edilmektedir.

Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre hesaplama yapabilmek için öncelikle incelenen metnin toplam kelime ve cümle sayısı belirlenmiştir. Sonrasında, toplam kelime sayısı toplam cümle sayısına bölünerek ortalama kelime sayısı hesaplanmıştır. Ardından metindeki toplam üç heceli, dört heceli, beş heceli ile altı ve üstü heceli kelime sayısı belirlenmiştir. Elde edilen üç heceli, dört heceli, beş heceli ile altı ve üstü heceli kelime sayısı ayrı ayrı toplam cümle sayısına bölünmüş; bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı, ortalama dört heceli kelime sayısı, ortalama beş heceli kelime sayısı, ortalama altı ve üstü heceli kelime sayısı hesaplanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne yerleştirilince metnin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi hesaplanmıştır. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre 1-8 puan arası “ilköğretim”, 9-12 puan arası “lise”, 13-16 puan arası “lisans”, 16 ve üzeri bir puan ise “akademik” düzeye denk gelmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada 2023/2024 eğitim öğretim yılında okutulan ilkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini ölçmek amacıyla Ateşman Okunabilirlik Formülü, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır.

Sonuç olarak, 2023/2024 eğitim öğretim yılında okutulan ilkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinler tek tek incelenmiş, okunabilirlik puanları hesaplanmış ve bütün bunların sonucunda sahip oldukları okunabilirlik puanlarına göre, hangi formülde hangi düzeye denk geldikleri tespit edilmiştir. Her bir ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin üç formüle göre ortalama okunabilirlik puanları ile ortalama okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Nihayetinde çalışma kapsamında incelenen her bir ders kitabı için üç farklı okunabilirlik formülüne göre ayrı ayrı tablolar oluşturulmuş, elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde 2023/2024 eğitim öğretim yılında okutulan ilkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik puanlarının ölçülmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulguların sonucundaki yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, her bir okunabilirlik formülüne yönelik ayrı ayrı tablolar hazırlanmış, okunabilirlik düzeyleri ve puanları belirtilerek yorumlanmıştır.

4.1. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 2023/2024 Eğitim-Öğretim Yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından basılan 2. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 19 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri dikkate alınarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 12: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları

TEMA	METİNLER	METİN TÜRÜ	OKU	OCU
ERDEMLER	Gururlu Gül	HEM	2,35	6,03
	Örnek Çocuk	HEM	2,76	6,04
	Büyüklerimi Seviyorum	HEM	2,42	5,76
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Ata'nın Yaşamı	BM	2,57	4,29
	Ben Nasıl Yenerim?	BM	2,73	7,03
ÇOCUK DÜNYASI	Uçurtma Mevsimi	HEM	2,50	5,50
	Tombik	BM	2,52	11,91
DOĞA VE EVREN	Uzay Kâşifi Gökay	HEM	2,51	7,79
	Şenşakrak Doğayı Anlatıyor	BM	2,57	8,0
	Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı	HEM	2,72	6,32
SAĞLIK VE SPOR	Ve Basket!	BM	2,62	11,0
	Neden Kahvaltı Etmeliyiz?	BM	2,72	9,94
	Beyaz Bıyıklar	HEM	2,41	7,16
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Aleksander Graham Bell	BM	2,70	10,24
	İnatçı Gölgeler	HEM	2,66	6,51
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Mektup	HEM	2,20	4,89
	Truva Atı	BM	2,58	7,63
OKUMA KÜLTÜRÜ	Kütüphane	BM	2,71	6,23
	Pastaların Dilinden Kim Anlar	HEM	2,51	5,69

HEM: Hikâye Edici Metin, BM: Bilgilendirici Metin, OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu; OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu

Tablo 12’de 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 19 metinden 10 tanesi hikâye edici, 9 tanesi ise bilgilendirici metindir. Tabloya bakılarak ders kitaplarındaki metinlerin ortalama 2,56 hece sayısına sahip kelimelerden ve ortalama 7,26 kelimelik cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Kelime uzunluklarının ortalama 2,20 ile 2,76 arasında değiştiği, bütün bunlardan yola çıkarak ortalama 2,20 hecelik kelimelerden oluşan *Mektup* metninde kelime uzunluğunun en az; ortalama 2,76 hecelik kelimelerden oluşan *Örnek Çocuk* metninde ise kelime uzunluklarının en fazla olduğunu görmekteyiz.

Buradan çıkan sonuçla, MEB Yayınlarına ait Türkçe 2. Sınıf ders kitabında 19 metin incelenmiş ve ortalama 2,56 hece sayısına sahip kelimelerden oluştukları tespit edilmiştir. Ateşman (1997), Türkçeye uygun olan ilk okunabilirlik formülü üzerinde çalışmalar yaparken metinlerin en kolayının 2,2 hecelik kelimelerden, en zorunun ise ortalama 3 hecelik kelimelerden oluştuğunu, ortalama kelime uzunluğunun ise 2,6 hecelik kelimelerden oluştuğunu söylemiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak incelenen kitabın ortalama 2,5 hecelik kelimelerden oluştuğunu ve Ateşman’ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığını söyleyebiliriz.

İncelenen 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğuna bakıldığında 7,26 kelimelik cümlelerden oluştuğunu görmekteyiz. Ortalama cümle uzunluğunun en az olduğu metin, 4,29 kelimelik cümlelerden oluşan *Ata’nın Yaşamı*’dır. Ortalama cümle uzunluğunun en fazla olduğu metin ise 11,91 kelimelik cümle uzunluğuyla *Tombik*’tir. Ateşman (1997) yapmış olduğu çalışmada ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluştuğunu ifade etmiştir. İncelenmiş olan ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğunun 7,6 kelimeden oluştuğu ve Ateşman’ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığı sonucuna varılabilir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 13: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Gururlu Gül	88,57	Kolay
	Örnek Çocuk	72,31	Kolay
	Büyüklerimi Seviyorum	86,35	Kolay
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Ata'nın Yaşamı	84,13	Kolay
	Ben Nasıl Yenerim?	70,65	Kolay
ÇOCUK DÜNYASI	Uçurtma Mevsimi	83,97	Kolay
	Tombik	66,45	Orta Güçlükte
DOĞA VE EVREN	Uzay Kâşifi Gökay	77,45	Kolay
	Şenşakrak Doğayı Anlatıyor	74,74	Kolay
	Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı	73,05	Kolay
SAĞLIK VE SPOR	Ve Basket!	64,86	Orta Güçlükte
	Neden Kahvaltı Etmeliyiz?	63,74	Orta Güçlükte
	Beyaz Bıyıklar	83,11	Kolay
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Aleksander Graham Bell	63,60	Orta Güçlükte
	İnatçı Gölgeler	74,73	Kolay
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Mektup	97,40	Çok Kolay
	Truva Atı	75,35	Kolay
OKUMA KÜLTÜRÜ	Kütüphane	73,57	Kolay
	Pastaların Dilinden Kim Anlar	83,24	Kolay

Tablo 13'te 2. Sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 19 metnin Ateşman Okunabilirlik Puanları ve düzeyleri gösterilmiştir. Tabloya göre okunabilirlik puanı en yüksek metin 97,40 puan ile *Mektup* metni iken okunabilirlik puanı en düşük metin ise 63,60 puan ile *Aleksander Graham Bell* metnidir.

İncelenen ders kitaplarının Ateşman Okunabilirlik düzeylerine bakıldığında 1 tane metnin “çok kolay” düzeyde, 14 tane metnin “kolay” düzeyde, 4 tane metnin ise “orta güçlük” düzeyinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitabında zor ve çok zor okunabilirlik düzeyinde metin yer almamaktadır. 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlere bakıldığında ortalama Ateşman Okunabilirlik Puanı 76,64 olarak hesaplanmıştır. Ortalama düzeye bakıldığında ise metinlerin “kolay” düzeyde oldukları görülmektedir.

Tablo 13’e göre “çok kolay” düzeyde olan metin *Mektup* metnidir. *Gururlu Gül, Örnek Çocuk, Büyüklerimi Seviyorum, Ata’nın Yaşamı, Ben Nasıl Yenerim?, Uçurtma Mevsimi, Uzay Kâşifi Gökay, Şenşakrak Doğayı Anlatıyor, Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı, Beyaz Bıyıklar, İnatçı Gölgeler, Truva Atı, Kütüphane ve Pastaların Dilinden Kim Anlar* metinleri kolay düzeydedir. *Tombik, Ve Basket!, Neden Kahvaltı Etmeliyiz?* ve *Aleksander Graham Bell* metinleri ise “orta güçlük”tedir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 14: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Gururlu Gül	51,76	Bağımsız Okuma
	Örnek Çocuk	41,23	Eğitsel Okuma
	Büyüklerimi Seviyorum	50,13	Eğitsel Okuma
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Ata'nın Yaşamı	47,63	Eğitsel Okuma
	Ben Nasıl Yenerim?	40,87	Eğitsel Okuma
ÇOCUK DÜNYASI	Uçurtma Mevsimi	48,40	Eğitsel Okuma
	Tombik	41,66	Eğitsel Okuma
DOĞA VE EVREN	Uzay Kâşifi Gökay	45,82	Eğitsel Okuma
	Şenşakrak Doğayı Anlatıyor	44,21	Eğitsel Okuma
	Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı	41,92	Eğitsel Okuma
SAĞLIK VE SPOR	Ve Basket!	39,97	Eğitsel Okuma
	Neden Kahvaltı Etmeliyiz?	38,48	Eğitsel Okuma
	Beyaz Bıyıklar	49,03	Eğitsel Okuma
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Aleksander Graham Bell	38,61	Eğitsel Okuma
	İnatçı Gölgele	43,14	Eğitsel Okuma
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Mektup	56,66	Bağımsız Okuma
	Truva Atı	44,26	Eğitsel Okuma
OKUMA KÜLTÜRÜ	Kütüphane	42,18	Eğitsel Okuma
	Pastaların Dilinden Kim Anlar	48,06	Eğitsel Okuma

Tablo 14’te 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 19 metnin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 56,66 puanla *Mektup* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 38,48 puanla *Neden Kahvaltı Etmeliyiz?* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 2 tanesinin “bağımsız okuma” düzeyinde olduğu görülmekte iken geriye kalan 17 tanesinin ise “eğitsel okuma” düzeyinde olduğu görülmüştür. 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında “engelli düzeyde” metin bulunmamaktadır. Metnin genel ortalama Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı 44,92 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “eğitsel düzeyde” olduğunu göstermektedir.

Tablo 14’e göre “bağımsız okuma” düzeyinde olan metinler *Gururlu Gül* ve *Mektup* metinleridir. Örnek Çocuk, *Büyüklerimi Seviyorum*, *Ata’nın Yaşamı*, *Ben Nasıl Yenerim?*, *Uçurtma Mevsimi*, *Tombik*, *Uzay Kâşifi Gökay*, *Şenşakrak Doğayı Anlatıyor*, *Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı*, *Ve Basket!*, *Neden Kahvaltı Etmeliyiz?*, *Beyaz Bıyıklar*, *Aleksander Graham Bell*, *İnatçı Gölgeleler*, *Truva Atı*, *Kütüphane* ve *Pastaların Dilinden Kim Anlar* metinleri ise “eğitsel okuma” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 15: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Gururlu Gül	4,79	İlköğretim
	Örnek Çocuk	6,37	İlköğretim
	Büyüklerimi Seviyorum	6,05	İlköğretim
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Ata'nın Yaşamı	3,67	İlköğretim
	Ben Nasıl Yenerim?	7,63	İlköğretim
ÇOCUK DÜNYASI	Uçurtma Mevsimi	4,53	İlköğretim
	Tombik	11,39	Lise
DOĞA VE EVREN	Uzay Kâşifi Gökay	7,73	İlköğretim
	Şenşakrak Doğayı Anlatıyor	8,16	İlköğretim
	Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı	6,69	İlköğretim
SAĞLIK VE SPOR	Ve Basket!	11,65	Lise
	Neden Kahvaltı Etmeliyiz?	10,73	Lise
	Beyaz Bıyıklar	5,12	İlköğretim
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Aleksander Graham Bell	11,19	Lise
	İnatçı Gölgele	7,00	İlköğretim
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Mektup	4,01	İlköğretim
	Truva Atı	7,66	İlköğretim
OKUMA KÜLTÜRÜ	Kütüphane	6,75	İlköğretim
	Pastaların Dilinden Kim Anlar	5,40	İlköğretim

Tablo 15’te 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 19 metnin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü’ne göre okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 11,65 puanla *Ve Basket* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 3,67 puanla *Ata’nın Yaşamı* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 4 tanesinin “lise” okuma düzeyinde olduğu, 15 tanesinin ise “ilköğretim” okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü’ne göre, “lisans” ve “akademik” düzeyde metin bulunmadığı görülmüştür. Metinlerin genel ortalama Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanı 6,83 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “ilköğretim” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 15’e göre “ilköğretim” okuma düzeyinde olan metinler *Gururlu Gül*, *Mektup*, *Örnek Çocuk*, *Büyüklerimi Seviyorum*, *Ata’nın Yaşamı*, *Ben Nasıl Yenerim?*, *Uçurtma Mevsimi*, *Uzay Kâşifi Gökay*, *Şenşakrak Doğayı Anlatıyor*, *Kuyruklu Yıldız İle Kutup Yıldızı*, *Beyaz Bıyıklar*, *İnatçı Gölge*, *Truva Atı*, *Kütüphane* ve *Pastaların Dilinden Kim Anlar* metinleridir. *Tombik*, *Ve Basket!*, *Neden Kahvaltı Etmeliyiz?*, *Aleksander Graham Bell* metinleri ise Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre “lise” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir.

Tablo 16: 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

Metin Türleri	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metinler	70,78	41,98	8,75
Hikâye Edici Metinler	82,01	47,02	5,76

Tablo 16’da 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir. Tabloya göre 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki hikâye edici

metinlerin okunabilirlik puanı ortalamalarının bilgilendirici metinlere göre daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. Hikâye edici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “kolay”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “ilköğretim” düzeyindedir. Bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanları Ateşman Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “kolay”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “ilköğretim” düzeyindedir.

Bütün bunlardan hareketle; Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik puan ortalamalarına göre hikâye edici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunduğu sonucunu doğurmaktadır.

4.2. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷llerinden Hareketle 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 2023/2024 Eğitim-Öğretim Yılında Bilim ve Kültür Yayınları tarafından basılan 2. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 25 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik form÷lleri dikkate alınarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 17: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları

Tema	Metinler	Metin Türü	OKU	OCU
ERDEMLER	Yalancının Mumu	HEM	2,53	5,73
	Komşu Kunduzlar	HEM	2,37	7,34
	Bahçeye Ekilen Domatesler	HEM	2,77	4,75
DOĞA VE EVREN	Dört Mevsim	HEM	2,37	5,68
	Çam Ağacı	HEM	2,43	7,72
	Güneş Uykuda	HEM	2,60	6,29
	Kardan Adamın Şarkısı	HEM	2,46	7,29
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Karagöz Davulculuk Yapıyor	HEM	2,35	3,01
	Fatih Sultan Mehmet	BM	2,80	4,90
	Taju, Topkapı Sarayı'nda	BM	2,79	7,6
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Küçük Gezgin Çanakkale'de	BM	2,65	5,14
	Atatürk'ün Hayatı	BM	2,92	5,38
	Bayrağıma Sesleniş	BM	2,68	8,19
VATANDAŞLIK	İtfaiyeciler Göreve Gidiyor	BM	3,08	6,42
	Şule Piknikte	HEM	2,64	4,79
SAĞLIK VE SPOR	Okçuluk	BM	2,58	9,25
	İlkyardım	BM	3,03	13,60
	Aşı	HEM	2,88	6,68
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bir Telefon Yaptık	HEM	2,67	5,52
	Kanatlı'nın Pusulası	HEM	2,71	5,72
	Güzel Bir Gün	HEM	2,56	5,14
KİŞİSEL GELİŞİM	Tavus Kuşuna Özenen Alakarga	HEM	2,62	6,50
	Ezgi'nin Ödevi	BM	2,90	6,23
	Boya Kalemleri	HEM	2,75	7,16
	Sihirli Sözcükler	BM	2,93	6,38

Tablo 17’de 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 25 metinden 15 tanesi hikâye edici, 10 tanesi ise bilgilendirici metindir. Tabloya bakılarak ders kitaplarındaki metinlerin ortalama 2,68 hece sayısına sahip kelimelerden ve ortalama 6,49 kelimelik cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Kelime uzunluklarının ortalama 2,35 ile 3,08 arasında değiştiği, bütün bunlardan yola çıkarak ortalama 2,35 hecelik kelimelerden oluşan *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metninde kelime uzunluğunun en az; ortalama 3,08 hecelik kelimelerden oluşan *İtfaiyeciler Göreve Gidiyor* metninde ise kelime uzunluklarının en fazla olduğunu görmekteyiz.

Buradan çıkan sonuçla, Bilim ve Kültür Yayınlarına ait Türkçe 2. Sınıf ders kitabında 25 metin incelenmiş ve ortalama 2,68 hece sayısına sahip kelimelerden oluştukları tespit edilmiştir. Ateşman (1997), Türkçeye uygun olan ilk okunabilirlik formülü üzerinde çalışmalar yaparken metinlerin en kolayının 2,2 hecelik kelimelerden, en zorunun ise ortalama 3 hecelik kelimelerden oluştuğunu, ortalama kelime uzunluğunun ise 2,6 hecelik kelimelerden oluştuğunu söylemiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak incelenen kitabın ortalama 2,6 hecelik kelimelerden oluştuğunu ve Ateşman’ın (1997) elde ettiği veriye uygun olduğunu söyleyebiliriz.

İncelenen 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğuna bakıldığında 6,49 kelimelik cümlelerden oluştuğunu görmekteyiz. Ortalama cümle uzunluğunun en az olduğu metin, 4,75 kelimelik cümlelerden oluşan *Bahçeye Ekilen Domatesler*’dir. Ortalama cümle uzunluğunun en fazla olduğu metin ise 13,60 kelimelik cümle uzunluğuyla *İlkyardım*’dır. Ateşman (1997) yapmış olduğu çalışmada ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluştuğunu ifade etmiştir. İncelenmiş olan ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğunun 6,4 kelimeden oluştuğu ve Ateşman’ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığı sonucuna varılabilir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 18: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Yalancının Mumu	82,34	Kolay
	Komşu Kunduzlar	84,55	Kolay
	Bahçeye Ekilen Domatesler	75,19	Kolay
DOĞA VE EVREN	Dört Mevsim	88,87	Kolay
	Çam Ağacı	81,14	Kolay
	Güneş Uykuda	78,20	Kolay
	Kardan Adamın Şarkısı	81,20	Kolay
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Karagöz Davulculuk Yapıyor	96,70	Çok Kolay
	Fatih Sultan Mehmet	73,56	Kolay
	Taju, Topkapı Sarayı'nda	67,08	Orta Güçlükte
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Küçük Gezgin Çanakkale'de	79,01	Kolay
	Atatürk'ün Hayatı	67,25	Orta Güçlükte
	Bayrağıma Sesleniş	69,96	Orta Güçlükte
VATANDAŞLIK	İtfaiyeciler Göreve Gidiyor	58,40	Orta Güçlükte
	Şule Piknikte	80,56	Kolay
SAĞLIK VE SPOR	Okçuluk	71,12	Kolay
	İlkyardım	41,63	Zor
	Aşı	65,65	Orta Güçlükte
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bir Telefon Yaptık	77,34	Kolay
	Kanatlı'nın Pusulası	74,77	Kolay
	Güzel Bir Gün	82,53	Kolay
KİŞİSEL GELİŞİM	Tavus Kuşuna Özenen Alakarga	76,57	Kolay
	Ezgi'nin Ödevi	66,15	Orta Güçlükte
	Boya Kalemleri	69,73	Orta Güçlükte
	Sihirli Sözcükler	64,42	Orta Güçlükte

Tablo 18'de 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları ders kitabında yer alan 25 metnin Ateşman Okunabilirlik Puanları ve düzeyleri gösterilmiştir. Tabloya göre okunabilirlik puanı

en yüksek metin 96,70 puan ile *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metni iken okunabilirlik puanı en düşük metin ise 41,63 puan ile *İlkyardım* metnidir.

İncelenen ders kitaplarının Ateşman Okunabilirlik düzeylerine bakıldığında 1 tane metnin “çok kolay” düzeyde, 15 tane metnin “kolay” düzeyde, 8 tane metnin “orta güçlük” düzeyinde, 1 tane metnin ise “zor” düzeyde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitabında “çok zor” okunabilirlik düzeyinde metin yer almamaktadır. 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlere bakıldığında, ortalama Ateşman Okunabilirlik Puanı 71,16 olarak hesaplanmıştır. Ortalama düzeye bakıldığında ise metinlerin “kolay” düzeyde oldukları görülmektedir.

Tablo 18’e göre “çok kolay” düzeyde olan metin *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metnidir. *Yalancının Mumu*, *Komşu Kunduzlar*, *Bahçeye Ekilen Domatesler*, *Dört Mevsim*, *Çam Ağacı*, *Güneş Uykuda*, *Kardan Adamın Şarkısı*, *Fatih Sultan Mehmet*, *Küçük Gezgin Çanakkale’de*, *Şule Piknikte*, *Okçuluk*, *Bir Telefon Yaptık*, *Kanatlı’nın Pusulası*, *Güzel Bir Gün* ve *Tavus Kuşuna Özenen Alakarga* metinleri “kolay” düzeydedir. *Taju*, *Topkapı Sarayı’nda*, *Atatürk’ün Hayatı*, *Bayrağıma Sesleniş*, *İtfaiyeciler Göreve Gidiyor*, *Aşı*, *Ezgi’nin Ödevi*, *Boya Kalemleri* ve *Sihirli Sözcükler* metinleri ise “orta güçlük” düzeyindedir. *İlkyardım* metni “zor” güçlük düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 19: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Yalancının Mumu	47,51	Eğitsel Okuma
	Komşu Kunduzlar	50,01	Eğitsel Okuma
	Bahçeye Ekilen Domatesler	42,15	Eğitsel Okuma
DOĞA VE EVREN	Dört Mevsim	51,70	Bağımsız Okuma
	Çam Ağacı	48,16	Eğitsel Okuma
	Güneş Uykuda	45,23	Eğitsel Okuma
	Kardan Adamın Şarkısı	47,9	Eğitsel Okuma
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Karagöz Davulculuk Yapıyor	54,85	Bağımsız Okuma
	Fatih Sultan Mehmet	41,24	Eğitsel Okuma
	Taju, Topkapı Sarayı'nda	38,96	Eğitsel Okuma
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Küçük Gezgin Çanakkale'de	44,90	Eğitsel Okuma
	Atatürk'ün Hayatı	37,48	Eğitsel Okuma
	Bayrağıma Sesleniş	41,24	Eğitsel Okuma
VATANDAŞLIK	İtfaiyeciler Göreve Gidiyor	32,50	Engelli Düzey
	Şule Piknikte	45,67	Eğitsel Okuma
SAĞLIK VE SPOR	Okçuluk	42,77	Eğitsel Okuma
	İlkyardım	26,8	Engelli Düzey
	Aşı	37,38	Eğitsel Okuma
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bir Telefon Yaptık	44,11	Eğitsel Okuma
	Kanatlı'nın Pusulası	42,60	Eğitsel Okuma
	Güzel Bir Gün	47,20	Eğitsel Okuma
KİŞİSEL GELİŞİM	Tavus Kuşuna Özenen Alakarga	44,34	Eğitsel Okuma
	Ezgi'nin Ödevi	37,38	Eğitsel Okuma
	Boya Kalemleri	40,35	Eğitsel Okuma
	Sihirli Sözcükler	36,37	Eğitsel Okuma

Tablo 19’da 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 25 metnin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 54,85 puanla *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 26,8 puanla *İlkyardım* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 2 tanesinin “bağımsız okuma” düzeyinde olduğu görülmekte iken geriye kalan 21 tanesinin ise “eğitsel okuma” düzeyinde olduğu görülmüştür. 2 tane metnin ise “engelli düzeyde” olduğu tespit edilmiştir. Metnin genel ortalama Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı 42,75 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “eğitsel düzeyde” olduğunu göstermektedir.

Tablo 19’a göre “bağımsız okuma” düzeyinde olan metinler *Dört Mevsim ve Karagöz Davulculuk Yapıyor* metinleridir. *Yalancının Mumu, Komşu Kunduzlar, Bahçeye Ekilen Domatesler, Çam Ağacı, Güneş Uykuda, Kardan Adamın Şarkısı, Fatih Sultan Mehmet, Taju, Topkapı Sarayı ’nda, Küçük Gezgin Çanakkale’de, Atatürk’ün Hayatı, Bayrağıma Sesleniş, Şule Piknikte, Okçuluk, Aşı, Bir Telefon Yaptık, Kanatlı’nın Pusulası, Güzel Bir Gün, Tavus Kuşuna Özenen Alakarga, Ezgi’nin Ödevi, Boya Kalemleri ve Sihirli Sözcükler* metinleri ise “eğitsel okuma” düzeyindedir. *İtfaiyeciler Göreve Gidiyor ve İlkyardım* metinleri ise “engelli okuma” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 20: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Yalancının Mumu	4,70	İlköğretim
	Komşu Kunduzlar	5,96	İlköğretim
	Bahçeye Ekilen Domatesler	5,29	İlköğretim
DOĞA VE EVREN	Dört Mevsim	3,84	İlköğretim
	Çam Ağacı	6,66	İlköğretim
	Güneş Uykuda	5,48	İlköğretim
	Kardan Adamın Şarkısı	5,57	İlköğretim
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Karagöz Davulculuk Yapıyor	2,06	İlköğretim
	Fatih Sultan Mehmet	5,06	İlköğretim
	Taju, Topkapı Sarayı'nda	8,94	İlköğretim
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Küçük Gezgin Çanakkale'de	5,68	İlköğretim
	Atatürk'ün Hayatı	5,99	İlköğretim
	Bayrağıma Sesleniş	9,94	Lise
VATANDAŞLIK	İtfaiyeciler Göreve Gidiyor	10,27	Lise
	Şule Piknikte	4,12	İlköğretim
SAĞLIK VE SPOR	Okçuluk	11,19	Lise
	İlkyardım	18,72	Akademik
	Aşı	8,72	İlköğretim
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bir Telefon Yaptık	5,38	İlköğretim
	Kanatlı'nın Pusulası	5,24	İlköğretim
	Güzel Bir Gün	5,90	İlköğretim
KİŞİSEL GELİŞİM	Tavus Kuşuna Özenen Alakarga	6,77	İlköğretim
	Ezgi'nin Ödevi	9,14	Lise
	Boya Kalemleri	8,92	İlköğretim
	Sihirli Sözcükler	8,85	İlköğretim

Tablo 20’de 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 25 metnin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 18,72 puanla *İlkyardım* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 2,06 puanla *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 1 tanesinin “akademik” düzeyde olduğu, 4 tanesinin “lise” düzeyinde olduğu, 20 tanesinin ise “ilköğretim” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabında Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü’ne göre, “lisans” düzeyinde metin bulunmadığı tespit edilmiştir. Metinlerin genel ortalama Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanı 7,13 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “ilköğretim” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 20’ye göre “ilköğretim” düzeyinde olan metinler; *Yalancının Mumu*, *Komşu Kunduzlar*, *Bahçeye Ekilen Domatesler*, *Dört Mevsim*, *Çam Ağacı*, *Güneş Uykuda*, *Kardan Adamın Şarkısı*, *Karagöz Davulculuk Yapıyor*, *Fatih Sultan Mehmet*, *Taju*, *Topkapı Sarayı’nda*, *Küçük Gezgin Çanakkale’de*, *Atatürk’ün Hayatı*, *Şule Piknikte*, *Aşı*, *Bir Telefon Yaptık*, *Kanatlı’nın Pusulası*, *Güzel Bir Gün*, *Tavus Kuşuna Özenen Alakarga*, *Boya Kalemleri ve Sihirli Sözcükler*’dir. *Bayrağıma Sesleniş*, *İtfaiyeciler Göreve Gidiyor*, *Okçuluk ve Ezgi’nin Ödevi* metinleri ise Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre “lise” düzeyindedir. *İlkyardım* metninin ise tabloya bakıldığında “akademik” düzeyde olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir.

Tablo 21: 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

Metin Türü	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metin	66,01	38,14	9, 43
Hikâye Edici Metin	72,69	45,34	5,84

Tablo 21’de 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı

ortalamaları verilmiştir. Tabloya göre 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik puanı ortalamalarının bilgilendirici metinlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Hikâye edici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre “kolay”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre “ilköğretim” düzeyindedir. Bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanları Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre “orta güçlükte”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre “lise” düzeyindedir.

Bütün bunlardan hareketle; Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz puan ortalamalarına göre hikâye edici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunduğu sonucunu doğurmaktadır.

4.3. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 2023/2024 Eğitim-Öğretim Yılında Sonuç Yayınları tarafından basılan 3. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 19 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri dikkate alınarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 22: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları

Tema	Metinler	Metin Türü	OKU	OCU
ERDEMLER	Arkadaş	HEM	2,82	6,10
	Hediye Seçimi	BM	3,22	9,05
	Sihirli Sözcükler	BM	2,44	6,35
ÇOCUK DÜNYASI	Yeni Kırmızı Topum	HEM	2,46	5,08
	Bir Sınıf Müzesi Kuralım	BM	3,02	8,79
	Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım	BM	2,84	8,9
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Misafir	HEM	2,46	3,51
VATANDAŞLIK	Büyüyünce Ne Olsam	BM	2,52	6,52
	İsraf Etme Mutlu Ol	HEM	2,60	6,15
SAĞLIK VE SPOR	Mikrobun Ettikleri	HEM	2,59	6,32
	Çiğneme Makinesi	BM	2,96	9,31
	Sabunun Öyküsü	BM	2,72	10,47
DOĞA VE EVREN	Canpatlı Dedenin Domatesleri	HEM	2,62	7,81
	Uzayda yaşam	BM	2,81	7,47
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Atatürk'ün Hayatı	BM	2,84	7,26
	Saka Eri Hüseyin	BM	2,63	4,87
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Robot Kol	BM	2,69	7,92
	Yanlış Adres	HEM	2,67	6,73
	Sıçrat, Fırlat, Akıt, Damlat!	BM	2,77	9,03

Tablo 22’de 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 19 metinden 7 tanesi hikâye edici, 12 tanesi ise bilgilendirici metindir. Tabloya bakılarak ders kitaplarındaki metinlerin ortalama 2,72 hece sayısına sahip kelimelerden ve ortalama 7,24 kelimelik cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Kelime uzunluklarının ortalama 2,44 ile 3,22 arasında değiştiği, bütün bunlardan yola çıkarak ortalama 2,44 hecelik kelimelerden oluşan *Sihirli*

Sözcükler metninde kelime uzunluğunun en az; ortalama 3,22 hecelik kelimelerden oluşan *Hediye Seçimi* metninde ise kelime uzunluklarının en fazla olduğunu görmekteyiz.

Buradan çıkan sonuçla, Sonuç Yayınlarına ait Türkçe 3. Sınıf ders kitabında 19 tane metin incelenmiş ve ortalama 2,44 hece sayısına sahip kelimelerden oluştukları tespit edilmiştir. Ateşman (1997), Türkçeye uygun olan ilk okunabilirlik formülü üzerinde çalışmalar yaparken metinlerin en kolayının 2,2 hecelik kelimelerden, en zorunun ise ortalama 3 hecelik kelimelerden oluştuğunu, ortalama kelime uzunluğunun ise 2,4 hecelik kelimelerden oluştuğunu söylemiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak incelenen kitabın ortalama 2,4 hecelik kelimelerden oluştuğunu ve Ateşman'ın (1997) elde ettiği veriye yakın olduğunu söyleyebiliriz.

İncelenen 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğuna bakıldığında 7,24 kelimelik cümlelerden oluştuğunu görmekteyiz. Ortalama cümle uzunluğunun en az olduğu metin, 3,51 kelimelik cümlelerden oluşan *Misafir*'dir. Ortalama cümle uzunluğunun en fazla olduğu metin ise 10,47 kelimelik cümle uzunluğuyla *Sabunun Öyküsü*'dür. Ateşman (1997) yapmış olduğu çalışmada ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimedenden oluştuğunu ifade etmiştir. İncelenmiş olan ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğunun 7,24 kelimedenden oluştuğu ve Ateşman'ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığı sonucuna varılabilir.

Aşağıdaki tabloda 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 23: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Arkadaş	69,43	Orta Güçlükte
	Hediye Seçimi	46,20	Zor
	Sihirli Sözcükler	84,47	Kolay
ÇOCUK DÜNYASI	Yeni Kırmızı Topum	86,93	Kolay
	Bir Sınıf Müzesi Kuralım	54,69	Orta Güçlükte
	Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım	61,32	Orta Güçlükte
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Misafir	90,74	Çok Kolay
VATANDAŞLIK	Büyüyünce Ne Olsam	80,43	Kolay
	İsraf Etme Mutlu Ol	78,15	Kolay
SAĞLIK VE SPOR	Mikrobun Ettikleri	78,24	Kolay
	Çiğneme Makinesi	55,74	Orta Güçlükte
	Sabunun Öyküsü	62,17	Orta Güçlükte
DOĞA VE EVREN	Canpatlı Dedenin Domatesleri	73,18	Kolay
	Uzayda Yaşam	66,25	Orta Güçlükte
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Atatürk'ün Hayatı	65,91	Orta Güçlükte
	Saka Eri Hüseyin	80,32	Kolay
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Robot Kol	70,05	Kolay
	Yanlış Adres	74,20	Kolay
	Sıçrat, Fırlat, Akıt, Damlat!	63,75	Orta Güçlükte

Tablo 23'te 3. Sınıf Sonuç Yayınları ders kitabında yer alan 19 metnin Ateşman Okunabilirlik Puanları ve düzeyleri gösterilmiştir. Tabloya göre okunabilirlik puanı en yüksek metin 90,74 puan ile *Misafir* metni iken okunabilirlik puanı en düşük metin ise 46,20 puan ile *Hediye Seçimi* metnidir.

İncelenen ders kitaplarının Ateşman Okunabilirlik düzeylerine bakıldığında 1 tane metnin “çok kolay” düzeyde, 9 tane metnin “kolay” düzeyde, 8 tane metnin “orta güçlük” düzeyinde, 1 tane metnin ise “zor” düzeyde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitabında “çok zor” okunabilirlik düzeyinde metin yer almamaktadır. 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe

ders kitabındaki incelenen metinlere bakıldığında, ortalama Ateşman Okunabilirlik Puanı 70,64 olarak hesaplanmıştır. Ortalama düzeye bakıldığında ise metinlerin “kolay” düzeyde oldukları görülmektedir.

Tablo 23’e göre “çok kolay” düzeyde olan metin *Misafir* metnidir. *Sihirli Sözcükler*, *Yeni Kırmızı Topum*, *Büyüyünce Ne Olsam*, *İsraf Etme Mutlu Ol*, *Mikrobun Ettikleri*, *Canpatlı Dedenin Domatesleri*, *Saka Eri Hüseyin*, *Robot Kol* ve *Yanlış Adres* metinleri “kolay” düzeydedir. *Arkadaş*, *Bir Sınıf Müzesi Kuralım*, *Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım*, *Çiğneme Makinesi*, *Sabunun Öyküsü*, *Uzayda Yaşam*, *Atatürk’ün Hayatı ve Sıçrat*, *Fırlat*, *Akıt*, *Damlat!* metinleri ise “orta güçlülükte”dir. *Hediye Seçimi* metni “zor” güçlük düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 24: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Arkadaş	39,41	Eğitsel Okuma
	Hediye Seçimi	26,48	Engelli Düzey
	Sihirli Sözcükler	49,35	Eğitsel Okuma
ÇOCUK DÜNYASI	Yeni Kırmızı Topum	50,01	Eğitsel Okuma
	Bir Sınıf Müzesi Kuralım	31,80	Engelli Düzey
	Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım	36,17	Eğitsel Okuma
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Misafir	51,35	Bağımsız Okuma
VATANDAŞLIK	Büyüyünce Ne Olsam	46,84	Eğitsel Okuma
	İsraf Etme Mutlu Ol	45,12	Eğitsel Okuma
SAĞLIK VE SPOR	Mikrobun Ettikleri	45,27	Eğitsel Okuma
	Çiğneme Makinesi	32,85	Engelli Düzey
	Sabunun Öyküsü	37,86	Eğitsel Okuma
DOĞA VE EVREN	Canpatlı Dedenin Domatesleri	43,07	Eğitsel Okuma
	Uzayda Yaşam	38,33	Eğitsel Okuma
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Atatürk'ün Hayatı	37,96	Eğitsel Okuma
	Saka Eri Hüseyin	45,58	Eğitsel Okuma
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Robot Kol	41,12	Eğitsel Okuma
	Yanlış Adres	42,95	Eğitsel Okuma
	Sıçrat, Fırlat, Akıt, Damlat!	37,84	Eğitsel Okuma

Tablo 24'te 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 19 metnin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 51,35 puanla *Misafir* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 26,48 puanla *Hediye Seçimi* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 1 tanesinin “bağımsız okuma” düzeyinde olduğu, 15 tanesinin “eğitsel okuma” düzeyinde olduğu ve 3 tanesinin ise “engelli düzeyde” olduğu tespit

edilmiştir. Metnin genel ortalama Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı 38,62 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “eğitsel düzeyde” olduğunu göstermektedir.

Tablo 24’e göre “bağımsız okuma” düzeyinde olan metin *Misafir* metnidir. *Arkadaş, Sihirli Sözcükler, Yeni Kırmızı Topum, Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım, Büyüyünce Ne Olsam, İsrâf Etme Mutlu Ol, Mikrobun Ettikleri, Sabunun Öyküsü, Canpatlı Dedenin Domatesleri, Uzayda Yaşam, Atatürk’ün Hayatı, Saka Eri Hüseyin, Robot Kol, Yanlış Adres, Sıçrat, Fırlat, Akıt, Damlat!* metinleri ise “eğitsel okuma” düzeyindedir. *Hediye Seçimi, Bir Sınıf Müzesi Kuralım* ve *Çiğneme Makinesi* metinleriyse “engelli okuma” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 25: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
ERDEMLER	Arkadaş	7,96	İlköğretim
	Hediye Seçimi	16,88	Akademik
	Sihirli Sözcükler	9,87	Lise
ÇOCUK DÜNYASI	Yeni Kırmızı Topum	4,27	İlköğretim
	Bir Sınıf Müzesi Kuralım	14,90	Lisans
	Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım	12,68	Lise
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Misafir	2,94	İlköğretim
VATANDAŞLIK	Büyüyünce Ne Olsam	5,79	İlköğretim
	İsraf Etme Mutlu Ol	4,90	İlköğretim
SAĞLIK VE SPOR	Mikrobun Ettikleri	5,71	İlköğretim
	Çiğneme Makinesi	12,48	Lise
	Sabunun Öyküsü	13,16	Lisans
DOĞA VE EVREN	Canpathı Dedenin Domatesleri	6,98	İlköğretim
	Uzayda Yaşam	8,20	İlköğretim
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Atatürk'ün Hayatı	8,81	İlköğretim
	Saka Eri Hüseyin	5,11	İlköğretim
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Robot Kol	11,77	Lise
	Yanlış Adres	8,02	İlköğretim
	Sıçrat, Fırlat, Akıt, Damlat!	10,73	Lise

Tablo 25’te 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 19 metnin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 16,88 puanla *Hediye Seçimi* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 2,94 puanla *Misafir* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 1 tanesinin “akademik” düzeyde olduğu, 2 tanesinin “lisans” düzeyinde olduğu, 5 tanesinin “lise” düzeyinde olduğu, 11 tanesinin ise “ilköğretim” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerin genel ortalama Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı 9,0 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “lise” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 25’e göre “ilköğretim” düzeyinde olan metinler; *Arkadaş*, *Yeni Kırmızı Topum*, *Büyüyünce Ne Olsam*, *İsraf Etme Mutlu Ol*, *Misafir*, *Mikrobun Ettikleri*, *Canpatlı Dedenin Domatesleri*, *Uzayda Yaşam*, *Atatürk’ün Hayatı*, *Saka Eri Hüseyin ve Yanlış Adres*’tir. Sihirli Sözcükler, Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım, Çiğneme Makinesi, Robot Kol ve Sıçrat, Fırlat, Akıt, Damlat! metinleri ise Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre “lise” düzeyindedir. *Bir Sınıf Müzesi Kuralım* ve *Sabunun Öyküsü* metinleri için tabloya bakıldığında “lisans” düzeyinde oldukları görülmektedir. *Hediye Seçimi* metninin ise “akademik” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir.

Tablo 26: 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

Metin Türü	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metinler	65,94	38,51	10,86
Hikâye Edici Metinler	78,69	45,31	5,82

Tablo 26’da 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir. Tabloya göre 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik puanı ortalamalarının bilgilendirici metinlere göre daha yüksek olduğu

görülmektedir. Hikâye edici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre “kolay”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre “ilköğretim” düzeyindedir. Bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanları Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre “orta güçlükte”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre “lise” düzeyindedir.

Bütün bunlardan hareketle; Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz puan ortalamalarına göre hikâye edici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

4.4. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerinden Hareketle 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 2023/2024 Eğitim-Öğretim Yılında Koza Yayınları tarafından basılan 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 21 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri dikkate alınarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 27: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları

Tema	Metinler	Metin Türü	OKU	OCU
ÇOCUK DÜNYASI	Kuş Çocuk	HEM	2,32	7,50
	<i>Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları</i>	HEM	1,87	4,51
	Gül Ağacı Çay Bahçe'sinden Hacivat Karagöz'e	HEM	2,81	8,45
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Müstecip Onbaşı	BM	2,90	6,42
	Beni De Tanık Olarak Göster	BM	2,56	8,75
ERDEMLER	Leylek İle Tilki	HEM	2,52	8,17
	Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun	BM	2,76	8,81
	Küçük Fare İle Aslan	HEM	2,21	8,17
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay	BM	2,82	11,03
	Selimiye'nin Öyküsü	BM	2,76	6,27
DOĞA VE EVREN	Yeşilyurt	HEM	2,43	5,13
	Küçük Müyüz Büyük Mü?	BM	2,42	8,56
SANAT	Çılgın Böcekler Korosu	HEM	2,62	5,59
	Dört Büyük Şair	BM	2,42	5,44
	Tiyatroyu Kim İcat Etti?	BM	2,76	9,33
BİREY VE TOPLUM	Eskiciyle Para Babası	HEM	2,35	7,51
	Ah Heidi Neredesin?	HEM	2,62	10,65
	Güler Yüze ve Gülmeye Dair	BM	2,68	10,96
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Öğrenme ve Marie Curie (Meri Kuri)	BM	2,78	10,33
	Beyin Ne İş Yapar?	BM	2,81	12,57
	İbn-i Sina	BM	2,62	7,35

Tablo 27'de 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 21 metinden 9 tanesi hikâye edici, 12 tanesi ise bilgilendirici metindir. Tabloya bakılarak ders kitaplarındaki metinlerin ortalama 2,57 hece sayısına sahip kelimelerden ve ortalama 8,16 kelimelik cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Kelime uzunluklarının ortalama 1,87 ile 2,90 arasında değiştiği, bütün bunlardan yola çıkarak ortalama 1,87 hecelik kelimelerden oluşan *Rafadan*

Tayfa İle Sokak Oyunları metninde kelime uzunluğunun en az; ortalama 2,90 hecelik kelimelerden oluşan *Müstecip Onbaşı* metninde ise kelime uzunluklarının en fazla olduğunu görmekteyiz.

Buradan çıkan sonuçla, Koza Yayınlarına ait Türkçe 4. Sınıf ders kitabında 21 tane metin incelenmiş ve ortalama 2,57 hece sayısına sahip kelimelerden oluştukları tespit edilmiştir. Ateşman (1997), Türkçeye uygun olan ilk okunabilirlik formülü üzerinde çalışmalar yaparken metinlerin en kolayının 2,2 hecelik kelimelerden, en zorunun ise ortalama 3 hecelik kelimelerden oluştuğunu, ortalama kelime uzunluğunun ise 2,4 hecelik kelimelerden oluştuğunu söylemiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak incelenen kitabın ortalama 2,5 hecelik kelimelerden oluştuğunu ve Ateşman'ın (1997) elde ettiği veriye yakın olduğunu söyleyebiliriz.

İncelenen 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğuna bakıldığında 8,16 kelimelik cümlelerden oluştuğunu görmekteyiz. Ortalama cümle uzunluğunun en az olduğu metin, 4,51 kelimelik cümlelerden oluşan *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* 'dır. Ortalama cümle uzunluğunun en fazla olduğu metin ise 12,57 kelimelik cümle uzunluğuyla *Beyin Ne İş Yapar?* 'dır. Ateşman (1997) yapmış olduğu çalışmada ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimedenden oluştuğunu ifade etmiştir. İncelenmiş olan ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğunun 8,16 kelimedenden oluştuğu ve Ateşman'ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığı sonucuna varılabilir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 28: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
ÇOCUK DÜNYASI	Kuş Çocuk	85,94	Kolay
	Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları	111,63	Çok Kolay
	Gül Ağacı Çay Bahçe'sinden Hacivat Karagöz'e	63,89	Orta Güçlükte
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Müstecip Onbaşı	65,64	Orta Güçlükte
	Beni De Tanık Olarak Göster	73,19	Kolay
ERDEMLER	Leylek İle Tilki	76,37	Kolay
	Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun	64,82	Orta Güçlükte
	Küçük Fare İle Aslan	88,64	Kolay
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay	56,78	Orta Güçlükte
	Selimiye'nin Öyküsü	71,36	Kolay
DOĞA VE EVREN	Yeşilyurt	87,63	Kolay
	Küçük Müyüz Büyük Mü?	79,24	Kolay
SANAT	Çılgın Böcekler Korosu	78,93	Kolay
	Dört Büyük Şair	87,37	Kolay
	Tiyatroyu Kim İcat Etti?	63,40	Orta Güçlükte
BİREY VE TOPLUM	Eskiciyle Para Babası	84,68	Kolay
	Ah Heidi Neredesin?	65,71	Orta Güçlükte
	Güler Yüze ve Gülmeye Dair	62,57	Orta Güçlükte
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Öğrenme ve Marie Curie (Meri Kuri)	60,01	Orta Güçlükte
	Beyin Ne İş Yapar?	52,98	Orta Güçlükte
	İbn-i Sina	74,26	Kolay

Tablo 28’de 4. Sınıf Koza Yayınları ders kitabında yer alan 21 metnin Ateşman Okunabilirlik Puanları ve düzeyleri gösterilmiştir. Tabloya göre okunabilirlik puanı en yüksek metin 111,63 puan ile *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* metni iken okunabilirlik puanı en düşük metin ise 52,98 puan ile *Beyin Ne İş Yapar?* metnidir.

İncelenen ders kitaplarının Ateşman Okunabilirlik düzeylerine bakıldığında 1 tane metnin “çok kolay” düzeyde, 11 tane metnin “kolay” düzeyde, 9 tane metnin “orta güçlük” düzeyinde olduğu görülmektedir. 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabında “zor” ve “çok zor” okunabilirlik düzeyinde metin yer almamaktadır. İncelenen metinlere bakıldığında, ortalama Ateşman Okunabilirlik Puanı 74,04 olarak hesaplanmıştır. Ortalama düzeye bakıldığında ise metinlerin “kolay” düzeyde oldukları görülmektedir.

Tablo 28’e göre “çok kolay” düzeyde olan metin *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* metnidir. *Kuş Çocuk, Beni De Tanık Olarak Göster, Leylek İle Tilki, Küçük Fare İle Aslan, Selimiye’nin Öyküsü, Yeşilyurt, Küçük Müyüz Büyük Mü?, Çılgın Böcekler Korosu, Dört Büyük Şair, Eskiciyle Para Babası ve İbn-i Sina* metinleri “kolay” düzeydedir. *Gül Ağacı Çay Bahçe’sinden Hacivat Karagöz’e, Müstecip Onbaşı, Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun, Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay, Tiyatroyu Kim İcat Etti?, Ah Heidi Neredesin?, Güler Yüze ve Gülmeye Dair, Öğrenme ve Marie Curie (Meri Küri) ve Beyin Ne İş Yapar?* metinleri ise “orta güçlük” düzeyindedir. *Hediye Seçimi* metni “zor” güçlük düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 29: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
ÇOCUK DÜNYASI	Kuş Çocuk	51,11	Bağımsız Okuma
	Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları	65,60	Bağımsız Okuma
	Gül Ağacı Çay Bahçe'sinden Hacivat Karagöz'e	37,51	Eğitsel Okuma
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Müstecip Onbaşı	37,18	Eğitsel Okuma
	Beni De Tanık Olarak Göster	43,75	Eğitsel Okuma
ERDEMLER	Leylek İle Tilki	45,40	Eğitsel Okuma
	Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun	38,38	Eğitsel Okuma
	Küçük Fare İle Aslan	53,34	Bağımsız Okuma
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay	34,77	Engelli Düzey
	Selimiye'nin Öyküsü	40,79	Eğitsel Okuma
DOĞA VE EVREN	Yeşilyurt	50,50	Eğitsel Okuma
	Küçük Müyüz Büyük Mü?	47,53	Eğitsel Okuma
SANAT	Çılgın Böcekler Korosu	45,20	Eğitsel Okuma
	Dört Büyük Şair	50,55	Eğitsel Okuma
	Tiyatroyu Kim İcat Etti?	37,83	Eğitsel Okuma
BİREY VE TOPLUM	Eskiciyle Para Babası	50,30	Eğitsel Okuma
	Ah Heidi Neredesin?	40,27	Eğitsel Okuma
	Güler Yüze ve Gülmeye Dair	38,46	Eğitsel Okuma
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Öğrenme ve Marie Curie (Meri Kuri)	36,36	Eğitsel Okuma
	Beyin Ne İş Yapar?	33,41	Engelli Düzey
	İbn-i Sina	43,43	Eğitsel Okuma

Tablo 29’da 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 21 metnin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 65,60 puanla *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 33,41 puanla *Beyin Ne İş Yapar?* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 3 tanesinin “bağımsız okuma” düzeyinde olduğu, 16 tanesinin “eğitsel okuma” düzeyinde olduğu ve 2 tanesinin ise “engelli düzeyde” olduğu tespit edilmiştir. Metnin genel ortalama Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı 43,88 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “eğitsel düzeyde” olduğunu göstermektedir.

Tablo 29’a göre “bağımsız okuma” düzeyinde olan metinler *Kuş Çocuk*, *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* ve *Küçük Fare İle Aslan* metinleridir. *Gül Ağacı Çay Bahçe’sinden Hacivat Karagöz’e*, *Müstecip Onbaşı*, *Beni De Tanık Olarak Göster*, *Leylek İle Tilki*, *Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun*, *Selimiye’nin Öyküsü*, *Yeşilyurt*, *Küçük Müyüz Büyük Mü?*, *Çılgın Böcekler Korosu*, *Dört Büyük Şair*, *Tiyatroyu Kim İcat Etti?*, *Eskiciyle Para Babası*, *Ah Heidi Neredesin?*, *Güler Yüze ve Gülmeye Dair*, *Öğrenme* ve *Marie Curie (Meri Kiri)* ve *İbn-i Sina* metinleri ise “eğitsel okuma” düzeyindedir. *Tarihî Eserleri* ve *Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay* ve *Beyin Ne İş Yapar?* metinleri ise “engelli okuma” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 30: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
ÇOCUK DÜNYASI	Kuş Çocuk	8,04	İlköğretim
	Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları	3,43	İlköğretim
	Gül Ağacı Çay Bahçe'sinden Hacivat Karagöz'e	8,90	İlköğretim
MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Müstecip Onbaşı	6,92	İlköğretim
	Beni De Tanık Olarak Göster	8,87	İlköğretim
ERDEMLER	Leylek İle Tilki	6,67	İlköğretim
	Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun	13,45	Lisans
	Küçük Fare İle Aslan	5,93	İlköğretim
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay	12,56	Lise
	Selimiye'nin Öyküsü	6,54	İlköğretim
DOĞA VE EVREN	Yeşilyurt	4,63	İlköğretim
	Küçük Müyüz Büyük Mü?	7,69	İlköğretim
SANAT	Çılgın Böcekler Korusu	5,38	İlköğretim
	Dört Büyük Şair	4,20	İlköğretim
	Tiyatroyu Kim İcat Etti?	10,53	Lise
BİREY VE TOPLUM	Eskiciyle Para Babası	7,11	İlköğretim
	Ah Heidi Neredesin?	10,65	Lise
	Güler Yüze ve Gülmeye Dair	12,19	Lise
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Öğrenme ve Marie Curie (Meri Kuri)	13,75	Lisans
	Beyin Ne İş Yapar?	15,83	Lisans
	İbn-i Sina	8,57	İlköğretim

Tablo 30’da 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 21 metnin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 15,83 puanla *Beyin Ne İş Yapar?* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 3,43 puanla *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 3 tanesinin “Lisans” düzeyinde olduğu, 4 tanesinin “lise” düzeyinde olduğu, 14 tanesinin “ilköğretim” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerin genel ortalama Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı 8,65 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “ilköğretim” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 30’a göre “ilköğretim” düzeyinde olan metinler; *Kuş Çocuk*, *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları*, *Gül Ağacı Çay Bahçe’sinden Hacivat Karagöz’e*, *Müstecip Onbaşı*, *Beni De Tanık Olarak Göster*, *Leylek İle Tilki*, *Küçük Fare İle Aslan*, *Selimiye’nin Öyküsü*, *Yeşilyurt*, *Küçük Müyüz Büyük Mü?*, *Çılgın Böcekler Korosu*, *Dört Büyük Şair*, *Eskiciyle Para Babası ve İbni Sina’dır*. *Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay*, *Tiyatroyu Kim İcat Etti?*, *Ah Heidi Neredesin?* ve *Güler Yüze ve Gülmeye Dair* metinleri ise Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre “lise” düzeyindedir. *Size Saygı Duyulmasını İstiyorsanız Dürüst Olun*, *Öğrenme* ve *Marie Curie (Meri Kûri)* ve *Beyin Ne İş Yapar?* metinleri için tabloya bakıldığında “lisans” düzeyinde oldukları görülmektedir. Ayrıca kitapta “akademik” düzeyde hiç metin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikaye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir.

Tablo 31: 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

Metin Türü	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metinler	67,63	40,20	10,09
Hikâye Edici Metinler	82,60	48,80	6,74

Tablo 31’de 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir. Tabloya göre 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki hikâye edici

metinlerin okunabilirlik puanı ortalamalarının bilgilendirici metinlere göre daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. Hikâye edici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “kolay”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “ilköğretim” düzeyindedir. Bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanları Ateşman Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “orta güçlükte”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “lise” düzeyindedir.

Bütün bunlardan hareketle; Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz puan ortalamalarına göre hikâye edici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

4.5. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷llerinden Hareketle 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 2023/2024 Eğitim-Öğretim Yılında MEB Yayınları tarafından basılan 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 27 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik form÷lleri dikkate alınarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 32: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları

Tema	Metinler	Metin Türleri	OKU	OCU
OKUMA KÜLTÜRÜ	Evimizdeki Kütüphane	BM	2,76	9,19
	Kitaplar Ne İşe Yarar	HEM	2,53	6,10
	Hikâyesi Olmayan Kitap	HEM	2,49	6,00
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Gözüm Arkada Kalmayacak	BM	2,62	6,25
	Mehmet Âkif ERSOY	BM	2,66	8,92
	Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez	BM	2,95	7,20
ERDEMLER	İyileştirici Güç Sevgi	HEM	2,49	6,50
	Hasta Ziyareti	HEM	2,54	5,34
	Çiftçi ve Oğulları	HEM	2,38	5,68
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bilim Nedir?	BM	2,71	10,69
	Olimpiyatların Arkasındaki Bilim	BM	2,85	13,46
	Otomobil Uçar Gider	BM	2,84	6,71
	Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları	BM	2,98	13,35
DOĞA VE EVREN	Alo! Kayın Ağacı Mı?	BM	2,62	10,69
	Güneş Nasıl Çalışır?	BM	2,73	12,24
	Nedir Bu İklim Değişikliği?	BM	2,99	12,21
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)	BM	2,88	12,75
	Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı	BM	2,72	8,18
	Zamane Kedisi Fıldır: Yatıya Misafir	HEM	2,63	8,06
	Keloğlanın Fasulyesi	HEM	2,59	6,27
ÇOCUK DÜNYASI	Diyor Ki!	HEM	2,45	6,33
	Arkadaşım 23 Nisan	HEM	2,58	6,38
	Beş Taş ve İki Ceviz Bileti	HEM	2,99	7,49
	Uçurtmalar Nasıl Uçar?	BM	2,70	9,38
SAĞLIK VE SPOR	Telaşa Kapılma İlk Yardımı Hatırla	BM	2,74	14,96
	Tahinci Dede	HEM	2,44	6,29
	Haydi Doğa Yürüyüşüne	BM	2,64	15,93

Tablo 32’de 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 27 metinden 11 tanesi hikâye edici, 16 tanesi ise bilgilendirici metindir. Tabloya bakılarak ders kitaplarındaki metinlerin ortalama 2,68 hece sayısına sahip kelimelerden ve ortalama 8,98 kelimelik cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Kelime uzunluklarının ortalama 2,38 ile 2,99 arasında değiştiği, bütün bunlardan yola çıkarak ortalama 2,38 hecelik kelimelerden oluşan *Çiftçi ve Oğulları* metninde kelime uzunluğunun en az; ortalama 2,99 hecelik kelimelerden oluşan *Nedir Bu İklim Değişikliği ve Beş Taş ve İki Ceviz Bileti* metinlerinde ise kelime uzunluklarının en fazla olduğunu görmekteyiz.

Buradan çıkan sonuçla, MEB Yayınlarına ait Türkçe 4. Sınıf ders kitabında 27 tane metin incelenmiş ve ortalama 2,68 hece sayısına sahip kelimelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Ateşman (1997), Türkçeye uygun olan ilk okunabilirlik formülü üzerinde çalışmalar yaparken metinlerin en kolayının 2,2 hecelik kelimelerden, en zorunun ise ortalama 3 hecelik kelimelerden oluştuğunu, ortalama kelime uzunluğunun ise 2,4 hecelik kelimelerden oluştuğunu söylemiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak incelenen kitabın ortalama 2,6 hecelik kelimelerden oluştuğunu ve Ateşman’ın (1997) elde ettiği veriye yakın olduğunu söyleyebiliriz.

İncelenen 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğuna bakıldığında 8,98 kelimelik cümlelerden oluştuğunu görmekteyiz. Ortalama cümle uzunluğunun en az olduğu metin, 5,34 kelimelik cümlelerden oluşan *Hasta Ziyareti*’dir. Ortalama cümle uzunluğunun en fazla olduğu metin ise 15,93 kelimelik cümle uzunluğuyla *Haydi Doğa Yürüyüşüne*’ dir. Ateşman (1997) yapmış olduğu çalışmada ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluştuğunu ifade etmiştir. İncelenmiş olan ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğunun 8,16 kelimeden oluştuğu ve Ateşman’ın (1997) elde ettiği veriye yakın olduğu sonucuna varılabilir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 33: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
OKUMA KÜLTÜRÜ	Evimizdeki Kütüphane	63,81	Orta Güçlükte
	Kitaplar Ne İşe Yarar	81,38	Kolay
	Hikâyesi Olmayan Kitap	83,24	Kolay
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Gözüm Arkada Kalmayacak	77,17	Kolay
	Mehmet Âkif ERSOY	68,51	Orta Güçlükte
	Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez	61,60	Orta Güçlükte
ERDEMLER	İyileştirici Güç Sevgi	81,93	Kolay
	Hasta Ziyareti	82,59	Kolay
	Çiftçi ve Oğulları	88,33	Kolay
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bilim Nedir?	62,09	Orta Güçlükte
	Olimpiyatların Arkasındaki Bilim	49,16	Zor
	Otomobil Uçar Gider	67,24	Orta Güçlükte
	Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları	44,30	Zor
DOĞA VE EVREN	Alo! Kayın Ağacı Mı?	65,95	Orta Güçlükte
	Güneş Nasıl Çalışır?	57,39	Orta Güçlükte
	Nedir Bu İklim Değişikliği?	46,93	Zor
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)	50,05	Orta Güçlükte
	Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı	68,52	Orta Güçlükte
	Zamane Kedisi Fıldır: Yatıya Misafir	72,28	Kolay
	Keloğlanın Fasulyesi	78,52	Kolay
ÇOCUK DÜNYASI	Diyor Ki!	83,94	Kolay
	Arkadaşım 23 Nisan	78,46	Kolay
	Beş Taş ve İki Ceviz Bileti	59,43	Orta Güçlükte
	Uçurtmalar Nasıl Uçar?	66,02	Orta Güçlükte
SAĞLIK VE SPOR	Telaşa Kapılma İlk Yardımı Hatırla	49,80	Zor
	Tahinci Dede	84,45	Kolay
	Haydi Doğa Yürüyüşüne	51,18	Orta Güçlükte

Tablo 33’te 4. Sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 27 metnin Ateşman Okunabilirlik Puanları ve düzeyleri gösterilmiştir. Tabloya göre okunabilirlik puanı en yüksek metin 88,33 puan ile *Çiftçi ve Oğulları* metni iken okunabilirlik puanı en düşük metin ise 44,30 puan ile *Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları* metnidir.

İncelenen ders kitaplarının Ateşman Okunabilirlik düzeylerine bakıldığında 11 tane metnin “kolay” düzeyde, 12 tane metnin “orta güçlük” düzeyinde olduğu, 4 tane metnin ise “zor” güçlük düzeyinde olduğu görülmektedir. 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında “çok kolay” ve “çok zor” okunabilirlik düzeyinde metin yer almamaktadır. İncelenen metinlere bakıldığında, ortalama Ateşman Okunabilirlik Puanı 67,56 olarak hesaplanmıştır. Ortalama düzeye bakıldığında ise metinlerin “orta güçlük ” düzeyinde oldukları görülmektedir.

Tablo 33’e göre; *Kitaplar Ne İşe Yarar, Hikâyesi Olmayan Kitap, Gözüm Arkada Kalmayacak, İyileştirici Güç Sevgi, Hasta Ziyareti, Çiftçi ve Oğulları, Zamane Kedisi Fıldır: Yatıya Misafir, Keloğlanın Fasulyesi, Diyor Ki!, Arkadaşım 23 Nisan ve Tahinci Dede* metinleri “kolay” düzeydedir. *Evimizdeki Kütüphane, Mehmet Âkif ERSOY, Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez, Bilim Nedir?, Otomobil Uçar Gider, Alo! Kayın Ağacı Mı?, Güneş Nasıl Çalışır?, Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği), Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı, Beş Taş ve İki Ceviz Bileti, Uçurtmalar Nasıl Uçar? ve Haydi Doğa Yürüyüşüne* metinleri ise “orta güçlüktedir”. *Olimpiyatların Arkasındaki Bilim, Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları, Nedir Bu İklim Değişikliği? ve Telaşa Kapılma İlk Yardımı Hatırla* metinleri “zor” güçlük düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 34: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
OKUMA KÜLTÜRÜ	Evimizdeki Kütüphane	37,99	Eğitsel Okuma
	Kitaplar Ne İşe Yarar	47,15	Eğitsel Okuma
	Hikâyesi Olmayan Kitap	48,25	Eğitsel Okuma
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Gözüm Arkada Kalmayacak	44,53	Eğitsel Okuma
	Mehmet Âkif ERSOY	40,84	Eğitsel Okuma
	Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez	35,13	Eğitsel Okuma
ERDEMLER	İyileştirici Güç Sevgi	47,79	Eğitsel Okuma
	Hasta Ziyareti	47,39	Eğitsel Okuma
	Çiftçi ve Oğulları	51,35	Bağımsız Okuma
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bilim Nedir?	37,95	Eğitsel Okuma
	Olimpiyatların Arkasındaki Bilim	31,58	Engelli Düzey
	Otomobil Uçar Gider	38,43	Eğitsel Okuma
	Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları	28,35	Engelli Düzey
DOĞA VE EVREN	Alo! Kayın Ağacı Mı?	40,46	Eğitsel Okuma
	Güneş Nasıl Çalışır?	36,03	Eğitsel Okuma
	Nedir Bu İklim Değişikliği?	29,33	Engelli Düzey
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)	31,64	Engelli Düzey
	Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı	40,31	Eğitsel Okuma
	Zamane Kedisi Fıldır: Yatıya Misafir	42,66	Eğitsel Okuma
	Keloğlanın Fasulyesi	45,42	Eğitsel Okuma
ÇOCUK DÜNYASI	Diyor Ki!	48,98	Eğitsel Okuma
	Arkadaşım 23 Nisan	45,46	Eğitsel Okuma
	Beş Taş ve İki Ceviz Bileti	33,93	Engelli Düzey
	Uçurtmalar Nasıl Uçar?	39,55	Eğitsel Okuma
SAĞLIK VE SPOR	Telaşa Kapılma İlk Yardımı Hatırla	33,07	Engelli Düzey
	Tahinci Dede	49,27	Eğitsel Okuma
	Haydi Doğa Yürüyüşüne	34,66	Engelli Düzey

Tablo 34’te 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 27 metnin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 51,35 puanla *Çiftçi ve Oğulları* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 28,35 puanla *Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 1 tanesinin “bağımsız okuma” düzeyinde olduğu, 19 tanesinin “eğitsel okuma” düzeyinde olduğu ve 7 tanesinin ise “engelli düzeyde” olduğu tespit edilmiştir. Metnin genel ortalama Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı 40,28 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “eğitsel düzeyde” olduğunu göstermektedir.

Metinlerden *Çiftçi ve Oğulları* metni “bağımsız okuma” düzeyindedir. *Evimizdeki Kütüphane, Kitaplar, Ne İşe Yarar, Hikâyesi Olmayan Kitap, Gözüm Arkada Kalmayacak, Mehmet Âkif ERSOY, Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez, İyileştirici Güç Sevgi, Hasta Ziyareti, Bilim Nedir?, Otomobil Uçar Gider, Alo! Kayın Ağacı Mı?, Güneş Nasıl Çalışır?, Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı, Zamane Kedisi Fıldır: Yataya Misafir, Keloğlanın Fasulyesi, Diyor Ki!, Arkadaşım 23 Nisan, Uçurtmalar Nasıl Uçar? ve Tahinci Dede* metinleri “eğitsel okuma” düzeyindedir. *Olimpiyatların Arkasındaki Bilim, Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları, Nedir Bu İklim Değişikliği?, Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği), Beş Taş ve İki Ceviz Bileti, Telaşa Kapılma İlk Yardımı Hatırla ve Haydi Doğa Yürüyüşüne* metinleri ise “engelli düzey” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı ve düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 35: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

Tema	Metinler	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
OKUMA KÜLTÜRÜ	Evimizdeki Kütüphane	14,21	Lisans
	Kitaplar Ne İşe Yarar	6,05	İlköğretim
	Hikâyesi Olmayan Kitap	5,51	İlköğretim
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Gözüm Arkada Kalmayacak	6,04	İlköğretim
	Mehmet Âkif ERSOY	8,95	İlköğretim
	Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez	7,78	İlköğretim
ERDEMLER	İyileştirici Güç Sevgi	5,76	İlköğretim
	Hasta Ziyareti	4,80	İlköğretim
	Çiftçi ve Oğulları	5,44	İlköğretim
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Bilim Nedir?	10,74	Lisans
	Olimpiyatların Arkasındaki Bilim	18,63	Akademik
	Otomobil Uçar Gider	8,40	İlköğretim
	Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları	19,60	Akademik
DOĞA VE EVREN	Alo! Kayın Ağacı Mı?	10,93	Lise
	Güneş Nasıl Çalışır?	12,19	Lise
	Nedir Bu İklim Değişikliği?	18,43	Akademik
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)	15,95	Lisans
	Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı	8,89	İlköğretim
	Zamane Kedisi Fıldır: Yatıya Misafir	7,67	İlköğretim
	Keloğlanın Fasulyesi	4,83	İlköğretim
ÇOCUK DÜNYASI	Diyor Ki!	4,68	İlköğretim
	Arkadaşım 23 Nisan	6,00	İlköğretim
	Beş Taş ve İki Ceviz Bileti	9,64	Lise
	Uçurtmalar Nasıl Uçar?	10,13	Lise
SAĞLIK VE SPOR	Telaşa Kapılma İlk Yardımı Hatırla	20,98	Akademik
	Tahinci Dede	5,62	İlköğretim
	Haydi Doğa Yürüyüşüne	18,22	Akademik

Tablo 35’te 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan 27 metnin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre okunabilirlik puanı ve düzeyi gösterilmiştir. Tabloya göre; okunabilirlik puanı en yüksek metnin 20,98 puanla *Telaşa Kapılma İlk Yardım Hatırla* metni olduğu, okunabilirlik puanı en düşük olan metnin ise 4,68 puanla *Diyor Ki!* metni olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında metinlerden 5 tanesinin “akademik” düzeyde olduğu, 3 tanesinin “Lisans” düzeyinde olduğu, 4 tanesinin “lise” düzeyinde olduğu, 15 tanesinin “ilköğretim” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerin genel ortalama Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanı 10,22 olarak hesaplanmıştır. Bu da genel bakıldığında metinlerin düzey olarak “lise” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Olimpiyatların Arkasındaki Bilim, Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları, Nedir Bu İklim Değişikliği? ve Telaşa Kapılma İlk Yardım Hatırla metinleri “akademik” düzeydedir. *Evimizdeki Kütüphane, Bilim Nedir? ve Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)*, metinleri “lisans” düzeyindedir. *Alo! Kayın Ağacı Mı?, Güneş Nasıl Çalışır?, Beş Taş ve İki Ceviz Bileti ve Uçurtmalar Nasıl Uçar?* metinleri “lise” düzeyindedir. *Kitaplar Ne İşe Yarar, Hikâyesi Olmayan Kitap, Gözüm Arkada Kalmayacak, Mehmet Âkif ERSOY, Çanakkale Geçilmez Mustafa Kemal Yenilmez, İyileştirici Güç Sevgi, Hasta Ziyareti, Çiftçi ve Oğulları, Otomobil Uçar Gider, Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi Kapalıçarşı, Zamane Kedisi Fıldır: Yatıya Misafir, Keloğlanın Fasulyesi, Diyor Ki!, Arkadaşım 23 Nisan ve Tahinci Dede* metinleri ise “ilköğretim” düzeyindedir.

Aşağıdaki tabloda 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikaye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir.

Tablo 36: 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

Metin Türü	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metinler	59,35	34,17	12,44
Hikâye Edici Metinler	74,10	46,15	6

Tablo 36’da 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz okunabilirlik puanı ortalamaları verilmiştir. Tabloya göre 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki hikâye edici

metinlerin okunabilirlik puanı ortalamalarının bilgilendirici metinlere göre daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. Hikâye edici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “kolay”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “eğitsel okuma”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “ilköğretim” düzeyindedir. Bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanları Ateşman Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “orta güçlükte”, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Form÷lü'ne göre “engelli düzey”, Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Form÷lü' ne göre “lise” düzeyindedir.

Bütün bunlardan hareketle; Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci- Yılmaz puan ortalamalarına göre hikâye edici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde ilkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlikleri ölçülmüş olup elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

5.1. Sonuç

5.1.1. İkinci Sınıf Türkçe MEB Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar

2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında toplamda 19 tane metin incelenmiştir. Bu metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerine göre tek tek okunabilirlikleri hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 76,64 olarak hesaplanmıştır ve düzey olarak “kolay” düzeydedir. Bu da beklentiyi karşılamaktadır. Bu sınıftaki metinlerin düzey olarak “kolay” düzeyde olması beklenmektedir. Çünkü öğrenciler yeni okuma yazmayı öğrendikten sonra, okuma becerilerinin oluşmaya başladığı sınıf düzeyi ikinci sınıftır.

İncelenen ders kitabında, Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre okunabilirliği en düşük olan metin *Neden Kahvaltı Etmeliyiz* metnidir. Bu metnin okunabilirlik puanı 63,74 olarak ölçülmüştür. Okunabilirliği en kolay metin ise 97,40 puanla *Mektup* adlı metindir.

Ateşman (1997), ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluşması gerektiğini ifade etmiştir. 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğu 7,26 olarak hesaplanmıştır. Bu veri Ateşman'ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığını göstermektedir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 82,01 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 70,78 olarak ölçülmüştür. Bu da her iki metin türü için “kolay” düzeye denk gelmektedir.

Çetinkaya Uzun Okunabilirlik Formülü'ne 2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 44,92 olarak ölçülmüştür. Bu puan düzey olarak “eğitsel düzeye” denk gelmektedir. Okunabilirlik puanı en yüksek olan metin

56,66 puanla *Mektup* metnidir. Okunabilirlik puanı en düşük olan metin ise 38,48 puanla *Neden Kahvaltı Etmeliyiz?* metnidir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 47,02 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 41,98 olarak ölçülmüştür. Bu da her iki metin türü için “eğitsel” okuma düzeyine denk gelmektedir.

2. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 6,83 olarak ölçülmüştür. Bu da düzey olarak “ilköğretim” düzeyine denk gelmektedir. Okunabilirliği en yüksek metin 3,67 puanla *Ata'nın Yaşamı* metni olarak ölçülürken, okunabilirliği en düşük metin ise 11,39 puanla *Tombik* metni olarak ölçülmüştür.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 5,76 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 8,75 olarak ölçülmüştür. Bu da her iki metin türü için “ilköğretim” düzeyine denk gelmektedir.

5.1.2. İkinci Sınıf Türkçe Bilim ve Kültür Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar

2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabında toplamda 25 tane metin incelenmiştir. Bu metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerine göre tek tek okunabilirlikleri hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 71,16 olarak hesaplanmıştır ve düzey olarak “kolay” düzeydedir.

İncelenen ders kitabında, Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre okunabilirliği en düşük olan metin *İlk Yardım* metnidir. Bu metnin okunabilirlik puanı 43,61 olarak ölçülmüştür. Okunabilirliği en kolay metin ise 96,70 puan ile *Karagöz Davulculuk Yapıyor* adlı metindir.

Ateşman (1997), ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluşması gerektiğini ifade etmiştir. 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğu 6,49 olarak hesaplanmıştır. Bu veri Ateşman'ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığını göstermektedir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 72,69 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 66,01 olarak ölçülmüştür. Bu da her hikâye edici metinlerin “kolay” düzeyde olduğunu bilgilendirici metinlerin ise “orta güçlük” düzeyinde olduğunu göstermektedir. İkinci sınıf düzeyi için metinlerin kolay düzeyde olması gerektiği beklenmektedir. Fakat incelenen bu kitapta bilgilendirici metinlerin “orta güçlük” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Çetinkaya Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre 2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 42,75 olarak ölçülmüştür. Bu puan düzey olarak “eğitsel düzeye” denk gelmektedir. Okunabilirlik puanı en yüksek olan metin 54,85 puanla *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metnidir. Okunabilirlik puanı en düşük olan metin ise 26,8 puanla *İlkyardım* metnidir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 45,34 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 38,14 olarak ölçülmüştür. Bu da her iki metin türü için “eğitsel” okuma düzeyine denk gelmektedir.

2. Sınıf Bilim ve Kültür Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 7,13 olarak ölçülmüştür. Bu da düzey olarak “ilköğretim” düzeyine denk gelmektedir. Okunabilirliği en yüksek metin 2,06 puanla *Karagöz Davulculuk Yapıyor* metni olarak ölçülürken, okunabilirliği en düşük metin ise 18,72 puanla *İlkyardım* metni olarak ölçülmüştür.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 5,84 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 9,43 olarak ölçülmüştür. Bu da hikâye edici metin türü için “ilköğretim”, bilgilendirici metin türü için “lise” düzeyine denk gelmektedir.

5.1.3. Üçüncü Sınıf Türkçe Sonuç Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar

3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabında toplamda 19 tane metin incelenmiştir. Bu metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerine göre tek tek okunabilirlikleri hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 70,64 olarak hesaplanmıştır ve düzey olarak “kolay” düzeydedir.

İncelenen ders kitabında, Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre okunabilirliği en düşük olan metin *Hediye Seçimi* metnidir. Bu metnin okunabilirlik puanı 46,20 olarak ölçülmüştür. Okunabilirliği en kolay metin ise 90,74 puan ile *Misafir* adlı metindir.

Ateşman (1997), ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluşması gerektiğini ifade etmiştir. 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğu 7,24 olarak hesaplanmıştır. Bu veri Ateşman'ın (1997) elde ettiği verinin altında kaldığını göstermektedir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 78,69 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 65,94 olarak ölçülmüştür. Bu da hikâye edici metinlerin “kolay” düzey de olduğunu bilgilendirici metinlerin ise “orta güçlük” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Üçüncü sınıf düzeyi için metinlerin kolay düzeyde olması gerektiği beklenmektedir. Fakat incelenen bu kitapta bilgilendirici metinlerin “orta güçlük” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Çetinkaya Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre 3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 38,62 olarak ölçülmüştür. Bu puan düzey olarak “eğitsel düzeye” denk gelmektedir. Okunabilirlik puanı en yüksek olan metin 51,35 puanla *Misafir* metnidir. Okunabilirlik puanı en düşük olan metin ise 26,48 puanla *Hediye Seçimi* metnidir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 45,31 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 35,51 olarak ölçülmüştür. Bu da her iki metin türü için “eğitsel” okuma düzeyine denk gelmektedir.

3. Sınıf Sonuç Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 9,00 olarak ölçülmüştür. Bu da düzey olarak “lise” düzeyine denk gelmektedir. 3. Sınıf düze için beklenen “ilköğretim” düzeyidir. Elde edilen bu veri beklenen okunabilirlik düzeyinin üzerinde kalmaktadır. Okunabilirliği en yüksek metin 2,94 puanla *Misafir* metni olarak ölçülürken, okunabilirliği en düşük metin ise 16,88 puanla *Hediye Seçimi* metni olarak ölçülmüştür.

Yapılan alışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 5,82 olarak ölçölürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 10,86 olarak ölçölümüştur. Bu da hikâye edici metin türü için "ilköğretim", bilgilendirici metin türü için "lise" düzeyine denk gelmektedir.

5.1.4. Dördüncü Sınıf Türkçe Koza Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar

4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabında toplamda 21 tane metin incelenmiştir. Bu metinlerin Ateşman, etinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerine göre tek tek okunabilirlikleri hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 70,04 olarak hesaplanmış ve düzey olarak "kolay" düzeydedir.

İncelenen ders kitabında, Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre okunabilirliği en düşük olan metin *Beyin Ne İş Yapar* metnidir. Bu metnin okunabilirlik puanı 52,98 olarak ölçölümüştur. Okunabilirliği en kolay metin ise 111,63 puan ile *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* adlı metindir.

Ateşman (1997), ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluşması gerektiğini ifade etmiştir. 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğu 8,16 olarak hesaplanmış ve bu veri Ateşman'ın (1997) elde ettiği veriye yakın olduğunu göstermektedir.

Yapılan alışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 82,60 olarak ölçölürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 67,63 olarak ölçölümüştur. Bu da hikâye edici metinlerin "kolay" düzey de olduğunu bilgilendirici metinlerin ise "orta güçlük" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Çetinkaya Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre 4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 43,88 olarak ölçölümüştur. Bu puan düzey olarak "eğitsel düzeeye" denk gelmektedir. Okunabilirlik puanı en yüksek olan metin 65,60 puanla *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* metnidir. Okunabilirlik puanı en düşük olan metin ise 26,48 puanla *Beyin Ne İş Yapar?* metnidir.

Yapılan alışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 48,80 olarak ölçölürken, bilgilendirici metinlerin

okunabilirlik puanı 40,20 olarak ölçülmüştür. Bu da her iki metin türü için “eğitsel okuma” düzeyine denk gelmektedir.

4. Sınıf Koza Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü’ne göre ortalama okunabilirlik puanı 8,65 olarak ölçülmüştür. Bu da düzey olarak “ilköğretim” düzeyine denk gelmektedir. Okunabilirliği en yüksek metin 3,43 puanla *Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları* metni olarak ölçülürken, okunabilirliği en düşük metin ise 15,83 puanla *Beyin Ne İş Yapar?* metni olarak ölçülmüştür.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü’ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 6,74 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 10,09 olarak ölçülmüştür. Bu da hikâye edici metin türü için “ilköğretim”, bilgilendirici metin türü için “lise” düzeyine denk gelmektedir.

5.1.5. Dördüncü Sınıf Türkçe MEB Yayınları Ders Kitabından Elde Edilen Sonuçlar

4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında toplamda 27 tane metin incelenmiştir. Bu metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formüllerine göre tek tek okunabilirlikleri hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülü’ne göre ortalama okunabilirlik puanı 67,56 olarak hesaplanmıştır ve düzey olarak “orta güçlük” düzeyindedir.

İncelenen ders kitabında, Ateşman Okunabilirlik Formülü’ne göre okunabilirliği en düşük olan metin *Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları* metnidir. Bu metnin okunabilirlik puanı 44,30 olarak ölçülmüştür. Okunabilirliği en kolay metin ise 88,33 puan ile *Çiftçi ve Oğulları* adlı metindir.

Ateşman (1997), ortalama cümle uzunluğunun 9-10 kelimeden oluşması gerektiğini ifade etmiştir. 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğu 8,98 olarak hesaplanmıştır. Bu veri Ateşman’ın (1997) elde ettiği veriye çok yakın olduğunu göstermektedir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülü’ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 74,10 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 59,35 olarak ölçülmüştür. Bu da hikâye edici metinlerin “kolay” düzey de olduğunu bilgilendirici metinlerin ise “orta güçlük” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Çetinkaya Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 40,28 olarak ölçülmüştür. Bu puan düzey olarak “eğitsel düzeye” denk gelmektedir. Okunabilirlik puanı en yüksek olan metin 51,35 puanla *Çiftçi ve Oğulları* metnidir. Okunabilirlik puanı en düşük olan metin ise 28,35 puanla *Matematiğin Ordinaryüs Profesörü ve Müthiş Halkaları* metnidir.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 46,15 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 34,17 olarak ölçülmüştür. Bu da hikâye edici metin türü için “eğitsel okuma” bilgilendirici metin türü için “engelli düzey” düzeyine denk gelmektedir.

4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre ortalama okunabilirlik puanı 10,22 olarak ölçülmüştür. Bu da düzey olarak “lise” düzeyine denk gelmektedir. Bu sınıftaki metinlerin düzey olarak “ilköğretim” düzeyine denk gelmesi beklenmektedir. Yapılan hesaplamalar sonucunda 4. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin düzey olarak “lise” düzeyine denk geldiği hesaplanmıştır. Okunabilirliği en yüksek metin 4,68 puanla *Diyor Ki!* metni olarak ölçülürken, okunabilirliği en düşük metin ise 20,98 puanla *Telaşa Kapılma İlk Yardım Hatırla* metni olarak ölçülmüştür.

Yapılan çalışmalar neticesinde hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü'ne göre hikâye edici metinlerin okunabilirliği 6 olarak ölçülürken, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 12,44 olarak ölçülmüştür. Bu da hikâye edici metin türü için “ilköğretim”, bilgilendirici metin türü için “lise” düzeyine denk gelmektedir.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde okunabilirlik açısından incelenen ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinden hareketle önerilerde bulunulmuştur:

- İlkokul 2. Sınıf öğrencileri okuma yazmayı yeni öğrenmişlerdir. Bu sebeple 2. Sınıf için seçilen metinlerin her üç düzey okunabilirlik formülü açısından kolay okunabilir olmasına dikkat edilmelidir. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması ve okuma esnasında sıkılmaması adına cümle uzunluklarına dikkat etmekte fayda vardır. Ayrıca ders kitabına seçilen metinlerin uzunlukları, öğrencilerin metni okumaya başlamadan

önce ön yargı geliştirmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden özellikle okuma yazmayı yeni öğrenmiş ilkokul 2. Sınıf öğrencileri için metin uzunlukları kısa tutulmalıdır.

- İlkokul 3 ve 4. Sınıf öğrencileri ortaokula geçiş sürecinde ciddi önem taşımaktadırlar. Bu sebeple bu sınıf seviyelerinde seçilecek olan metinlerin ağırlıklı olarak kolay okuma düzeyinde seçilmesinde fayda vardır. Ayrıca metinlerdeki yer alan 6 ve üzeri hece sayılı kelime sayısının az olması önem taşıyabilir.
- İlkokul 4. Sınıf ders kitaplarında ağırlıklı olarak kolay düzey olmak üzere her düzeyde metne yer verilmesi fayda sağlayabilir.
- İlkokul 3 ve 4. Sınıf düzeylerindeki metinler seçilirken metinlerin çok uzun olması, kelime ve cümle sayılarının gereğinden fazla olması durumları öğrencilerin zorlanmasına ve ön yargı geliştirmesine sebep olabilir. Bu sebeple bu durumlara dikkat edilmesinde fayda vardır.
- Seçilen ders kitaplarının dağıtımı yapılmadan önce her sınıf düzeyindeki öğrencilerle küçük çalışmalar yapılabilir. Böylelikle kitapların okunabilirliği üzerine değerlendirme yapılmış olur. Bu da okunabilirlikle ilgili fikir sahibi olunmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, S., & Karakuş, N. (2022). Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(1), 189-203. <https://doi.org/10.54979/turkegitimdergisi.1112789>
- Akbaş, B., & Aksoy, E. (2024). Sevim Ak hikâyelerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Nizip Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 62-73.
- Akbayır, S. (2006). *Eğitim fakülteleri için cümle ve metin bilgisi*. Pegem Yayıncılık.
- Akkurt, E. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve tahkiyeli metinlerin anlaşılabilirlikleri ile ilgili görüşleri ve metinlerin metin okunabilirliği açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Akyol, H. (2011). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (10. baskı). Pegem Yayıncılık.
- Akyol, H. (2013). *Türkçe öğretim yöntemleri* (6. baskı). Pegem Yayıncılık.
- Altuntaş Gürsoy, İ. (2023). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış yardımcı okuma kitaplarının okunabilirliklerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Arıcı, A. F. (2018). *Okuma eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*.
- Bağcı, H., & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. <https://doi.org/10.16916/aded.15997>
- Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46. <https://doi.org/10.31464/jlere.528298>
- Bamberger, R. (1975). *Promoting the reading habit*. UNESCO.
- Baş, B., & İnan Yıldız, F. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1). <https://doi.org/10.17860/efd.28285>
- Bezirci, B., & Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü.¹ *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 12(3), 49-62.
- Biçer, N., & Alan, Y. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması.

- Bolat, K. K. (2016). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Bora, A. (2019). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Bora, A., & Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Bormuth, J. R. (1969). *Development of readability analysis. Final report, Project No. 7-0052, Contract No. OEC-3-7-070052-0326*. U.S. Office of Education, Bureau of Research, U.S. Department of Health, Education, and Welfare. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED029166.pdf>
- Choppin, A. (1992). *Les manuels scolaires: Histoire et actualité*. Hachette Éducation.
- Coşkun, E. (2002). Okumanın hayatımızdaki yeri ve okuma sürecinin oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*.
- Coşkun, K. (2021). Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*.
- Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*.
- Çaycı, B., & Demir, M. K. (2006). Okuma ve anlama sorunu olan öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 437-458.
- Çeçen, M., & Aydemir, F. (2013). Okul öncesi hikaye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi/A study on pre-school story books in point of readability. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 185-194.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıplak, G. (2022). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Çıplak, G., & Balcı, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 170-187. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1193033>

- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi.² *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22),³ 206-219.
- Çinpolat, E. (2019). *Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Demir Atalay, T. (2018). Okuma becerisinin temel kavramları. S. Alyılmaz ve B. Ü. Karahan (Ed.), *Okuma eğitimi* (s. 1-36). Anı Yayıncılık.
- Demir Atalay, T., & Karahan, B. Ü. (2016). Orta okuldaki öğrencilerin kitap tercihleri ve bu kitapların okunabilirlik düzeyleri. *UTEOK 2016*.
- Demir, M. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(197), 80-94.
- Dikmen, G. (2023). *Dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve okuduğunu anlama*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Divrik, D., & Ceran, D. (2022). Mustafa Orakçı'nın "Ünlülerle Bir Gün" serisinin okunabilirlik düzeyi açısından incelenmesi. *Asya Studies*, 6(19), 33-42. <https://doi.org/10.31455/asya.1018747>
- Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 68-76. <https://doi.org/10.16916/aded.26659>
- Erdem, C. (2011). *Dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Erol, H. F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik. *Journal of Turkish Language and Literature*, 50(50), 29-38.
- Fry, E. (2002). Readability versus leveling. *The Reading Teacher*.
- Gunning, R. (1968). *The technique of clear writing* (Revised ed.). McGraw-Hill Book Company. <https://www.scribd.com/document/679473230/The-Technique-of-Clear-Writing-1nbsped-978007025206>
- Güldenoğlu, B., Kargın, T., & Miller, P. (2014). İşiten ve işitme engelli okuyucuların kelime işleme becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Güneş, F. (2016). Kağıttan ekrana okuma alanındaki gelişmeler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-18. <https://doi.org/10.14686/buefad.v5i1.5000155474>
- Güneş, F. (2022). *Ders kitaplarının özellikleri ve incelenmesi*. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Gündüz, M. (2023). *Türkiye'de ders kitapları tarihi*. MEB.

- Hartman, D. K., & Hartman, J. A. (1993). Reading across texts: Expanding the role of the reader. *The Reading Teacher*.
- Hızarcı, S. H. (2009). *İlköğretim altıncı sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- İskender, E. (2013). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Kalyoncu, R., & Memiş, M. (2024). Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formüllerinin karşılaştırılması ve tutarlılık sorgusu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 12(2), 417-436. <https://doi.org/10.16916/aded.1434650>
- Karatay, H., Bolat, K. K., & Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*.
- Kayabaşı, B., Yılmaz, M., & Doyumgaç, İ. (2016). Mustafa Ruhi Şirin hikâyelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Kemiksiz, Ö. (2021). Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 973-992. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.907768>
- Kincaid, J. P., Fishburne Jr., R. P., Rogers, R. L., & Chissom, B. S. (1975). *Derivation of new readability formulas (Automated Readability Index, Fog Count And Flesch Reading Ease Formula) for navy enlisted personnel*. Institute for Simulation and Training. <https://stars.library.ucf.edu/istlibrary/56/>
- Köse, E. Ö. (2009). Biyoloji 9 ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi*, 12(2), 141-150.
- Kösecioğulları, U., Sarıçam, İ., & Topçuoğlu Ünal, F. (2020). 2019- LGS Türkçe sorularının okunabilirlik açısından incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8(3), 200-206. <https://doi.org/10.29228/ijlet.44064>
- Küçükavşar, A. (2016). Türkçe ders kitaplarında yer alan anlatı metinlerindeki karakterler üzerine bir inceleme. *UTEOK 2016*.
- Lüle Mert, E. (2018). Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlikleri. *International Journal of Language Academy*.
- McLaughlin, G. H. (1969). SMOG grading- A new readability formula. *Journal of Reading*.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2021a). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- MEB. (2021b). *Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği*.
- Mirzaoglu, V., & Akın, E. (2016). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 146-155.
- Mutlu, H. H. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında (İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti, Yedi İklim öğretim seti) yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi.
- Okur, A., & Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *İlköğretim Online*, 12(1), 202-226.
- Özbek, A. B., & Ergül, C. (2018). İlkokul 4. sınıf ders kitaplarının okunabilirliklerinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 653-668. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.398401>
- Özçetin, K., & Karakuş, N. (2020). 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 175-190.
- Özdemir, E. (1991). *Okuma sanatı*. İnkılâp Kitabevi.
- Özdemir, E. (2005). *Eleştirel okuma*. Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46.
- Rada, M. (2016). *Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabındaki öykülerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Richaudeau, F. (1979). *Conception et production des manuels scolaires guides pratique*. UNESCO.
- Sarıkaya, S. (2023). *Yabancılar Türkçe öğretiminde ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Semiz, Ö. (2022). *Gülten Dayıoğlu'nun romanlarının okunabilirlik açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Smith, E. A., & Senter, R. J. (1967). *Automated readability index*. Retrieved May 20, 2025, from <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD0667273.pdf>
- Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf düzeylerindeki Türkçe metinlerde cümle uzunluğu, kelime uzunluğu ve kelime hazinesinin okunabilirlik üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Şimşek, E. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).

- Şimşek, Y., & Çinpolat, E. (2021). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının okunabilirlik özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 233-250.
- Tanrıöğen, A. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Tekbıyık, A. (2006). Lise fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Education Journal*, 14(2), 441-446.
- Teke, S. (2016). *Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallimci'nin öykülerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Tekşan, K., & Çinpolat, E. (2020). Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 829-842. <https://doi.org/10.16916/aded.721787>
- Temizyürek, F. (2010). Türkiye'de okuma seferberliği çerçevesinde seçilen kitapların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik açısından incelenmesi. *TÜBAR-XXVII*.
- Temur, T. (2002). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeyleri açısından karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) kavramı. *TÜBAR-XIII*.
- Tiryaki, E. N. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 38-44. <https://doi.org/10.16916/aded.16018>
- Tosunoğlu, M., & Özlük, Y. Ö. (2011). Okunabilirlik ve ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki düz yazı metinlerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, (189), 219-230.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. TDK Yayınları.
- Ülper, H. (2010). *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri*. Pegem Akademi.
- Ülper, H. (2018). *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri*. Pegem Akademi.
- Ünsal, Y., & Güneş, B. (2003). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB ilköğretim 8. sınıf fen bilgisi ders kitabına fizik konuları yönünden eleştirel bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.
- Yaman, C. (2022). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan okuma kitaplarının okunabilirlikleri*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Yokuş, Y. (2024). *Türkçe ders kitapları (3 ve 4. sınıf) ile Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarında (3 ve 4. sınıf) yer alan metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Ziya, S. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).

- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.
- Zorbaz, K. Z., & Köroğlu, M. (2016). Gazi Tömer yabancılar için Türkçe öğretim setindeki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri. *Turkish Studies*.

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☒ Tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/raporum sadece Akdeniz Üniversitesi Yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/raporumun ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

ETİK KURULU KARARI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 21.01.2025
TOPLANTI SAYISI : 02
KARAR SAYISI : 19

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Yasin ÖZKARA**'nın danışmanlığını, **Yasemin UYSAL YALÇIN**'ın araştırmacılığını üstlendiği, *"Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi Açısından İncelenmesi"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvuruca ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM
(izinli)

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ
(görevli)

Üye
Prof.
Ceren HEPYÜCEL

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Yasemin UYSAL YALÇIN

Doğum Tarihi ve Yeri :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E- Posta Adresi :

Tarih : 14/04/2025

İNTİHAL RAPORU

TEZ

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 8	% 11	% 24
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Canakkale Onsekiz Mart University Öğrenci Ödevi	% 15
2	ttkb.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 2

Alıntıları çıkart Kapat
Bibliyografyayı Çıkart Kapat

Eşleşmeleri çıkar < %2

